10
1-3
30

R. 68

6
34 K
32
K.

10. – 1. d. 30.
~~2 – 1. 8. 23~~

N
VII.
75.

C.
VII
5

VI
XIV
[illegible]

IO. IAC. CHIFFLETII
DE
LINTEIS
SEPVLCHRALIBVS
CHRISTI SERVATORIS
CRISIS HISTORICA.

BIBLIOTECA NAZ.
ROMA
VITTORIO EMANUELE

ANTVERPIÆ,
EX OFFICINA PLANTINIANA,
Apud Balthaſarem Moretum, & Viduam
Ioannis Moreti, & Io. Meurſium.
M. DC. XXIV.

[redacted]

Ex libris Recessus SS. Apost. Joan: et Pauli de Urbe [redacted]

ILLVSTRISS. ET REVERENDISS.

DOMINO

D. IOANNI FRANCISCO

EX COMITIBVS GVIDIIS A BALNEO

ARCHIEPISC. PATRACENSI

IN BELGICÆ ET BVRGVNDIÆ PROVINCIIS

NVNTIO APOSTOLICO

CVM POTESTATE LEGATI A LATERE.

ILLVSTRISSIME DOMINE, poſtquam Veſontionem meam tibi placuiſſe ſciui, ratus apertas mihi eſſe Μουσῶν θύρας, ſuſtuli animum ad maiora, & funeri CHRISTI Seruatoris admoui ſtylum, vt linea inuolucra, quibus illo mortis triduo tectus fuit, poſteris euoluerem. Ad hoc verſaui ſcripta vetuſtioris æui, &

huius noſtri, nec inueni qui rectè ὀθονιακὸν egiſſet. Itaque auſus ſum nouus Tiphys *pandere vaſto Carbaſa ponto*; & obire illud munus per hanc Hiſtoricam Criſim, quæ craſſas in antiquis illis ritibus nubes diſcuſſura ſit luce ſuâ: ſed non niſi præuiâ ingenij tui, virtutis & doctrinæ face, qui in Antiquitatum densâ caligine, auia quæuis peragraſti, obſcura peruaſiſti, ſuperaſti difficilia. Prælucebit etiam ſtemma tuum Nobiliſſimum, quod ex verè Regiâ Comitum GVIDIORVM Ducis familiâ, quæ iam inde à Comite GVIDONE Othonis Magni Saxonis Imperatoris nepote, eiuſque in Italiâ auctore, maximè floruit; & etiamnum fauentibus Superis floret, Heroum Martiorum, Ducumque præſtantiſſimorum, qui domi foriſque pro S. Sede Apoſtolicâ

licâ res præclariſſimas geſſerunt, & longè lateque per Etruriam & Flaminiam imperitarunt, perpetuum veluti ſeminarium. Horum veſtigia ſecutus NICOLAVS Marchio Montis-belli frater tuus, de conſenſu Maximorum Regum, Eccleſiaſticæ militiæ in Valle Tellinâ ſummus Præfectus eſt conſtitutus. Tu verò quot iam annis pro eadem Sanctâ Sede operam tuam impendiſti? CLEMENTE VIII. & LEONE XI. Pontificibus, Prouinciis plerisque per Italiam præfuiſti, eaſque ſapientiſſimè moderatus es. Poſteà ſedente PAVLO V. Auenioni & Comitatui Venicino Præfectus pro Legato, ſeptennio tui magiſtratus, Vrbem ipſam variè ſeptuplicem nobilitaſti, ſummoque ciuium applauſu rexiſti. Demum à GREGORIO XV. in Belgium, ad piiſ-

ſimum par Principum ALBERTVM & ISABELLAM Archiduces Nuntius miſſus, altero ad vitam meliorem euocato, annum iam tertium, apud Sereniſſimam INFANTEM viduam, ſub nouo etiam, ſed verè Opt. Max. Pontifice VRBANO VIII. munus tuum cum ſingulari pietate & prudentiâ obis. Quidni ergo tu tanti Pontificis Ἀγαθὸς Ἄγγελος, tutêris hæc velamina, ſacroſancto CHRISTI cruore conſperſa? Sanè his inſtructa PETRI Nauis non timebit

— præcipitem Africum
Decertantem Aquilonibus,
Nec triſtes Hyadas, nec rabiem Noti.

Admiranda quippe diuini amoris in iis elucent argumenta. CHRISTVS enim à nobis tranſiturus ad PATRIS dexteram, & ſupernas cæli ſedes, id eâ ratione præſtitit,

ſtitit, (quæ eius fuit φιλανθρωπια) vt nihilominùs nobiſcum reſtaret; re quidem, ſed latenter, in Altaris Sacramento; per Imaginem autem, ſed expreſſam ac manifeſtam, in ſepulchralibus linteis. Illa inclyta miraculis ὀθόνια, veneranda noſtræ ſalutis pignora, tibi offero, ILLVSTRISSIME DOMINE, vt antiquiſſimam eorum dignitatem tuearis, quorum fidem conſtans ætatum conſenſus firmauit, & gentium concurſus. Agnoſces in corporis humani lineamentis, συγκατάβασιν ἀκατάληπτον incarnati Verbi; in iuſtâ ſtaturâ, partiumque ſymmetriâ, ſpecioſum formâ præ filiis hominum; in rubore, ſanguinis ac vulnerum notas; in iacentis ſpecie, mortis causâ noſtrâ obitæ, ac ſepulturæ μνημόσυνον; in linteo, reſurgentis exuuias; vbique Dei hominis in noſtrum

genus

genus inęſtimabilem charitatem. Quæ de iis attuli prodigia antiqua & recentia, in vnum congeſta faſcem, inconcuſſæ veritatis præſidio firmata ſunt; nec Opuſculum hoc meum fluctuare ſinent, maximè ſi fauoris tui aurâ, & beneuolentiæ radiis afflentur, illuſtrentur. B. V. ILLME DOMINE. DEVS te τοῦ παντὸς ἄξιον, cumulo felicitatis beet. Ita voueo, Bruxellæ, Kalendis Maiis anni Domini M. DC. XXIV.

ILL^MAE ET REV^MAE D. T.

deuotiſſimus

Io. Iac. Chiffletius.

ERYCI PVTEANI
ad Clariſſimum Ampliſſimumque V.
IO. IACOBVM CHIFFLETIVM
DVÆ EPISTOLÆ:
De ſcriptione LINTEORVM SEPVLCHRALIVM.

CLARISSIME ET AMPLISSIME VIR,

DE LINTEIS SEPVLCHRALIBVS CHRISTI SERVATORIS (*ô nobile, & dignum felicißimâ eruditione tuâ opus!) Judicium petis? at Elogium longè faciliùs promam. Vbi legero, vbi laudauero, nec Iudicium requires. Jtaque euoluam ſtatim librum, & ſuauißimam hanc occupationem arbitrabor: expendam ſingula, vt vehementiùs oblecter; & quia obſequio non peccabo, liberiùs ad Encomium accedam. Viri tamen, vt quaſi in anteceſſum, prurientem animi affectum indicem? Hoc vno libro quidquid eſt librorum viciſti. Viuet ille, quamdiu inter homines Pietas & Religio erunt: in illo nomen tuum, iam profanâ omni ſcriptione maius; quia ſanctißimum argumentum admirabili doctrinæ ſolertiâ com-*

plexus, doces, quæ cum damno Sacræ & Profanæ eruditionis tot iam ſæcula ignorarunt. O te beatum, qui ſic ſcribis! Deinceps quieſcere poteris, æternus es. Poteris, inquam, ſi in conſortium laboris huius (an & honoris dicam?) Optimus Doctiſſimúſque frater tuus PHILIPPVS CHIFFLETIVS *Ser^mi Infanti à Sacris Oratorij, adducatur: vt quæ tua ſunt, ſúa ille quodammodò faciat, Galliceq́; vertat. Latina eſſe* LINTEA SEPVLCHRALIA *ſatis non eſt: legi ab omnibus & intelligi debent, & præſertim ab Aulicis noſtris. Fiet id autem, ſi, vbi Pietatem quiſque ſuam excolet, peregrinus non erit; ſi, vbi rara omnia, linguam tamen ſuam inueniet. Vale. Louanij in Arce, Kalendis Febr.* M. DC. XXIV.

CLARISSIME ET AMPLISSIME VIR,

IVDICIVM *meum de* CRISI *hac* HISTORICA *depromptur us, redire ad Elogium cogor. Etenim niſi laudem quæ ſcripſiſti, malè Cenſorem agam; niſi doctrinæ quoddam numen ingenium tuum dixero, malè laudem. Scripſiſti* LINTEA, *ſed* SACRA & SEPVLCHRALIA LINTEA; *manifeſta* CHRISTI SERVATORIS LINTEA, *quia ſcripſiſti. Feliciùs (& hæc mea ſententia eſt) nobiliſsimi dignitas argumenti abſolui non poterat; in quo & Pietati, &*

Eru-

Eruditioni ſatisfactum puto. Hoc profectò fuit, non de Vrbe tantùm tuâ, ſed de vniuerſo Orbe Christiano benè mereri: hoc fuit, Urbem iterùm tuam Orbi repræſentare. Dediſti mortalibus oculos; vt, niſi obſtinata prorſus mentis cæcitas obſtet, videre omnes, & in clarâ luce queant, quàm pretioſo æternitatis pignore Sequanorum Metropolis beata ſit, & quàm indubitato, vt ſic appellem, Palladio glorietur. Debent ergo iam tibi SACRVM SVDARIVM *Ciuès tui, ſic explicatum: debent Taurinenſes* SINDONEM *tibi, ſic oſtenſam: debent* CHRISTI IMAGINEM *tibi Chriſtiani omnes, vero & ſanctiſſimo ſanguine eius* SINDONI & SVDARIO *impreſſam. Aliquid verò hîc miraculi eſſe, quid mirum? Deus inuolutus fuit, & in panno lineo circumducto reliquit formæ lineamenta, quæ ſi in expanſo ſpectarentur, ſymmetriæ legem non excederent. Itaque vultum ſuum naturali magnitudine circumſcripſit naturæ Auctor, cùm haberi ab ipſâ naturâ non poſſet. Hæc pictura Dei eſt: ſic pingitur, qui hominum cauſſâ, quidquid homo non ſuſtineret, paſſus eſt: ſic pingit, qui vt tormenta ſua mortémque oſtenderet, cruorem in colorem vertit, & in ſepulchro adumbratam ſimul aromate inueniri voluit imaginem, ab omni poſteritate adorandam. Imaginis imago, hæc tua* CRISIS *eſt, Doctiſſime* CHIFFLETI, *ex vmbrâ Antiquitatis eruta, Veritatis luce circum-*

 fuſa,

fuſa, & ſacrum deinceps pretioſiſſimis Reliquiis cultum vindicabit. Prodeat Liber: omnis cum publico & Religionis damno mora eſt. Legant hanc CRISIN, *qui in rebus Sacris Profaníſque Criſin vſurpant; & quæ hactenus ignorarunt* LINTEA SEPVLCHRALIA, *intelligent; quæ minùs coluerunt, venerari incipient, tuum ſic quidem in pretio ac deliciis nomen, Pietatis Eruditioniſq; cauſſâ habituri. Vale, & hoc ſiue Iudicium, ſiue Elogium ama: me ama, qui cenſere pulcherrimum Scriptum tuum non potui, niſi laudarem. Louanij, in Arce Palladis, Prid. Eid. Febr.* M.DC.XXIV.

IN-

INDEX
CAPITVM.

CAP. I. *Varij ſepeliendi ritus : mandare terræ corpora, antiquiſſimus: ſtudium ſepulturæ fuit argumentum reſurrectionis.* Pag. 1.

CAP. II. *Corpora terrâ condita, velis fuiſſe obducta; ex more, qui à Iudæis manauit, & Aegyptiis : horum ritus, & conditura ratio.* 6

CAP. III. *Schema conditorum in Ægypto cadauerum ob oculos poſitum.* 10

CAP. IV. *Ritus ſepulturæ Iudaicæ duplex : mortui loti, uncti, inuoluti. Chriſti funerationi adhibita Sindon, Sudarium, linteamina, inſtitæ.* 16

CAP. V. *Sindonis ac Sudarij ἔτυμον, & ſignificatio multiplex : vtrumque ad funera traductum.* 23

CAP. VI. *Sudarium Veſontinum videri illud ipſum de quo mira narrat Beda, quodque à Virgine Deiparâ in Filij ſepulturam conceſſum dicitur : primi eius poſſeſſores.* 27

CAP. VII. *Nouatorum ſannæ & argumentum duplex in ſacra Chriſti Sudaria: Veſontinum Sudarium cur inſtitarum notas non habeat. Exhibetur Lazarus ſuſcitatus, vinculis nondum ſolutus.* 33

CAP. VIII. *Sudarium Veſontinum eſſe illud ipſum, quod S. Ioannes dicit fuiſſe ſuper caput Domini.* 40

Cap.ix. *Sudarium Domini è Palæſtinâ Veſontionem perlatum, & quando: oſtenſionis eius ritus antiquior: non eſt cingulum Domini.* 50

Cap.x. *Alia ſacra pignora ex Oriente cum S. Sudario Veſontionem allata.* 59

Cap.xi. *Sudarium Veſontinum miraculis illuſtre: amiſſum, recuperatum: eius vi mortuus ſuſcitatus, & æger perſanatus.* 66

Cap.xii. *Hæreticus impudens cauſo abſumptus: ciuis grauiſſimè laborans & Bonus Archiepiſcopus curati. Obiter de Magnatum donariis.* 71

Cap.xiii. *Cæci cum fide viſum recipiunt: ex oculis laborantes perſanantur: aliis ad tempus adimitur viſus.* 75

Cap.xiv. *Epidemica lues ſedata voto publico. Sodalitas S. Sudarij; huius altare Apoſtolico priuilegio munitum.* 80

Cap.xv. *Morbi à veneficio ſublati per imagines S. Sudarij Veſontini: alia de eodem Sudario mira, & ſcitu digna.* 84

Cap.xvi. *De Sindone Taurinenſi: vnde illa proximè Camberium aduecta.* 89

Cap. xvii. *Gaufridus de Charny Eques Burgundus Sindonem Chriſti Eccleſiæ de Lireyo in Trecenſi Diæceſi à ſe exſtructæ attribuit: quomodo ibi habita Sindon.* 95

Cap. xviii. *Transfertur S. Sindon è Campaniâ in Burgundiam: multa nequidquam conantur Lirenſes, vt illam recipiant: Camberij denique non ſine miraculo relinquitur.* 103

Cap.xix. *Quid pro Sindone, ex*

ex eo tempore à Lirenſibus actum. 111

CAP. XX. *Camberij religioſiſſimè habita Chriſti Sindon: miracula per eam edita: flammarum vim vt euaſerit.* 119

CAP. XXI. *Alia Sindonis Allobrogicæ clariora miracula.* 127

CAP. XXII. *Quæ in loca Camberio deportata S. Sindon: Taurinum denique vt venerit.* 132

CAP. XXIII. *Aliquid pro veritate Sindonis Taurinenſis, contra ſententiam iniquam Clementis Antipapæ.* 137

CAP. XXIV. *Sindonem Taurinenſem vnde Gaufridus de Charny, trecentis penè abhinc annis, acceperit.* 142

CAP. XXV. *Sindonem Allobrogicam excepiſſe cruentum Chriſti corpus, & de Cruce recèns depoſitum; non illud in ſepulchro poſt pollincturam obtexiſſe.* 145

CAP. XXVI. *De Sindone Compendienſi.* 150

CAP. XXVII. *Alia othonia pro linteis Chriſti ſepulchralibus habita: ectypa pleraque: ſanctuaria: brandea: linteamina Martyrum & veterum Chriſtianorum.* 160

CAP. XXVIII. *De ſepulchralibus Chriſti Domini faſciis diſtinctiùs.* 169

CAP. XXIX. *E quo lino texta ſint ſepulchralia lintea Chriſti Domini, & quo texturæ modo.* 176

CAP. XXX. *De Imagine Chriſti ſepulchralibus Linteis Veſontino & Taurinenſi impreſſâ: ac primùm de ſtaturâ & ſymmetriâ corporis; tum de ſitu eiuſdem & collocatione.* 184

CAP. XXXI. *De vulneribus quinque præcipuis, cicatricibus minutis, & cruore, toto corpore ſparſo.* 190

CAP. XXXII. *De velo circa coxas: tum de ſacrarum Imaginum colore, ratione & modo.* 195

CAP. XXXIII. *De Sudario Edeſſeno.* 200

CAP. XXXIV. *De Sudario Veronicæ.* 204

CAP. XXXV. *De aliis Imaginibus Chriſti Domini non manu factis.* 209

CAP. XXXVI. *Quis cultus exhibendus Linteis ſepulchralibus Chriſti Domini.* 218

IO. IAC. CHIFFLETII DE LINTEIS SEPVLCHRALIBVS CHRISTI SERVATORIS CRISIS HISTORICA.

CAPVT PRIMVM.

Varij ſepeliendi ritus: mãdare terræ corpora, antiquiſſimus: ſtudiũ ſepulturæ fuit argumentũ reſurrectionis.

SVPREMVS mortalium honos, ſepultura ſemper eſt habitus, pax & quies defunctorum, ſolatium ſuperſtitum, atque munus; quod actum eſt & perſolutum vario planè ritu: nam ſi ordine elementa ſpectes, ex more credita ſingulis inuenies cadauera. Græcos, Romanos, Gallos, Germanos, & pleraſque alias gentes olim flamma conſumpſit: Colchi ad arbores in aëre cadauera ſuſpenderunt: ſenibus Hyperboreis ſepulchrum fuit mare, flumina Æthiopibus, Scy-

this algidioribus niues. Sed antiquiſſimum ſepul-
2. De Leg. turæ genus illud fuit, Tullio teſte, *quo redditum eſt terræ corpus, & ita locatum ac ſitum, vt quaſi operimento matris obduceretur.* Sanè ab ipsâ naturâ eſt, vt mortuorum corpora terræ mandentur. *Sic hominum illa* (Plinio ſcribente) *vt cælum Dei: quæ nos*
Lib. 2. cap. 63. *naſcentes excipit, natos alit, ſemelq; editos ſuſtinet ſemper; nouiſſimè complexa gremio, iam à reliquâ naturâ abdicatos, tum maximè vt mater operiens, nullo magis ſacramento, quàm quo nos quoque ſacros facit, etiam monumenta ac titulos gerens, nomenq; prorogans noſtrum, & memoriam extendens, contra breuitatem æui.*

Omniparens, eadẽ rerum eſt commune ſepulchrum, ait Lucretius. Eo ritu πρωτοπλάστης noſter ſepultus creditur. Rex Numa pariter ad fontis aras. Et ita
Plin. l. 7. cap. 54. humata eſt gens Cornelia, quæ priſcos ſeruauit ritus, vſque ad Syllam Dictatorem, qui primus ex eâ traditur crematus. Iulium Epigonum ritu illo ſepultum, teſtatur hic memoriæ lapis, in viâ Lauicanâ, quinto ab Vrbe milliari:

D. M.
L. IVLI. EPIGONI
VIXIT. ANNIS. XXVI. M. V. D. XII.
CORPVS. INTEGRVM. CONDITVM
L. IVLIVS. GAMVS
PATER. FILIO. PIISSIMO.

Alter

Alter eumdem morem firmat, qui eſt Romæ ſic inſcriptus:

L. IVLIVS. GAMVS
DIS. MANIBVS.
L. IVLI. MARCELLI
NEPOTIS. SVI
VIXIT. ANN. V.
DIEBVS. XXXXI
CORPVS. INTEGRVM
CONDITVM
SARCOPHAGO.

Poppæa Neronis coniux (auctore Tacito) *non igni abolita, vt Romanus mos, ſed Regum externorum conſuetudine differta odoribus, condita, tumuloq́ Iuliorum illata.* Per Reges illos externos, Ægyptios intelligo, & Iudæos, quibus ea conſuetudo, terræ corpora committendi; quam amplectitur Iudæus ipſe Philo, libro in Flaccum: Ἀνθρώποις καὶ πᾶσι χερσαίοις οἰκειότερον ἡ φύσις χωρίον ἀπένειμε γῆν, οὐ μόνον ζῶσιν, ἀλλὰ καὶ ἀποθανοῦσιν, ἵν' ἡ αὐτὴ καὶ τὴν πρώτην ὑποδέχηται γένεσιν, καὶ τὴν ἐκ τοῦ βίου τελευταίαν ἀνάλυσιν: *Hominibus & omnibus terreſtribus animalibus natura magis propriam regionem terram tribuit, non ſolum viuentibus, ſed etiam morientibus, vt ipſa & primum ſuſciperet ortum & à vitâ vltimam reſolutionem.* 16. Ann.

Mos ille à Iudæis ad Chriſtianos poſtmodum

tranſijt, qui mortuos condidere loculis excauatis in ſubterraneis & arenarijs cryptis, quas *areas* vocabant, *tumbas*, & *catacumbas*; & frequentiſſimâ voce *cœmeteria*, quaſi *dormitoria*; quòd doceret eos fides, non interire Chriſtianos, ſed rurſus excitandos, in Domino interim obdormire: de quo piè Prudentius more ſuo:

De Exequijs.

Quidnam ſibi ſaxa cauata?
Quid pulchra volunt monumenta?
Niſi quòd res creditur illis
Non mortua, ſed data ſomno.
Hoc prouida Chriſticolarum
Pietas ſtudet, vtpote credens
Fore protinus omnia viua,
Quæ nunc gelidus ſopor vrget.

Et quidem internum venturæ reſurrectionis ſenſum, in Ethnicorum animis viguiſſe arbitror, cùm de ſupremo munere ſepulturæ mirum in modum fuerint ſolliciti, corporumque reliquias accuratiſſimè ſeruarint, quaſi rurſus futuras domos immortalium animarum. Hinc apud eos tanta funerum celebritas, extructa mauſolea, erectæ pyramides, arcæ, pilæ; menſæque poſitæ, quibus inciſi tituli vitam æthercam ſpirantes, & corporum ad tempus dumtaxat conſeruationem. hinc mutos etiam lapides obteſtabantur, vt leuiter ſuper oſſa defunctorum

ctorum reſiderent: ſub quibus *deponi* dicebantur, & *collocari*, vt aliquando tandem educenda; *dormire* & *quieſcere*, quaſi debuiſſent iterùm euigilare, & artuum rediuiuorum beneficio moueri. Eamdem ob cauſam ſepulchra dicta reperies ipſis non modò *conditoria*, ſed & *quietoria*, *repoſitoria*, atque non rarò *oſſuaria*; quòd in ijs reliquiæ corporum ſurrecturorum, tamquam ſemina ſeruarentur, oſſa nempe duriora, & ipſi dentes inuicti ignibus, & flammis indomiti. Tertullianus: *Conſtat non tantùm oſſa durare, verùm & dentes incorruptos perennare, quæ vt ſemina retinentur fructificaturi corporis in reſurrectione.* Vnde & fortaſſis hominem priuſquam genito dente cremari mos gentium non fuit, quòd eſſet *tunc minor igne rogi*, vt canit Satyricus; quia tenelluli ac medulloſi infantes igne penitùs abſumpti fuiſſent, nec oſſium vel dentium ſuperfuiſſet quidquam, ad ſemen euigilationis extremæ, quam agnouit haud dubiè Ethnicus Phocylides, dum dixit:

De Reſur. carnis.

Sat. 15.

> Οὐ καλὸν ἁρμονίην ἀναλύομεν ἀνθρώποιο·
> Καὶ τάχα δ᾽ ἐκ γαίης ἐλπίζομεν ἐς φάος ἐλθεῖν
> Λείψαν᾽ ἀποιχομένων, ὀπίσω δὲ θεοὶ τελέθονται.
> *Non diſſoluimus pulchram hominis harmoniam;*
> *Etenim ſubitò è terra ſperamus in lucem venturas*
> *Reliquias defunctorum, qui poſteà Dij fient.*

CAPVT II.

Corpora terrâ condita, velis fuiſſe obducta; ex more, qui à Judæis manauit, & Ægyptijs: horum ritus, & conditura ratio.

A QVIBVS Gentibus terrâ conditi mortui, ab ijs ferè & condimenta & vela adhibita, quibus nuda corpora tegerentur ſimul, & à putredine vindicarentur. Spartæ Regis Lycurgi ſtatuto, obduxerunt oleæ fronde, velatã priùs puniceo amictu. Nazamones à lotione & vnctione, album & elegans peplum adhibuerunt: quod & parti Perſarum familiare fuit; necnon Ægyptijs & Iudæis, qui abluta & aromatis medicata cadauera linteis candidis inuoluêre: quo ritu Chriſtum Seruatorem ſepultum legimus in Euangelio, vbi dicitur: *Acceperunt corpus* IESV, *& ligauerunt illud linteis cum aromatibus, ſicut mos eſt Judæis ſepelire.* qui ſanè mos, licet primâ fronte cuiuis clarus & perſpicuus videatur; non pauci tamen Criticis occurrunt nodi circa eum, & in numero linteorum, & in ratione inuolucri; quos omnes ſoluere intendimus, vt linteorum Chriſti ſepulchralium criſis expeditior ſit. Aliquid porrò mutuatos in hoc ab Ægyptijs Iudæos Tacitus videtur innuere, vbi de iſtorum modo,

Plutarch. in Lycurg.

Sextus Emp. l. 3. cap. 24.

Ioan. 19.

modo, quem fuiſſe dicit, *corpora condere, non crema-* Hiſt. 5.
re, è more Ægyptio. Fauet Philo Iudæus, dum aſſerit
non minùs quàm decies centena millia Iudæorum Lib. in Flac.
Ægyptum aliquando inhabitâſſe. Sed condendi ri-
tum Iudæos ab Ægyptijs non accepiſſe cùm Scri-
ptura ſacra ſatis inſinuet, vbi ſepulturas Saræ,
Abrahami, & aliorum perſpicuè narrat; an illum
condiendi, Tacitus intellexit? Sic videtur; & verò
ſcripſiſſe *condire*, non *condere*; quò ſcilicet conſer-
uationem cadauerum per vnctionem & conditu-
ram, opponeret eorumdem deſtructioni per cre-
mationem: vt alibi, Neronis Poppæam *conditam* 16. Ann.
dixit, *non igni abolitam.*

Ritum Ægyptiacum triplicem faciunt Dio- Lib. 2. c. 5.
dorus Siculus, & Herodotus Halicarnaſſeus. Pri- Lib. 2.
mus, in quo argenti talentum inſumebatur, fuit
locupletiorum, qui myrrham puram, caſiam, &
alios odores, excepto thure, vnà cum vino Phœ-
niceo adhibebant ad condituram. Λούσαντες τὸν νε-
κρὸν, (inquit Herodotus) κατειλίσσουσι πᾶν αὐτοῦ τὸ σῶ- Loc. cit.
μα σινδόνος βυσσίνης, τελαμῶσι κατατετμημένοισι, ὑπο-
χρίοντες τῷ κόμμι, τῷ δὴ ἀντὶ κόλλης τὰ πολλὰ χρέωνται)
Αἰγύπτιοι. *Vbi abluerunt, ſindone byſſinâ, inciſis loris,
totum inuoluunt, gummi illinentes, quo Ægyptij glu-
tinis loco plerumque vtuntur.* Secunda conditura,
minoris ſumptus (minarum ſcilicet viginti) fuit
medio-

mediocrium, qui nitro vtebantur, quod carnes tabefacit; & vnguine cedrino, *cui tanta vis ineſt* (inquit Plinius) *vt in Ægypto corpora hominum defunctorum eo perfuſa ſeruentur*. Tertius modus minimi ſumptus, & è plebe infimorum, ablutionibus tantùm conſtabat, & exſiccatione. Omnes porrò conditur æ, præter exenterationem, requirebant ſalituram dierum ampliùs triginta, vſque ad ſeptuaginta; nec enim licebat ſalire diutiùs. Iacob Patriarcha Ægyptio more condîtus, vnctus eſt tantùm per dies quadraginta.

Lib. 16. cap. 11.

Arte illâ condîta & exſiccata cadauera, Ægyptij domi ſeruabant. Herodotus: Ἐνθεῦτεν δὲ παραδεξάμενοί μιν οἱ προσήκοντες, ποιεῦνται ξύλινον τύπον ἀνθρωποειδέα· ποιησάμενοι δὲ, ἐσεργνῦσι τὸν νεκρόν· καὶ κατακληΐσαντες οὕτω, θησαυρίζουσι ἐν οἰκήματι θηκαίῳ, ἱστάντες ὀρθὸν πρὸς τοῖχον. *Eo deinceps recepto* (cadauere condíto) *propinqui ligneam hominis effigiem faciunt, in quâ mox inſerunt mortuum; atque ita incluſum, reponunt in loco ſepulchrorum loculis dicato, & rectum ſtatuunt ad parietem*. M. Tullius: *Condiunt Ægyptij mortuos, & eos domi ſeruant*. Pomponius Mela: *Mortuos nec cremare, nec fodere fas putant, verùm arte medicatos intra penetralia collocant*. Sextus Philoſophus: *Ægyptij inteſtina extrahentes, condiunt defunctos, & eos ſupra terram habent*.

1. Tuſc.

Lib. 1. c. 9.

Lib. 3. cap. 24.

Si-

Silius Italicus: —— *Ægyptia tellus* Punic. 13.

Claudit odorato poſt funus ſtantia ſaxo
Corpora, & à menſis exanguem haud ſeparat
vmbram.

Lucianus libro de Luctu: Ταριχεύει δὲ ὁ Αἰγύπτιος· οὗτος μέντοι, λέγω δὲ ἰδών, ξηράνας τὸν νεκρὸν, σύνδειπνον καὶ συμπότην ἐποιήσατο: *Muriâ condit Ægyptius: atque hic quidem (rem viſam à me narro) deſiccatum cadauer conuiuam & compotorem adhibet.* D. Athanaſius Epiſcopus Alexandrinus, in Vitâ S. Antonij, lectis adhibita docet: *Mos eſt Ægyptijs nobilium, & præcipuè beatorum Martyrum corpora, linteamine quidem inuoluere, & ſtudium funeri ſolitum non negare: terrâ verò non abſcondere, ſed ſuper lectulos domi poſita reſeruare. hunc honorem quieſcentibus reddi, inueteratæ conſuetudinis vanitas tradidit.* Hanc conſuetudinem vſque adeò deteſtatus eſt S. Antonius, vt vetuerit ad Ægyptum ſuas perferri reliquias, ne vano illo honore ſeruarentur, vt auctor eſt laudatus Athanaſius; cui non abſimilem atque Antonio ſuo mentem fuiſſe oſtendit Damaſcenus: Ἴσμεν τὸν μακάριον Ἀθανάσιον, ἀπηγορευκότα τὸ ἐν λάρναξι τιθέναι τὰ τῶν Ἁγίων λείψανα, μᾶλλον δὲ προστάττοντα ὑπὸ γῆν ταῦτα καλύπτειν, τὸ ἄτοπον ἔθος τῶν Αἰγυπτίων καταργῆσαι βουλόμενον, οἳ τοὺς ἑαυτῶν νεκροὺς οὐχ ὑπὸ γῆν ἔκρυπτον, ἀλλ᾽ ἐπὶ κλινῶν καὶ Orat. 1. de Imag.

σκιμποδίων ἐπιθεῖν. *Scimus S. Athanaſium Sanctorum reliquias non in vrnis collocandas, ſed humi condendas eſſe eo conſilio cenſuiſſe, vt abſurdum Ægyptiorum morem abrogaret, qui ſuos mortuos non ſub terrâ condebant, ſed in lectulis & ſcimpodiis collocabant.*

Ceterùm ſuperſtitioſæ illius condituræ cauſam
Lib 3. fuiſſe ſcribit Herodotus, quòd perſuaſum haberent, ignem eſſe animatam belluam, quæ cuncta deuoraret, & ſimul emoreretur: tum etiam ne humati deuorarentur à vermibus. Verùm eam non tam vanitati & ſuperſtitioni tribuit Caſſianus, quàm neceſſitati, propter frequentem inundatio-
Coll. 15. cap. 3. nem Nili. *Hunc Ægyptiis morem* (inquit ille) *Nili fluminis inuexit eluuies; vt quoniam vniuerſa terræ illius latitudo, inſtar immenſi pelagi, non paruo anni tempore, ſolitâ aquarum eruptione contegitur; ita vt nulla cuiquam viandi copia, niſi lemborum tranſuectione tribuatur; corpora mortuorum, pigmentis condita redolentibus, in editioribus cellulis recondantur.*

CAPVT III.

Schema conditorum in Ægypto cadauerum ob oculos poſitum.

MEDICATA cadauera ſolebant adeò exſiccare pollinctores Ægyptij, vt ſtatuas æneas

ſoliditate adæquarent: linguâ ſuâ *Gabbaras* appellabant, ait D. Auguſtinus; quaſi *barbaros*, & *inſulſos*, ex Iſidori gloſſis. Nunc vulgus vocat *Mumias*, ſeruata quæuis in Ægypto per condituram corpora; in quorum truncis, frequenter latent icunculæ quædam ſpithameæ, ac etiam minores, quæ corpus, Ægyptio more condîtum, & linteis inuolutum egregiè referunt. Theuetus, imagunculas illas, vult eſſe ſigna Numinum, quæ quis defunctus coluiſſet in vitâ: à cuius ſententiâ non multùm abijt Bellonius[a]. Goropius Becanus[b] Canopi cenſet eſſe ſimulacra; Guichardus[c] verò Iſidis, vel Oſiridis. Ego in tanto diſcrimine quid affirmem? verum forſitan, ſi dixero, imagines illas eſſe cadauerum conditorum exemplaria. Fauet Princeps Radziuilus, in Peregrinatione ſuâ Ieroſolymitanâ, ſcrutatus ipſemet diligenter ſepulchra Ægyptiaca: *Idola illa*, inquit, *ſunt ex argillâ, cærulei vel violacei coloris, ad vnius digiti longitudinem; quædam etiam minora, formam infantuli faſciis circumligati, adiectis multis Ægyptiorum characteribus, exprimentia. Qualia autem ſunt idola, tali modo & ipſa corpora linteis ſunt inuoluta, quæ ob antiquitatem adeò ſunt marcida, vt papyrum combuſtam, quæ nigreſcit, & facillimè diffluit, imitentur*. Et antiquior Herodotus, Εἰσὶ, ait, οἳ ἐπ' αὐτῷ τούτῳ κατέαται, καὶ τέχνην ἔχουσι

Ser 120. De diu. cap 22. — Coſm. Orient. cap. 42. — [a] De Fun. med. c. 4. — [b] 7. Hieroglyph. — [c] Libro 3. Fun. c. 10. — Epiſt. 3. — Lib. 2.

ταύτην. Οὗτοι ἐπεάν σφι κομισθῇ ὁ νεκρὸς, δεικνύουσι τοῖσι κομίσασι παραδείγματα νεκρῶν ξύλινα, τῇ γραφῇ μεμιμημένα. Καὶ τὴν μὲν σπουδαιοτάτην αὐτέων φασὶ εἶναι, τοῦ οὐκ ὅσιον ποιεῦμαι τὸ οὔνομα ἐπὶ τοιούτῳ πρήγματι ὀνομάζειν· τὴν δὲ δευτέρην δεικνύουσι ὑποδεεστέρην τε ταύτης καὶ εὐτελεστέρην· τὴν δὲ τρίτην, εὐτελεστάτην. Φράσαντες δὲ, πυνθάνονται παρ' αὐτέων, κατὰ ἥντινα βούλονταί σφι σκευασθῆναι τὸν νεκρόν. Οἱ μὲν δὲ ἐκποδὼν, μισθῷ ὁμολογήσαντες, ἀπαλλάσσονται, οἱ δὲ ὑπολειπόμενοι ἐν οἰκήμασι, ὧδε τὰ σπουδαιότατα ταριχεύουσι. *Sunt certi ad hoc ipſum conſtituti, qui hoc artificium factitant: ad quos cum cadauer portatum eſt, oſtendunt his qui portauerunt, exemplaria mortuorum materialia, pingendo aſſimilata; & vnum eorum accuratiſſimè fabrefactum eſſe aiunt, cuius ego nomen ſi nuncupauero, haud faciam ſanctè: alterum illo inferius, ac vilioris pretij: tertium viliſſimi. Ea dicẽtes, ſciſcitantur ab his, ad quod exemplar velint effingi mortuum ſuum: iſti conuento de pretio illinc abeunt, & qui relinquuntur in ædibus, hunc in modum condiunt corpus*, &c. Illa παραδείγματα νεκρῶν ξύλινα, Valla interpres vertit, *exemplaria mortuorũ lignea:* ego, ni fallor, accuratiùs *materialia*; tum quia ξύλον Græcis quamuis dolabilem materiam ſonat, ἀπὸ τοῦ ξύειν τὴν ὕλην: tum quòd in corporibus condítis, eiuſmodi paruæ ſtatuæ, ex argillâ, aut aliâ ſolidâ materiâ reperiantur; ad indicandum poſteris,

vti

vti cenſeo, quonam conditurę ritu, cadauera ſingula fuiſſent medicata; an cum hieroglyphicis ſignis & notis, in modum ſepulti Oſiridis, cuius nomen ἀνεκφώνητον ob reuerentiam præterit Herodotus; an alijs duabus minoris ſumptus conditu- Plut. de Iſide & Oſiride.
ris; quóve pigmenti artificio, rubróne, ſubuiridi, an cæruleo: cuiuſmodi Gabbaras illos fictitios pleroſque vidimus, & domi habemus, in quadrangulam baſim deſinentes, cui tota effigies recta inſiſtit. Vnicum hîc exhibemus, abſque notis hieroglyphicis, vt inuolucri ratio meliùs percipiatur.

Sindone primùm byſſinâ, ab imâ ceruice vſque ad pedes, corpus inuolutum eſt: & loris inciſis circumligatum, quæ tamen ob gummi denſius illitum non apparent: cubiti decuſſatim ſe premunt ſub linteo, ita vt manus dextra in ſiniſtro pectoris latere, ſiniſtra in dextro videatur: ſupremo capiti ve-

lum eſt ſuperinductum, quod hinc inde propendet in ipſum medium pectus; in poſticâ verò parte, à vertice inter ſcapulas deſinit: mento ſuppoſita eſt propendens ὀθόνη, faſcia barbata, quâ conſtringebant genas & maxillas mortuorum, ne os hia-
Lib. de Luctu. ret ipſis, vt auctor eſt Lucianus: ſola facies nuda reſtabat, auribus etiam extantibus. Παραδιδόασι (ait
Lib. 1. Diodorus) τοῖς συγγενέσι τοῦ τετελευτηκότος, οὕτως ἑκάστου τῶν τοῦ σώματος μελῶν ἀκέραιον τετηρημένον, ὥστε καὶ τὰς ἐπὶ τοῖς βλεφάροις καὶ ταῖς ὀφρύσι διαμένειν, καὶ τὴν ὅλην περίοψιν τοῦ σώματος ἀπαράλλακτον εἶναι. *Curatum cadauer Ægyptij cognatis tradunt defuncti, ita ſingulis eius partibus, etiam ſuperciliorum palpebrarúmque pilis integrè ſeruatis, vt omnis corporis ſpecies integra perduret.* quod arguit, omnia in facie lineamenta ſeruata, laruis etiam quandoq; adhibitis, Principe Radziuilo teſte oculato. *Corpora*, inquit, *quæ in tumbis depoſita reperimus, habebant in facie perſonas coloribus vel auro depictas; ex quibus apparebat, lineamenta faciei eorum, qui depoſiti ibidem fuerant, ea ratione ad viuum fortaßis expreſſa fuiſſe.* Tales Gabbarum imagunculas circumferre in conuiuijs ſolebant, vt de fati extremi neceſſitate præſentes ad-
Loc. cit. monerent. Herodotus: Ἐν δὲ τῇσι συνουσίῃσι τοῖσι εὐδαίμοσι αὐτέων, ἐπεὰν ἀπὸ δείπνου γένωνται, περιφέρει ἀνὴρ νεκρὸν ἐν σορῷ ζύλινον πεποιημένον, μεμιγμένον ἐς τὰ μάλιστα

λιστα καὶ γραφῇ καὶ ἔργῳ, μέγαθος ὅσον τε πάντῃ πηχυαῖον, ἢ δίπηχυ. Δεικνὺς δὲ ἑκάστῳ τῶν συμποτέων λέγει· Ἐς τοῦτον ὁρέων, πῖνέ τε καὶ τέρπευ· ἔσεαι γὰρ ἀποθανὼν τοιοῦτος. *Apud locupletes eorum, cùm multi conuenerunt, & à cœnâ diſceſſum eſt, circumfert aliquis in loculo mortuum è durâ materiâ factum, ſed picturâ & opere verum maximè imitantem, longitudine cubitali omnino, aut bicubitali; oſtendenſq́ ſingulis conuiuarum, ait: In hunc reſpiciens pota, & oblectare, talis poſt mortem futurus.* Simile quid mobile, & ex argento exhibitum à ſeruo in conuiuio Trimalcionis, apud Petronium: *Potantibus, & accuratè lautitias nobis mirantibus, laruam argenteam attulit nobis ſeruus, ſic aptam, vt articuli eius, vertebræq́ locatæ, in omnem partem flecterentur: hanc cùm ſuper menſam ſemel iterúmque abieciſſet, & catenatio mobilis aliquot figuras exprimeret, Trimalcio adiecit:*

Heu, heu, nos miſeros, quàm totus homuncio nil eſt!

. . . .

Sic erimus cuncti, poſtquam nos auferet orcus:
Ergo viuamus, dum licet eſſe benè.

Græcis, teſtandi luctus causâ, ſolemnis fuit eiuſmodi ſimulachrorum in publicum expoſitio: nam Plutarchus in Alcibiade tangit Athenienſium mulierum morem, quæ feſto Adoniorum die collocabant in vicis τὰ εἴδωλα νεκροῖς ἐκκομιζομένοις ὅμοια,

ὅμοια, *imagines mortuis qui efferuntur ſimiles*, quibus Veneris dolorum, ex morte Adonidis, publicâ mœſtitiâ meminiſſent.

CAPVT IV.

Ritus ſepulturæ Iudaicæ duplex: mortui loti, vncti, inuoluti: Chriſti funerationi adhibita ſindon, ſudarium, linteamina, inſtitæ.

MODVM cadauera curandi apud Iudæos, duplicem inuenio: primum antiquiorem & omnino parem Ægyptio, eorum qui vixerant, aut viuebant adhuc in Ægypto; vt Patriarcha Iacob, Geneſ. cap. vlt. cuius corpus iubente filio Ioſeph, *aromatibus conditum eſt, per quadraginta dies, deinde repoſitum loculo in Ægypto*. Alterum Iudæis Palęſtinam incolentibus familiarem, minoris ſumptus, & à priori Baronius anno 34. n. 136. multùm diuerſum; ex præcepto Gamalielis Senioris, cuius tam in Sacerdotibus quàm in populo potiſſima auctoritas erat: is cùm vidiſſet (referente In Thurim Iora Degha, cap. 352. Rabbi Iacob) excreuiſſe tantum apud Hebræos impenſam funerum, vt eius magnitudine cognati perterriti, relicto cadauere aliquando ſe ſubducerent; eius ſententiâ (quam vidit à poſteris inuiolatè ſeruatam) factum eſt, vt nonniſi lineis linteaminibus, iiſque non magni pretij, corpora defunctorum

ctorum obuoluerentur; in quo nullam voluit haberi rationem cuiuſuis ordinis aut dignitatis, etiamſi regali effulgeret amplitudine; eoque modo ſeipſum ſepeliri mandauit. Clariùs ritum explicat idem Rabbi Iacob, ex Rabbi Moyſe Ægyptio, vbi docet viros virorum, & feminas feminarum curare conſueuiſſe cadauera, in hunc modum: oculos inprimis claudere defuncto, & ora ſtringere faſciâ, tondere capillos, corpus lauare, vnguentis vngere, cadauer delibutum obuoluere linteis; ſicque curatum ponere in ſepulchro. Loc. cit.

Primùm igitur in ritu fuit, oculos defuncto occludere, quod Ouidius *condere*, Virgilius *premere*, Varro *ſigillare* dixit; vnaque maxillam inferiorem, (quæ ſola mobilis eſt) ne hiaret, ſtringere tenui faſciâ ad verticem alligatâ. A beatiſſimâ Virgine matre id muneris Chriſto præſtitum credimus, quod à matribus olim filiis exhiberi ſolitum. Polynices ad matrem apud Euripidem:

Συνάρμοσον δὲ βλέφαρά μου τῇ σῇ χερὶ μᾶτερ. In Phœniſſ.

Iam claude mihi palpebras manu tuâ mater.

& extant querelæ matris Euriali apud Maronem, quòd filius eâ muneris parte caruiſſet:

—— *nec te tua funera mater* 9. Æneid.

Produxi, preſſive oculos, nec vulnera laui.

Secunda fuit capillorum inciſio: à quâ tamen

in damnatis abſtinebant Iudæi, vt notat Baronius, *quòd maledictioni legis obnoxij eſſent.* ideò capite intonſo ſepultus eſt Chriſtus Seruator, quòd à perfidis illis ſententiam eſſet paſſus. Loc. cit.

Tertio loco fiebat corporis lotio, adeò vulgaris apud priſcos, vt pigeat eorum verba hîc aduocare. Scripſit Metaphraſtes, B. Virginem matrem lacrymis Chriſti plagas emundaſſe: quod mihi reuocauit in mentem illa Ennij, in Cteſiphonte, apud Macrobium: *Neque terram iniicere, neque cruenta conueſtire mihi corpora licuit; neque miſeræ lauêre lacrymæ ſalſum ſanguinem.* Lotioni corporis Dominici plures fuiſſe adhibitos, innuit Chryſoſtomus ex antiquioribus: *Dum peteret eum à Pilato* (Ioſeph,) *& dum lauarent, iam veſpera aduentarat.* Sordes pretioſas ac mundas, ex abluto corpore mortui Chriſti collectas, Balduinum Ieroſolymorum Regem ad ſuos Flandros è Palæſtinâ miſiſſe per Abbatem S. Bertini, Lorinus in Commentarijs tradidit.

15. Aug. — Lib. 6. cap. 2. — Hom. 84. in Ioan. — In cap. 9. Act.

Lotionem ſecuta eſt vnctio, ſeu conditura; in quâ aliter Ægyptij, aliter Iudæi. Illi corpore exenterato, & cerebro per nares extracto, intrinſecus condimenta adhibere ſoliti; vt eſt apud Herodotum, qui hoc ipſum appellat ταριχεύειν. Hi verò, Iudæi inquam, aromata & vnguenta applicabant

extrin-

extrinſecus, quod in Sacris litteris dicitur Græcè ἐνταφιάζειν, vel ἀλείφειν. Vnctionem vulgò receptam indicauerat viuens Chriſtus, cùm Maria acceptâ vnguenti piſtici pretioſi librâ, vnxiſſet pedes eius: *Sinite illam*, dixit, *vt in diem ſepulturæ meæ ſeruet illud.* Et ad vngendum eum mortuum, venit primùm *Nicodemus ferens mixturam myrrhæ & aloës, quaſi libras centum:* & iterùm poſtquam tranſiſſet ſabbatum, Maria Magdalena, & aliæ piæ feminæ *emerunt aromata, vt venientes vngerent illum.* Ioan. 12. Ioan. 19. Marci 16.

Quintò, delibutum cadauer inuoluebant linteis: quæ pars ritus contineri videtur hoc Eccleſiaſtici præcepto: *Fili, in mortuum produc lacrymas, & quaſi dira paſſus, incipe plorare, & ſecundùm iudicium contege corpus illius, & non deſpicias ſepulturam illius, & luctum ſecundùm meritum eius.* Illa verba, *ſecundùm iudicium contege corpus*, explico, *iuxta morem funebrem obuolue linteis.* Ioannes de Chriſto: *Acceperunt corpus* IESV, *& ligauerunt illud linteis, cum aromatibus, ſicut mos eſt Iudæis ſepelire.* Morem indico ſigillatim è Sacris ſcriptoribus. ita primò Matthæus: *Cùm autem ſerò factum eſſet, venit quidam homo diues ab Arimathæâ, nomine Ioſeph, qui & diſcipulus erat* IESV; *hic acceſſit ad Pilatum, & petiit corpus* IESV*: tunc Pilatus iuſſit reddi* Cap. 38. Cap. 19. Cap. 27.

corpus; & accepto corpore Ioſeph inuoluit illud in SINDONE *mundâ, & poſuit illud in monumento ſuo nouo, quod exciderat in petrâ, & aduoluit ſaxum magnum ad oſtium monumenti.* Sic deinde Marcus:
Cap. 15. *Cùm iam ſerò eſſet factum (quia erat paraſceue, quod eſt ante Sabbatum) venit Ioſeph ab Arimathæa nobilis Decurio, qui & ipſe erat expectans regnum Dei, & audacter introiuit ad Pilatum, & petiit corpus* IESV. *Pilatus autem mirabatur, ſi iam obijſſet, & accerſito Centurione interrogauit eum, ſi iam mortuus eſſet: & cùm cognouiſſet à Centurione, donauit corpus Ioſeph. Ioſeph autem mercatus* SINDONEM, *& deponens eum inuoluit* SINDONE, *& poſuit eum in monumento, quod erat exciſum de petrâ, & aduoluit lapidem ad oſtium monumenti.* Tum Lucas hoc mo-
Cap. 23. do: *Et ecce vir nomine Ioſeph, qui erat Decurio, vir bonus & iuſtus: hic non conſenſerat conſilio, & actibus eorum, ab Arimathæâ ciuitate Iudææ, qui expectabat & ipſe regnum Dei: hic acceſſit ad Pilatum, & petijt corpus* IESV, *& depoſitum inuoluit* SINDONE, *& poſuit eum in monumento exciſo, in quo nondum quiſquam poſitus fuerat.*

SINDONEM, de quâ Matthæus, Marcus, & Lucas, interpretor lintea omnia, quæ ad Chriſti ſepulturam quoquo modo adhibita ſunt, ſiue quæ intra ſepulchri ſepta concluſa fuere; quæ diſtinctiùs expreſſit

preſſit Ioannes; ſiue quo cruentum Chriſti corpus & à cruce recens exceptum eſt, obtectumque, vt honeſtè ad pollincturæ locum deferretur; quod linteum eſſe Allobrogicam ſindonem, infrà oſtendam; videturque illud primò & præcipuè ſignificari mundâ ſindone, quâ depoſitum Chriſti corpus inuoluiſſe Ioſeph dicitur à tribus Euangeliſtis. Nunc Ioannem audiamus: *Exijt ergo Petrus, & ille alius diſcipulus*, (de ſeipſo loquitur Ioannes) *& venerunt ad monumentum: currebant autem duo ſimul, & ille alius diſcipulus præcucurrit citiùs Petro, & venit primus ad monumentum: & cùm ſe inclinaſſet, vidit poſita* LINTEAMINA, *non tamen introiuit. Venit ergo Simon Petrus ſequens eum, & introiuit in monumentum, & vidit* LINTEAMINA *poſita, &* SVDARIVM, *quod fuerat ſuper caput eius, non cum linteaminibus poſitum, ſed ſeparatim inuolutum in vnum locum. Tunc ergo introiuit & ille diſcipulus, qui venerat primus ad monumentum; & vidit, & credidit.* Ecce ſudarium capitis, & alia linteamina, de quibus etiam indeterminatè Lucas: *Petrus autem ſurgens cucurrit ad monumentum, & procumbens vidit linteamina ſola poſita, & abijt ſecum mirans quod fuerat factum.* Verbum LIGAVERVNT apud Ioannem, FASCIAS indicat, ſiue INSTITAS, quas ex-preſsè

Cap.20.

Cap.24.

Cap.19.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

Cap. 11. preſsè memorat in funere Lazari: *Et ſtatim prodijt, qui fuerat mortuus, ligatus pedes & manus inſtitis, & facies eius ſudario erat ligata.* Quia verò addit Ioannes, *ligauerunt linteis*; meritò dubitari poteſt, num idipſum ſint *inſtitæ*, quod *linteamina*; & an in Chriſti funeratione, præter inſtitas, alia adhibita ſint linteamina, quod puto probabilius, & fauet S. Auguſtinus: *Neque hic repugnat quidquam rectè intelligentibus*, (inquit) *nec enim illi* (Matthæus, Marcus, & Lucas) *qui de Nicodemo tacuerunt, affirmauerunt à ſolo Ioſeph Dominum ſepultum, quamuis ſolius commemorationem fecerint: aut quia illi vnâ ſindone à Ioſeph inuolutum dixerunt, propterea prohibuerunt intelligi, & alia lintea potuiſſe adferri à Nicodemo, & ſuperaddi; vt verum narraret Ioannes, quòd non vno linteo, ſed linteis inuolutus ſit: quamuis & propter ſudarium, quod capiti adhibebatur, & inſtitas quibus totum corpus alligatum eſt, quia omnia de lino erant, etiamſi vna ſindon ibi fuit, veriſſimè dici potuit, ligauerunt eum linteis: lintea quippe generaliter dicuntur, quæ lino texuntur.* Hæc Auguſtinus pro linteorum pluralitate: de quâ nos infrà plura; vt & de faſcijs, ſudario, ſindone, ac totâ Dominicæ ſepulturæ ſerie & ritu.

Lib. 3. de Conſenſ. Euang. cap. 23.

CA-

CAPVT V.

Sindonis ac Sudarij ἔτυμον & ſignificatio multiplex: vtrumque ad funera traductum.

SCIO geminas has voces *Sindonem* & *Sudarium*, promiſcuè ſumi ab Auctoribus: quæ tamen ſtrictè conſideratæ, diuerſa habent ἔτυμα & ſignificationes. Sindonis ἔτυμον hauriunt Grammatici à Sidone, maritimâ Palæſtinæ vrbe, quòd in eâ primùm Sindon cœperit fieri. Iuſtinus eam vrbem à piſcium vbertate ſic dictam cenſet, *quia piſcem* (inquit) *Phœnices Sidon vocant*. in nummo veteri Anniæ Fauſtinæ nominatur COL. AVR. PIA. METROPOLIS. SIDON. Lib. 18.

Significatus Sindonis varius eſt, & multiplex. & quidem primò, quoduis lineum textum, quod velaret & amiciret, dictum eſt ſindon. Bayſius ex Polluce docet, ſindonem eſſe *amictum ex lino Ægyptiaco*. Iſidorus ſtrictiùs capit: *Anaboladium ſic dictum*, inquit, *amictorium lineum feminarum, quo humeri operiuntur, quod Græci & Latini ſindonem vocant*. Alij pro integro veſtimento capiunt; vt Strabo, qui ſcribit *Indos ſindonibus candidis, & carbaſis vti, contrà quàm ab his tradatur, qui dicunt eos veſtes coloribus infectas geſtare*. Gloſſæ veteres: Σινδὼν, Lib. 15

δών, *tunica lintea*. Galenus: Μὴ γυμνὸς κομιζέσθω, ἀλλὰ ἐπιβεβλημένος σινδόνα μὴ ψυχρὰν, ἢ ἕτερον ἐπίβλημα. *Ne nudus feratur, ſed opertus ſindone non frigidâ, vel alio veſtimento.* Martialis, de Endromide Sequanicâ:

Lib. 4. *Ridebis ventos hoc munere tectus & imbres,*
Nec ſic in Tyriâ ſindone tutus eris.

Theod. & Pall. Hinc in Hiſtoriâ Lauſiacâ, inuenies Patrẽ quemdã, *Serapionem*, cognomine *Sindonitem*, quòd lineâ veſte tantùm tectus obambularet. Denique narratur in Marci Euangelio, quòd cùm militum cohors ad radices montis Olïueti Chriſtum orantem inuaſiſſet, diſcipuli omnes relicto eo fugerunt; & qui ſequebatur eum adoleſcens, περιβεβλημένος σινδόνα ἐπὶ γυμνοῦ, *amictus ſindone ſuper nudo*, cùm teneretur à militibus, eâ relictâ nudus aufugit. Hunc fuiſſe Ioannem Euangeliſtam, volunt Ambroſius, Gregorius, Beda, & alij Patres. *Ille autem cœnatoriâ veſte adhuc indutus erat* (inquit Baronius) *quæ ſolebat eſſe ſindon, eademq́; prolixa, vt meritò fugam arripiens abiecerit eam adoleſcens ille, exiſtimatus Ioannes; qui quòd, vt creditur, mœrore oppreſſus non recepiſſet veſtimenta ſua, vt erat in menſâ, remanſit amictus ſindone ſuper nudo.* Tranſijt quoque ſindon ad funera, ita vt eſſet linteum ſepulchrale ad cadauera non ſecùs atque veſtimento tegenda &

Cap. 14.

Anno 34. n. 39.

inuol-

inuoluenda. Herodotus de Ægyptiis: *Vbi abluerunt corpus, ſindone byſſinâ, inciſis loris totum inuoluunt.* Lib. 2.

Sudarium Nonnus Poëta Græcus vocem Syriacam eſſe dixit, nec immeritò; nam in libro Ruth, vbi Hebræus habet, הָבִי הַמִּטְפַּחַת *Haui hammitpahat, dato linteum*; Chaldæus dicit, הָבִי סוּדָרָא *Haui ſodara.* Alij paſſim omnes Latinis tribuunt, quòd apud ipſos clarius ſit vocis etymon; *ſudare* enim & *ſudarium* affinia ſunt. Ergo ſudarium vocant *linteum quoduis, quod ſuda ſiue ſicca reddit corpora, ſudorem detergendo.* Inclino in ſententiam Nonni; etſi nihil vetat idem vocabulum duabus linguis natiuum eſſe, vt aſſerunt quidam de nominibus *Miſſa, cephas, Ieſus,* & *Paſcha.* In Ioan. cap. 11. & 20. Cap 3. v. 15.

In Mediâ comœdiâ σουδάριον vocatur καψιδρώτιον, quaſi *ſudorem abſorbens.* vetus etiam Onomaſticum habet, *ſudarium*, καψιδρώτιον. Apud Quintilianum *Vatinius reus, agente in eum Caluo, ſudario candido frontem deterſit.* Et apud Tranquillum Nero *plerumque prodiit in publicum, ligato circa collum ſudario*; tum aliò, tum forſan ad ſudatoria perrecturus, vbi ferè loco ſtrigilum vſurpata ſunt ſudaria: quæ Martialis linteorum nomine comprehendit, vbi de ſtrigilibus ferreis: Pollux lib. 7. c. 16. Cap. 51.

Pergamus has miſit curuo diſtringere ferro,
Non tam ſapè teret lintea fullo tibi.

Dio in Nerone, pro eo quod Suetonius *ſudarium* dixit, extulit σινδόνιον, quod eſt idem atque linteum tenue, quia erant texta lino ſudaria. Catullus vtrumque ſumit indiſcriminatim, quando petens ſurreptum linteum, ait:

Ad Aſinium.

—— mihi linteum remitte,
Quod me non mouet æſtimatione,
Verùm eſt μνημόσυνον mei ſodalis:
Nam ſudaria Setaba ex Iberis
Miſerunt mihi muneri Fabullus
Et Veranius: hoc amem neceſſe eſt,
Et Veraniolum meum, & Fabullum.

Setaba vocabantur ſudaria, à Setabi oppido Hiſpaniæ, in edito monte Regni Valentini ſito, nunc dicto *Xatiua*, cui olim in Europâ, lini palma. Sudarium quod ori maximè tergendo paratum eſſet, dictum eſt etiam *Orarium*. Hieronymus: *Non abſque amictu lineo incedere laudabile eſt: ridiculum eſt, referto marſupio, quòd ſudarium orariúmque non habeas gloriari*. Etymologicum ſic habet: Ὠράριον, φώσσων, φωσσώνιον, περιστώπου ἐκμαγεῖον: *Orarium, velum linteum, linteum quo facies detergitur, mantile vultus*. Alcuinus mappulam Sacerdotum, quâ pituitam oculorum & narium detergent, vocat *ſudarium*. Gemma animæ: *Sacerdos fanonem in ſiniſtrum brachium ponit, qui & mappula, & ſudarium*

Epiſt. 2.

De Diu. off.

rium

rium vocatur. Durandus in Rationali: *Sudarium eſt lineus pannus, quem miniſtrans Epiſcopo ſemper paratum habet, quo ille ſudorem & omnem ſuperfluum corporis tergat humorem*. Sudarium, quo Chriſtus Dominus in monte Oliueti ſudorem ſanguineum deterſit, in ſummâ veneratione habetur in Monte ſancto Bauariæ. Iam ſudarium in re funebri vſurpat Ioannes in Chriſti & Lazari ſepulturâ, & alij communiter, vt ex ſequentibus aliquot Capitibus planum erit. Lib 3. cap. 16. Cap. 11. & 20.

CAPVT VI.

Sudarium Veſontinum videri illud ipſum de quo mira narrat Beda, quódque à Virgine Deiparâ in Filÿ ſepulturam conceſſum dicitur: primi eius poſſeſſores.

De ſudario quod fuerat ſuper caput Chriſti, hæc Venerabilis Beda, libro de Locis ſanctis ab ipſo conſcripto, ex relatione Arnulphi Epiſcopi, quem iiſdem ferè diebus, quibus hæc geſta ſunt, loca ſancta viſitaſſe teſtatur: *Sudarium capitis Domini, poſt reſurrectionem eius, mox Chriſtianiſſimus quidam Iudæus furatus, vſque ad obitum diuitiis ſibi affluentibus habuit; qui moriturus interrogat filios, qui Domini ſudarium, qui ceteras patris velit accipere re-* Cap. 5.

liquias: maior theſauros rerum, minor elegit ſudarium: & mox illi decreſcunt opes vſque ad paupertatem; fratri autem cum fide creſcunt & opes, quod vſque ad quintam generationem fideles tenuere. Hinc ad impios perueniens, diuitias tantum auxit, vt Iudæis, & hoc multo tempore: donec poſt longa litigia, quibus Chriſtiani Iudæi ſe Chriſti, infideles verò ſe patrum ſuorum affirmabant heredes; Mahuuias Sarracenorum Rex, qui noſtrâ ætate fuit, Iudex poſtulatur, qui accenſâ grandi pyrâ, Chriſtum iudicem precatur, qui hoc pro ſuorum ſalute ſuper caput habere dignatus eſt. Miſſum ergo in ignem ſudarium, veloci raptu effugiens euolat, & ſummo in aëre diutiſſimè quaſi ludendo volitans, ad vltimum, cunctis vtrimque intuentibus, ſeſe leniter in cuiuſdam de Chriſtianâ plebe ſinum depoſuit; quod manè mox totus populus ſummâ veneratione ſalutabat, & oſculabatur. habet autem longitudinis pedes octo. Hæc Beda. Incombuſtibilem ſacri ſudarij virtutem, non aliunde promanaſſe arbitror, quàm imputribilem ligni ſanctæ Crucis qualitatem; quam *de illius carnis ſanguine bibiſſe* ait S. Paulinus, *quæ paſſa mortem non vidit corruptionem.* Non abſimile miraculum (quod Baronius
1014. refert ad annum M. XIV.) narrat Leo Oſtienſis de linteo, quo Chriſtus præcinctus pedes diſcipulorũ terſit. *His diebus* (inquit) *Monachi quidam ab Ieroſo-*

Chron. Caſſ. l. 2. cap. 31.

Ieroſolymis venientes, particulam lintei, cum quo pedes diſcipulorum Saluator exterſit, ſecum detulerunt; & ob reuerentiam ſacri huius loci (Caſſinenſis Monaſterij) *hîc deuotiſſimè obtulerunt, ſexto Idus Decembris. Verùm cùm plurimi fidem derogarent, illi fide præditi particulam iſtam ardentibus imponunt prunis; quæ mox in colorem ignis verſa eſt, amotis tamen carbonibus, ad priſtinam ſpeciem admirabiliter rediјt: cúmque cogitarent quomodo vel vbi pignora tanta locarent, diſpoſitione Dei contigit, vt eodem die mitteretur huc loculus ille mirificus, vbi nunc condita eſt lintei ipſius particula, argento & auro gemmiſq; opere Anglico ſubtiliter & pulcherrimè decoratus.*

Sudarium Veſontinum credimus eſſe illud ipſum de quo Beda: & quamuis nullis antiquorum hiſtoriis ſatis probari poſſit, quomodo ab illo ſæculo, quo inuictum flammis apparuit, ad Veſontinos denique deriuatum ſit; ratione tamen ducimur, quæ viris iudicio præditis non videbitur parui momenti; nempe quia Sudarij Veſontini longitudo & celebritas, Bedæ narrationi apprimè quadrant. Sudarium illud Bedæ, longum fuit pedes octo, vti eſt etiam Veſontinum; & eam fuiſſe ſepulchri Domini longitudinem aſſerit Adrichomius. Longitudo verò Sindonis Taurinenſis eſt pedum duodecim: quo fit, vt mihi probari non

poſſit ſententia Palæoti, qui eam Sindonem dicit eſſe Sudarium capitis Saluatoris, de quo egit Beda, cùm longitudinum diuerſitas contrarium euincat; neque enim octo pedes, etiam Anglicani, (de quibus fortaſſe locutus videri poſſit Beda) æquare poſſunt longitudinem Sindonis Taurinenſis, quamuis ea tantùm eſſet duodecim pedum communium. Cùm ergo illud Chriſti Sudarium octo pedes longum, quod è medijs flammis diuina virtus eripuerat, ex eo tempore perijſſe non ſit credibile; neque aliud in Eccleſiâ Dei reperiatur huius menſuræ, cuius celebritas & ſanctitas priſcis illis quæ Beda refert miraculis reſpondeat, præter Veſontinum; vehementer adducimur vt exiſtimemus, illud ipſummet Bedæ æuo celebre Chriſti Sudarium, ex alijs in alios, ad Veſontinos denique perueniſſe. Primos eius poſſeſſores Beda facit Iudæos, qui in Chriſtum credidiſſent; atque vſque ad quintam generationem: exinde infideles, vſque ad tempora Mahuuiæ Sarracenorum Principis,
Ann. 678. n. 26. quem Baronius refert anno DC. LXXVIII. vitâ functum, Gizid filium ſuum Regni heredem reliquiſſe.

Nec verò etiam temerè quis exiſtimet, hoc ipſum eſſe Sudarium, quod ad Chriſtum honeſtè
15. Aug. & piè componendum, refert Metaphraſtes beatam

tam Virginem genitricem porrexiſſe Ioſepho funeris curatori. *Mortuum videns Filium* (inquit) *eo motu animi vſa eſt, vt oportuit; quin etiam in eo de cruce deponendo maternis manibus inſeruiuit, & clauos qui extrahebantur in ſinu ſuo accepit, & membra illius amplexa eſt, partim quidem vlnis aſtringens, partim ſuis lacrymis plagas emundans: deinde tota toti corpori circumfuſa, Ecce tibi ab omni ſæculo præfinitum myſterium ad finem vſque venit, ô Domine, placidâ voce dixit: & Ioſepho in manus tradens* SVDARIVM, *ait: Tibi autem deinceps curæ erit vt ſepulturæ tradens, hoc eum honeſtè componas, myrrhâ condias, & ei iuſta facias.* Hæc Metaphraſtes, cuius auctoritate ex antiquioribus deſumpta monumentis vtitur Baronius. Anno 34.

Neque textile illud munus per beatiſſimam Virginem ſolùm conceſſum credimus, ſed & fuiſſe monumentum manuum eius non immeritò ſuſpicamur: illa quippe (vt eſt in Prouerbijs) *quæſiuit lanam & linum, & operata eſt conſilio manuum ſuarum.* Cap. vlt.

Cùm primùm dulces infans proferre loquelas Bapt. Mant.
Cœpit, & aduerſis veſtigia figere plantis;
Mater ei tunicas habiles ordita, nouumq;
Veſtis opus, niueo puerum velauit amictu,
Suſpicienſq; polos, inquit, Date Numina veſti

Incre-

Incrementa meæ, pueri cum corpore ſemper
Creſcat, & ad ſanctos vltrò ſe accõmodet artus:
Non gladium tineámve ferat, non trita ſenecta
Cedat, & hæc noſtri durent monumenta laboris.

Inconſutilem enim tunicam Filij, operâ mirabili texuiſſe creditur; nec non lineam eius adhuc pueri ſubuculam conſuiſſe, quæ è craſſiore lino facta, Romæ ſeruatur in æde ſacrâ S. Ioannis Lateranenſis. *Aliud quoque à Sudario capitis Domini aliquantò maius linteum fertur ab ipſâ contextum, duodecim Apoſtolorum, & ipſius Domini continens imagines, vno latere rubro, & altero viridi.* ex venerabili

Loc. cit. Beda. Ἄτρακτον eius, ſiue

—— *quem pollice torquens*
Libratum tereti verſabat turbine fuſum,

Pulcheria Auguſta ſoror Theodoſij collocauit

Lib. 14. cap. 2. olim in templo τῶν Ὁδηγῶν, auctore Nicephoro. Et in oppido Aduaticorum Huo, ſeruatur etiamnum eiuſdem B. Virginis glomus, filo ſacris digitis diducto & preſſo decorus. ita vt non temerè credi poſſit, eam, quæ inter Ægyptios λινοὺργους καὶ λινοπλόκους vixerat aliquamdiu, obnubendo filio ſepulchrale ſudarium proprijs manibus laboraſſe; vel ſaltem è linteo duplici, acu ſacrâ per medium conſuiſſe; ſic enim confectum cernitur Veſontione, ſuturâ per medium excurrente. Et ſanè moris

fuit

fuit antiquiſſimi æui matronis, vela funebria texere propinquis & amicis. Penelope apud Homerum Laërti Heroi texuit ſimile linteum: & pretioſiſſimas veſtes defuncto Pallanti,

—— læta laborum
Ipſa ſuis quondam manibus Sidonia Dido
Fecerat, & tenui telas diſcreuerat auro.

CAPVT VII.

Nouatorum ſannæ & argumentum duplex in ſacra Chriſti ſudaria: Veſontinum ſudarium cur inſtitarum notas non habeat. Exhibetur Lazarus ſuſcitatus, vinculis nondum ſolutus.

VBIQVE proiectus ad calumnias Caluinus, in Chriſti præcipuè & Sanctorum reliquias virus ſuum euomuit. De ſindone ſiue ſudario Chriſti ita loquitur: *Ex hoc modo* (ſepulturæ Iudaicæ) *luce clariores fiunt impoſturæ Papiſtarum: oſtendunt enim linteum, in quo effigies integri hominis, vnà cum capite impreſſa apparet. at ſindon tegumentum corporis, ſolum Chriſti corpus tegebat, vſque ad caput. vnde ergo, vel à quo effigies illa cum capite; cùm Chriſti caput non hac ſindone, ſed ſudario fuerit velatum?* Mirum quàm hoc argumento Caluinus exultet, inſultetque Catholicis ſacrorum Sudariorum cultoribus.

ribus. Addunt alij eiuſdem farinæ, inſtitas quoque debuiſſe in ſindonibus repræſentari; quippe Iudæi ſoliti ſunt mortuorum manus ac pedes, tænijs quibuſdam ac faſciolis ſiue inſtitis religare, vt cla-
Ioan. c. 11 rè exprimitur in Lazari ſepulturâ: *Et ſtatim prodijt, qui fuerat mortuus, ligatus pedes & manus inſtitis, & facies illius ſudario erat ligata.* Ab his omnibus ſe expedit Pingonius, pro Sindone Allobrogicâ pugnans, dum ait, eâ non fuiſſe inuolutum Chriſti corpus in ſepulchro, iam ablutum & perunctum, ſed tantùm cruentum, & de cruce recèns depoſitum, ante pollincturam. Et verè hoc quidem ille, vt infrà pluribus confirmabo. Nobis verò de Sindone Veſontinâ, quam in ſepulchro fuiſſe dicimus, incumbit explicare, quomodo caput ſimul cum reliquo corpore exhibeat, nullas autem oſtendat inſtitas, quibus manus pedeſque reuincti ſint. Et quidem Gretſerus videtur ad miraculum confugere, etſi illam quoque quam Caluinus obijcit ſepulturæ Iudaicæ formam, in dubium re-
1. de Cruce c. 85. uocari poſſe aſſerit. *Sed demus* (inquit) *id quod Caluinus tamquam certum ſumit, Sindonem ſeu corporis inuolucrum, ad ſolum vſque caput pertinuiſſe, ſolumq; ſudarium, totius capitis tegumentum fuiſſe, de quo fortaſsis aliquis non immeritò dubitet: ſed tamen demus hoc; an putat Caluinus Chriſtum vel reſurgentem,*

vel

vel in ſepulchro iacentem, tantæ non fuiſſe potentiæ, vt ſindoni totam ſuam effigiem imprimeret, licet totum corpus ſindon non complecteretur? Fortè Caluinus craſſâ quadam cogitatione ductus ſibi perſuadebat Chriſtum eſſe ſimilem plaſtis & fictoribus, qui vt ceram imagine alicuius inſigniant, neceſſe habent totum exemplar ceræ applicare; vel pueris, qui totam corporis ſpeciem dum in niue effigiare volunt, totum quoque corpus niui ſuperinijciunt. Hæc ille, & magnâ ratione: non enim metienda eſt modulo noſtro diuina virtus; & cùm certum ſit, aliquid miraculi interueniſſe in illâ ſacrorum linteorum ad totius corporis ſimilitudinem delineatione; tam facile Chriſto fuit plura ſimul edere miracula, quàm vnicum. Quia tamen in rebus fidei ac religionis, non ſunt niſi ex neceſſitate inuehenda miracula, maximè vt illorum imbecillitati conſulatur, qui ſunt *tardi corde ad credendum*, etiam in myſterijs ad ſalutem neceſſariis; duo mihi declaranda ſuſcepi, quibus impiarum ratiocinationum tota vis infringatur: alterum, inſtitas, ſiue faſcias ſepulchrales, in ſepulturâ Iudaicâ non extremis manibus dumtaxat & pedibus religatas fuiſſe funiculorum inſtar, ſed totum cadauer, vno capite excepto, complecti ſolitas, & circum illud conuolui: alterum, quòd ſudarium capitis, ex ritu funeris Iudaici, totam ante-

riorem corporis partem obtexerit. De hac poſteriori quæſtione agam capite ſequenti; nunc de priore.

Igitur, quòd faſciæ ſepulchrales, ſiue inſtitæ, toti corpori circumuolutæ ſint, planè ſicut faſciæ infanti in cunis iacenti circumduci ſolent, indicat Herodotus in Euterpe. Λούσαντες, inquit, τὸν νεκρὸν, κατειλίσσουσι πᾶν αὐτοῦ τὸ σῶμα σινδόνος βυσσίνης, τελαμῶσι κατατετμημένοισι. *Mortuum vbi abluerunt, totum corpus eius in ſindone byſſinâ, inciſis loris, obligant.* Hæc ille de Ægyptijs, ex quibus pleroſque ritus ſuos hauſere Iudæi: & ſignificat non obſcurè
Cap.19. S. Ioannes, vbi dicit: *Acceperunt ergo corpus* IESV, *& ligauerunt illud linteis cum aromatibus, ſicut mos eſt Iudæis ſepelire.* Ecce non pedes tantùm, aut manus, ſed corpus ligatum dicit; & quidem non anguſtis tænijs, & quaſi funiculis, ſed linteis; nempe faſcijs ſepulchralibus, iuſtæ latitudinis, ex linteis, ſeu lineâ telâ in longum recto filo abſciſsâ. Firmat Auguſtinus loco iam ſuprà citato: *Propter ſudarium*, ait, *quod capiti adhibebatur, & inſtitas, quibus totum corpus alligatum eſt.* Non ergo manus ſolæ cum pedibus, inſtitis colligari ſolitæ.

Sed quid ad illud Ioannis de Lazaro, qui voce
Cap.11. Chriſti excitatus, *ſtatim prodijt ligatus manus & pedes inſtitis?* hic vnus locus pleroſque omnes mouit,

vt Iudaico ritu manus pedeſque extremos proprijs vinculis ſeorſim à corporis trunco colligari ſolitos exiſtimarent: ſed propiùs intuenti aliud omnino videbitur; non enim mihi dubium eſt, quin inſtitæ ſeu faſciæ, etiam Lazaro cum manibus pedibuſque totum corpus adſtrinxerint, vt pueris, qui faſcijs inuoluti, Plinio dicuntur *iacere manibus pedibúſque deuinctis*. Nonnus de Lazaro: Procem. lib. 7.

— καὶ ἐκ ποδὸς ἄχρι καρήνου In Ioan. cap. 11.

Σφιγγόμενον πλεκτῇσιν ὅλον δέμας εἶχε κερείαις:

& à pede ad caput vſque, habebat totum corpus conſtrictum nexilibus inſtitis, ſeu faſcijs ſepulchralibus. Quid clarius? ſciebat ſcilicet Nonnus vetuſtus Auctor, quas inſtitas ad manus & pedes Iudaica conſuetudo admitteret; nimirum quæ manus ad truncum complicatas, ſimul cum reliquo corpore, adeoque crura ipſa ac pedes inuoluerent. Cur ergo cùm totum corpus faſcijs conſtrictum eſſet, manuum dumtaxat ac pedum meminiſſe voluit Ioannes? quia id ſolum exprimi par erat, vt noui miraculi conſtaret ratio. Bina in Lazaro ſuſcitato illuſtria miracula agnoſcunt Patres, & quòd iam quartum diem mortuus reuixit, & quòd vocatus à Chriſto, vinctis licet manibus & pedibus, ſtatim prodijt. O *maximum*, inquit Euthymius, *ac duplum miraculum! non ſolùm qui iam olebat reſurrexit,*

rexit, ſed etiam qui vinctus erat exiuit de monumento. Et S. Baſilius, Ὁ νεκρὸς, inquit, ἐζωοποιεῖτο, καὶ ὁ δεδεμένος περιεπάτει. Θαῦμα ἐν θαύματι, χεῖρας δεδεμένος τοὺς πόδας, καὶ μὴ κωλυόμενος πρὸς τὴν κίνησιν. *Ecce mortuus à morte rediuiuus fit, ligatus quoque ambulat. Admirare miraculum in miraculo; pedes inſtitis habebat vinctos, neque interim à motu prohibebatur.*

In Homil. de Gratiarũ actione, To. 1.

Aptiſſimè igitur S. Ioannes de pedibus tantùm & manibus Lazari vinctis meminit, quia à corporis trunco faſcijs ligatum egredi de monumento mirum non fuit: at ſurgere in pedes, & à tumulo exilire, manibus ac pedibus conſtrictis, id enimuerò inſolens fuit, & *miraculum in miraculo*, vt ait Baſilius: quia ne viuus quidem & firmis viribus, ſi toto corpore iaceat, artubus ligatis eriget ſe vmquam in pedes, cùm ad ſurgendum varia manuum pedumq́ue iactatio ac libratio neceſſaria ſit, vt docet experientia, & probant mechanici. Addo rem in hoc negotio magnâ obſeruatione dignam. Apud eruditos, per manus & pedes, artus integri intelliguntur. Χεῖρα Hippocrates & Galenus diuidunt in brachium, cubitum, & ἀκροχειρίδα, ſiue extremam manum; pedem autem in femur, tibiam, & ἄκρον πόδα, ſeu pedem extremum. Ergo Lazarus ligatus *manus & pedes inſtitis*, hoc eſt, *totos artus ſuperiores & inferiores*. at quomodo quæſo

artus

artus integri ligari potuerunt, niſi truncus quoque corporis ijſdem faſcijs coërcitus eſt? Senſum noſtrum iuuabit hæc pictura, Lazarum voce Chriſti ſuſcitatum, & vinculis nondum ſolutum exprimens.

IESVS voce magna clamauit, Lazare veni foras. et statim prodijt, qui fuerat mortuus, ligatus pedes et manus institis, & facies eius sudario erat ligata. Ioan. 11.

Ad illud igitur quod aduerſus Veſontinum Sudarium affertur, nego inſtitas in eo notari debuiſſe, aut

ſe, aut etiam abſque nouo miraculo potuiſſe; cùm nec ſolos, nec nudos pedes extremos, manúſve adſtrinxerint, ſed toti corpori, quibuſdam iam vtrimque linteis obtecto, circumuolutæ ſint.

CAPVT VIII.

Sudarium Veſontinum eſſe illud ipſum, quod S. Ioannes dicit fuiſſe ſuper caput Domini.

IAM illud videmur non contemnendis coniecturis aſſecuti, Sudarium Veſontinum eſſe illud ſudarium capitis Saluatoris, de quo mira refert venerabilis Beda, quodque ait longum eſſe pedes octo. Sed ridebit Caluinianus & Bedam & Veſontinos: illum, quòd tam longum linteum putauerit ſoli Chriſti capiti adhibitum; hos verò inſuper, quòd linteum, anteriorem totius Chriſti corporis partem referens, pro capitis ſudario oſtentent, cùm ſudarium capitis in ſepulturâ Iudaicâ non niſi caput obuelarit, vt ex Ioanne manifeſtè haberi videtur, qui vndecimo capite de Lazaro, *& facies illius*, inquit, *ſudario erat ligata*. & capite viceſimò: *Et introiuit in monumentum, & vidit linteamina poſita, & ſudarium quod fuerat ſuper caput eius, non cum linteaminibus poſitum, ſed ſeparatim inuolutum in vnum locum.*

In

In hac cauſâ, quæ Bedæ cum Veſontinis communis eſt, duo habeo quæ dicam, ex quibus conſtet nec illum ineptè ſocutum, nec hos inſulsè ratiocinatos. Primum eſt, in ſepulturâ Iudaicâ fuiſſe ſub inſtitis linteamina quædam toti corpori partim ſubſtrata, partim ſuperextenſa, ſuper quæ faſciæ adſtrictæ ſint; non autem ipſas inſtitas nudo corpori circumductas. Hoc indicant Ioannes & Lucas, qui de linteaminibus, etiam à capitis ſudario diſtinctis meminerunt, quæ non ſatis commodè quis explicet de ſolis inſtitis; quamuis dixerit Ioannes, *ligauerunt illud linteis:* hoc enim non tam ſonat, *ligauerunt illud faſciis ex lino*, ſeu *lineâ telâ*, quàm, *corpus linteis & ſudariis comprehenſum inſtitis obligarunt:* alioqui Ioannes illis verbis ſepulturam Chriſti non ſatis aptè explicaſſe videretur; ait enim, *acceperunt ergo corpus* IESV, *& ligauerunt illud linteis, cum aromatibus, ſicut eſt mos Iudæis ſepelire.* Sepulchrales omnes pannos vnâ *linteorum* voce exprimit: non ergo per *lintea* ſolas inſtitas ſignificat, ſed & *ſudarium*, cuius ipſemet expreſsè meminit capite vigeſimo; *& ſindonem*, hoc eſt vnum aut plura linteamina, quæ totum corpus ſub inſtitis obtegerent. Nonnus, quæ Ioannes appellat *linteamina*, vocat ipſe ταφίας ὀθόνας, & λινέας χιτῶνας, *ſepulchralia lintea*, *lineas tunicas*, ſiue *amictus*; quæ In Ioan. cap. 20.

F poſtre-

poſtrema vox de inſtitis etiam lineis accipi non poteſt, niſi valdè impropriè. Age verò, quî fieri potuit vel commodè ſatis, vel ſatis honeſtè, vt nudo cadaueri faſciæ circumuoluerentur? num periculum fuit, ſi ſolæ inſtitæ adhibitæ ſunt, ne quid intectum in corpore remaneret? Omnino, cùm pleræque gentes, ac nominatim Ægyptij, Herodoto teſte, totum cadauer ſindone ac linteis omni ex parte conueſtierint. Quin id quoq; à Iudæis factitatum ſit, nemo iure dubitauerit, idque ſub inſtitis, quæ ad coërcenda potiùs linteamina, totum corpus obtegentia, quàm ad corpus ipſum operiendum excogitatæ ſunt.

Alterum addo, linteum illud, quod totam ſuperiorem corporis iacentis partem à capite ad pedes obtegeret, rectè dici poſſe *ſudarium capitis*, aut *faciei*. Docet Pollux in Onomaſtico, *ſudarium* quandoque dictum priſcis ἡμιτύμβιον; talemque videri ſententiam fuiſſe Ariſtophani dum dixit: Ἔπειτα καθαρὸν ἡμιτύμβιον λαβὼν, τὰ βλέφαρα περιέψησε: *Deinde mundum prehendēs ſemitymbium, palpebras deterſit.* ita interpres Pollucis penuriâ Latinæ vocis: quam ſi finxeris, ἡμιτύμβιον audacter verteris *ſemiſepulchrale*; quaſi dicas, linteum alteram tantùm cadaueris partem contegens in ſepulchro. Sed cur ſudarium capitis & faciei? certum eſt, bo-

nis Auctoribus caput præcipuam animæ ſedem, pro toto homine plerumque ſumi, & capitum nomine frequenter homines venire, quia (vt ait Ambroſius) *totus homo in capite reſidet*. Inter Græcos Sophocles dixit φίλτατον κάρα, Plutarchus φίλας κεφαλάς, Homerus θείην κεφαλὴν, Syneſius ἱερὰν καὶ θείαν κεφαλὴν, Virgilius *dulce caput*, alij Latini *charum caput, feſtiuum caput, lepidum caput*; haud dubiè pro toto homine: *nemo enim ore contempto* (ait Donatus) *ex aliis membris hominem velit ſignificare*.

Libris Hexaëm.

In Terêt.

Sed propiùs: Anatomici caput humanum in duas partes diuidunt, capillatam vnam, τριχωτὸν, glabram alteram, πρόσωπον: illa ſincipite, vertice, & occipite conſtat; hæc, facies eſt, (quam Ruffus Epheſius ab exordio anterioris capillitij ad mentum vſque definiuit) ſoli homini conceſſa, per quam Deo ſimilis eſſet. In homine viuente & recto, partes capitis capillatæ ſunt ſuperiores, & ob eas Veſtales Virgines, & matronæ ſacris operantes, rectè dictæ ſunt *velari*, & capita earum *velamine tegi*. Veſtalis velatæ typum habes in gemmâ veteri, apud Gutherium: Auguſtarum tectis peplo verticibus, in nummis Liuiæ, Paulinæ, & Fauſtinæ vtriuſque: etiam Neronis Poppæa, *cùm egrederetur in publicum, velabat partem oris, ne ſatiaret aſpectum, vel quia ſic decebat*. De Iudæis id notat

Lib. de Iure Pont.

Tac. 14. Annal.

Tertullianus: *Apud Iudæos tam ſolemne eſt feminis earum velamen capitis, vt ritè dignoſcantur.* Virgines Deo ſacratæ flamine Virginali ſanctum
Ep. 8. ad Demetr. operiebant caput, Hieronymo auctore, & aliis. De *τριχωτῷ* in Sacerdote operto, Virgilius diſertè:
3. Æneid. *Purpureo velare comas adopertus amictu.*

Verùm in mortuis, & iacentibus ſupinis ad pollincturam, ratio longè diuerſa eſt; facies enim eſt ſuprema, cæloque illuminatur, donec tegatur funebri peplo. Hinc Lazari reſurgentis faciem Ioannes appoſitè dixit *ſudario ligatam*: & alibi de Christo, *Petrum vidiſſe ſudarium, quod fuerat ſuper caput eius*, hoc eſt, ſuper faciem eius, partem capitis in iacente ſuperiorem, potiorem & nobiliorem. Namque obſeruandum eſt ex allatis, operimenta *τριχωτοῦ*, propriè dicta fuiſſe *vela*, & *velamina*; *προσώπου* autem *ſudaria*. Velum Veronicæ, poſtquam ex eius capite detractum eſt, & vultui Dominico admotum, illicò vocatum reperies *ſudarium*. Velum capitis, quod Plautilla Paulo Apoſtolo ad mortem properanti porrexiſſe traditur, quo feriendus gladio, ex more obduceret oculos, expleto
Baronius anno 69. n. 10. & 13. miniſterio, illud ipſum nomine *ſudarij* recepit; quia ſcilicet Apoſtoli faciem tetigiſſet. ſacrum mantile, quod ſuo vultui Chriſtus applicuit Edeſſenorum Regi mittendum, exinde dictum eſt *ſudarium*.

darium. Et ſi profana cupis, habes apud Tranquillum, *Neronem Cæſarem adoperto capite* (velo nempe) *& ante faciem obtenſo ſudario equum inſcendiſſe, quatuor ſolum comitantibus*. Vnde colligo, ſudarium non tantùm fuiſſe de genere induentium in mortuis, quorum madenti & nudæ cuti adhæreret; verùm etiam in viuis, quorum facies operiret. Faciem porrò corporis, vetuſtiſſimi Latini, Pacuuius, Quadrigarius, Plautus, apud Agellium, Lib. 13. cap. 28.
pro totius corporis habitu, ſtaturâ & longitudine dixerunt: vnde à facturâ totius corporis, Nonius *faciem* dictam cenſet: & ſuperficies corporum dicta eſt quaſi ſuperior facies, ſiue anterior cuiuſque rei aſpectus. Antiquiores Hebræi faciem פָּנִים *Panim* vocant, à radice פָּנָה *Panah*, quod eſt *reſpicere*: Græci ὄψιν, & πρόσωπον, à videndo & proſpiciendo; ita vt cuiuſuis obiecti pars anterior, quæ ſub viſum cadit, rectè *facies* dici poſſit, rerum etiam inanimatarum, vt facies [a] agri, facies [b] templi, facies [c] cæli & terræ. Quidni ergo capitis & faciei ſudarium appellemus, linteum ſepulchrale Chriſti Domini, toti antico corpori ſuperinductum, antiquiſſimo more, quo Patrocli quondam à Troianis?

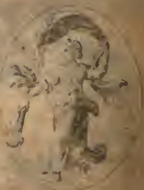
[a] Ezech. 39.
[b] Marc. 9.
[c] Luc. 12.

Ἐν λεχέεσσι δὲ θέντες ἑανῷ λιτὶ κάλυψαν, Hom. Iliad. Σ.
Ἐς πόδας ἐκ κεφαλῆς· καθύπερθε δὲ φάρεϊ λευκῷ.

In lectum imponentes, linteo ſubtili texerunt
A capite vſque ad pedes, deſuper autem albâ veſte.
Forſan & de ſimili velo capiendus eſt Senecæ locus in Conſolatione ad Marciam: *Tiberius Cæſar pro roſtris laudauit filium, ſtetítque in conſpectu poſito corpore, interiecto tantùm velamento, quod Pontificis oculos à funere arceret.* Funebria eiuſmodi velamenta priſcis fuiſſe ſymbola noctis & mortis, ex antiquis marmoribus probauit Baronius: ego in ſardâ veteri expreſſam habeo feminam ſtolatam, quæ manu ſiniſtrâ velum prætendit, dextrâ inuerſam facem extinguit, hoc pacto. Per id velum, non modò diei finem, quo caligo terris inducitur, ſed & lucis vitalis terminum ſignificari puto; maximè cùm auctor ſit Pauſanias, mortem eſſe noctis παῖδα λευκὸν, *puerum album*; planè quòd abſente animâ corpora palleſcant; quodque albo linteo mortui contegantur, quale hęc femina pręfert in gemmâ.

Ann. 337 n. 19. 20.

Lib. 5.

Stringo in aperto campo. Dixi, ſudarium capitis & faciei dici poſſe, quod anteriorem & ſuperiorem reſupini corporis partem à vertice ad calcem obtegeret: habe alias rationes duas; quia ea ſolùm lintei pars extabat ſupra inſtitas in cadauere compoſito,

poſito, quâ caput velatum erat: & quia ſudarium caput totum complectens à collo religabatur: Lazari facies *ſudario erat ligata*. & pro illo Ioannis, *ſudarium quod fuerat ſuper caput eius*, reddit Teſtamentum Syriacum, *quod ligatum fuerat in capite eius*, ſiue, vt habent Biblia Regia, *quo comprehenſum fuerat caput eius*. Sic igitur Chriſti corpus inuolu-

Acceperunt corpus Iesu, & ligauerunt illud linteis cum aromatibus, sicut mos est Iudæis sepelire. Ioan. 19.

tum

tum puto: poſtquam lotum, & vnguentis delibutum eſt, ſubſtratum eſt ſacro corpori linteum vnum, aut plura; iacenti ac reſupino proximè ſuperpoſitum ſudarium, quod habetur in Eccleſiâ Veſontinâ. Alia fortaſſis adhuc adiecta linteamina, quæ anteriorem corporis faciem operirent: circumuolutæ deinde inſtitæ à collo aduſque imas calces: illa denique ſudarij Veſontini pars, quæ à capite eminebat, vultum caputque totum complexa, tænijs ad collum religata eſt; & ob eam rem, hoc ſudarium capitis & faciei dictum, quod Petrus monumentum ingreſſus vidit ſeparatim inuolutum in vnum locum; quod Beda dicit fuiſſe pedes octo longum, quo nunc Veſontina Metropolis gloriatur. Neque quidquam prohibet, quò minùs ſupra Veſontinum ſudarium, alia quoque linteamina adiecta ſint, quæ etiam caput obuelarint, & toto corpore extenſa ſub inſtitis coërcita ſint, quæ fortaſſis aſſeruantur in varijs Eccleſijs, de quibus alio loco.

Græci Sacerdotibus mortuis (vt eſt in Euchologio) faciem velabant aëre, hoc eſt breuiori velamine, quo in Miſſâ τὰ ἅγια, panis ſcilicet & vinum ad futurum ſacrificium tegebantur. Corpus Caroli Magni defuncti *veſtitum eſt veſtimentis Imperialibus, & ſudario ſub diademate facies eius operta,*

ex

ex Monacho Engoliſmenſi. Et non abſimilem in morientibus ſuperinducti minoris panni morem notauit Gregorius. *S. Caſſius Narnienſis vrbis Epiſcopus moriturus*, inquit, *aſſiſtentibus ipſe ſuis manibus linteum dedit, quod ex more morientium ſibi contra faciem tenderetur: quo tenſo ſpiritum emiſit; ſicq́; ſancta illa anima ad gaudia æterna perueniens, à carnis corruptione ſoluta eſt.* Sic affirmare nolim non fuiſſe breuius aliquod linteum, ſeu mantile ſoli capiti Chriſti velando vltimò omnium & extrinſecus adhibitum, quod fortaſſe habent Moguntini, vt infrà referam ex Serario: ſed nego vllo Scripturæ vel probi Auctoris teſtimonio hoc ſatis probari; cùm quidquid de ſudario capitis legimus in Euangelio, rectè poſſit explicari de linteo, quod ſupra totam anticam corporis partem immediatè extenſum, ad caput religatum, ſupra inſtitas extabat. Et quamuis conſtaret talem breuiorem pannum adhibitum fuiſſe, quod valdè dubium eſt: ſtat tamen ſuus honos, & præcipuè faciei ſeu capitis Chriſti appellatio Veſontino ſudario, quod nudo Domini vultui applicitum, diſtinctiſſima eius impreſſa lineamenta prudentiſſimo cuique perſuadent.

In Vita Caroli.

Hom. 37. in Euang.

CAPVT IX.

Sudarium Domini è Palæſtinâ Veſontionem perlatum, & quando: oſtenſionis eius ritus antiquior: non eſt cingulum Domini.

POST illuſtre & memorandum flammarum, quas euaſit, miraculum, ſudarium Domini in ciuitate Sarracenorum prouinciæ Palæſtinæ maximo in honore eſt habitum; ibi enim *totus populus*, inquit Beda, *ſummâ veneratione illud ſalutabat & oſculabatur*, cùm ratione miraculi perpetrati, tum propter Theandrici corporis effigiem, quam è Chriſti demortui contactu refert. Tandem verò è Palæſtinâ perlatum eſt Veſontionem, vel eo nomine ter beatam. Sed tranſlationis rationem, tempus, auctorem, inuidit ſæculis poſterioribus luctuoſum illud incendium, quo Veſontina S. Stephani Eccleſia de cęlo tacta anno MCCCC.XLIX. miſerabiliter deflagrauit: cuius cladis triſte monumentum habes ex æneâ tabulâ, parte ſecundâ noſtræ Veſontionis, in Hugone Sexto. De his certè tranſlationis adiunctis parum refert, vbi de ſacri pignoris ſanctitate conſtat, ex diuinis præcipuè teſtimonijs, & miraculorum magnitudine, ac frequentiâ de quâ poſthac aliquot Capitibus agam.

Ecquid

Ecquid enim facit ad Veſontini ſudarij commendationem, ſi ſcias Titium illud emiſſe à Sempronio anno Chriſti milleſimo, tertio Kalendas Maij? annon rurſus quæres vndenam haberet Sempronius? Apage mihi has hæſitantias, & malè ſani cordis palpitationes. *Ritus Eccleſiæ, mores & traditiones*, inquit Gregorius Nazianzenus, *non tam humanis ingenijs, quàm vi diuinâ, & temporis firmitate vigorem obtinuerunt.* Cùm de Reliquiarum veritate agitur, maiorum traditio, conſenſus populorum in publicum cultum, ſacer horror ſpectantium & in melius mutatio, cacodæmonum fremitus, morborum immedicabilium depulſio, mortuorum denique ſuſcitatio (quæ omnia, & alia inſuper non pauca, Veſontino ſudario patrocinantur) ſyngrapharum omnium & publicarum tabularũ fidem ſuperant. *Ea quæ vulgò recepta ſunt*, inquit Fabius, *hoc ipſo quòd incertum auctorem habent, velut omnium fiunt.* Neque tamen de ſudarij ſui origine nihil ſciunt Veſontini: rem accipe certam, mihique multorum teſtimoniis exploratiſſimam. Tenent Marani è Galliâ Occitanâ (quibus in eo minimè ſubleſta fides, cùm pignus illud ſacrum penes ſe diutiſſimè habuerit gens illa θεοκτόνος, vt ſuprà retulimus) *turbatis in Oriente rebus, & impietate Turcarum profanatis venerabilibus*

locis, eiectiſq; inde cultuum diuinorum miniſtris, vt loquitur Tyrius, ſacrum hocce linteum à feminâ quadam Iudæâ Chriſtianâ, quæ illud in arculâ reconditum ſedulò aſſeruabat, largâ ſatis nummorum copiâ redemptum, per quemdam Veſontinum primæ notæ virum, eumque Eccleſiaſticum. nomen viri obliuione ſepultum eſt: de conditione, cùm ſacrum ſudarium Veſontina S. Stephani Eccleſia poſt omnem memoriam poſſederit, non autem Eccleſia S. Ioannis, dignitate nihilo inferior, antiquitate etiam venerabilior, nihil dubitem id muneris Veſontionem deportatum à quopiam Eccleſiæ S. Stephani Canonico, qui tactus amore piæ militiæ, ad Terrę ſanctæ recuperationem Hugonem Quartum Archipræſulem Veſontinum fuerit comitatus: in illâ enim primâ in Palęſtinam profectione, *non erat in Regnis Occidentalibus* (verba ſunt Tyrij) *qui aut ætatis, aut ſexus, aut conditionis vellet eſſe memor, omnes indifferenter manus dabant, omnes vnanimiter corde & ore votum profitebantur*; ipſi etiam Prælati & Presbyteri, *dummodò* (addidit Pontifex) *Eccleſiæ per eorum abſentiam enormiter non læderentur, eſſentq; futuri vtiles Terræ ſanctæ, verbo pariter & exemplo.*

6 Bell. ſacri, c. 23.

Tempus autem perlati ſacri muneris, vix aliud eſſe poſſe exiſtimamus ab initio duodecimi ſęculi,

quo

quo hieroſtratæ Veſontini, ſocij Hugonis Quarti Archiepiſcopi noſtri, Stephani Comitis Burgundiæ, Rainaldi fratris eius, Vicecomitum Aſſonæ & Grayaci, Petri de Domnipetrâ, Gilberti de Treuâ, & aliorum Sequanicæ Prouinciæ Nobilium, rediere ex illâ populosâ, duce Gottefrido Bullionæo, in Palæſtinam profectione. namque ſæculis expeditionem illam præcedentibus, nulla extat ſudarij Dominici apud noſtros memoria. Quin & ipſe S. Leo IX. Pontifex Maximus, qui anno M. XLVIII. Eccleſiæ S. Stephani maius altare cõſecrauit, in Diplomate, quod deinde anno M. LI. Canonicis conceſſit, ait, *vidiſſe ſe, & in altari baſilicæ S. Stephani condidiſſe pretioſiſſimum S. Stephani brachium, ictibus lapidantium Iudæorum quaſſatum*; nullâ prorſus ſacroſancti lintei factâ mentione; quod tamen ſi illic iam fuiſſet, & ipſe oculis luſtraſſet, non videbatur omiſſurus. Statim verò poſt initium ſæculi decimitertij, tangitur ritus oſtenſionis S. Sudarij, ex altari S. Stephani, die Paſchæ, in quodam Rituum codice, quem ſcriptum cõſtat ante vnionem Eccleſiarum S. Ioannis & S. Stephani, factam anno MCC. LIII. prout in noſtrâ Veſontione fuſiùs declarauimus, cùm in eodem codice mentio fiat Stephani illius Burgundiæ Comitis, *viri inclyti*, vt ait Tyrius, *& nobilitate inſignis*,

in Terrâ ſanctâ defuncti. Quæ cùm ita habeant, ſi chronologicam normam adhibeas, comperies, ſacri muneris ad nos perlationem non aliud in tempus meliùs referri, quàm in annos milleſimo centeſimo circumiectos: qui annus vt Leone Nono poſterior eſt, ita integro ſeſquiſæculo antecedit ætatem codicis Ritualis; qui morem oſtenſionis, non vt planè nouum videtur deſcribere, ſed vt aliquot annorum decurſu iam celebratum, & quidem pio myſterio, quod tale fuit:

In die ſancto Paſchæ, inter Matutinas preces, prodibant è Sacrario tres Canonici ſimul canentes: *Quis reuoluet nobis lapidem ab oſtio monumenti?* ad quos, cùm ad Altare maius accederent, alati pueri, eo amictu redimiti, quo cęleſtes genij depingi ſolent: *Quem quæritis?* illi verò: IESVM *Nazarenum*. rurſus alati pueri: *Surrexit, non eſt hic.* deinde Cantor ad priorem è Canonicis: *Dic nobis Maria, quid vidiſti in viâ?* tum reſpondebat Canonicus: *Sepulchrum Chriſti viuentis, & gloriam vidi reſurgentis.* mox ſecundus: *Angelicos teſtes, ſudarium & veſtes,* oſtendendo S. SVDARIVM quod geſtabat. tertius demũ: *Surrexit Chriſtus ſpes noſtra, præcedet vos in Galilæam* ad quę Chorus dexter: *Credendum eſt magis ſoli Mariæ veraci, quàm Iudæorum turbæ fallaci.* Chorus ſiniſter: *Scimus Chriſtum ſurrexiſſe*

à mor-

à mortuis, &c. omnes denique vnà ritum claudebant Ambroſiano Cantico, *Te Deum laudamus.*

Vaticinium quidam agnoſcunt in Abbate Ioachimo, de ſudario Chriſti aliquando euoluendo. ſic enim ille in Pſalterium: *Satis eſt nobis videre ſudarium, quod fuit ſuper caput* IESV. *illud autem explicare nobis non licet, niſi fortè in illum diem, in quo conſtituit Dominus.* Sed myſticè loquitur, alludens ad ſudarium quod Petrus vidit in monumento, ſeparatim inuolutum, quaſi dicat cum Apoſtolo: *Videmus nunc per ſpeculum, & in ænigmate, tunc autem facie ad faciem.*

Ceterùm ab omni ſenſu & hiſtoriæ veritate prorſus aliena eſt eorum coniectura, qui gratis volunt in Eccleſiæ Veſontinæ monumentis, vbi recenſentur pia Theodoſij Secundi munera, per *cingulum* ſiue *balteum Dominicum*, intelligi debere S. Sudarium Chriſti: quam ſententiam hoc mihi fortiùs reuellendam putaui, quòd à nonnullis abſque fundamento iactata induxit R. P. Iacobum Gauterium, vt in ſuâ Chronologiâ diceret, Sudarium Chriſti anno Domini CD. XXXIX. miſſum fuiſſe Veſontionem à Theodoſio Secundo. Igitur (vt taceam de anno ſacrorũ munerum Theodoſij, qui probari non poteſt, quòd ſit quadringenteſimus trigeſimus nonus, ex his quæ in

hiſtoriâ

hiſtoriâ noſtrâ Veſontinâ retulimus) clarum eſt, præcipuum Theodoſij munus fuiſſe brachium S.Stephani Protomartyris, cuius corpus per Lucianum Presbyterum, in villâ Palæſtinæ Caphargamalâ fuerat repertum anno CD. XV. alia verò ipſi tantùm addita tamquam paradora, hoc ordine: *B.Mariæ pectinem, & tantillum de capillis eius; cingulum quoque Dominicum; necnon ſanctorum martyrum corpora Epiphanij & Iſidori, & caput S.Agapiti.* vt vel hinc maximè appareat, *cingulum Domini* non eſſe *ſudarium* eius, aliis quibuſcumque muneribus prænotatis alioquin anteponendum. Deinde Hymnus perantiquus à nobis in Celidonio relatus, cingulum illud per Theodoſium miſſum, zonam Chriſti fuiſſe clarè indicat:

Magnificemus Virginem,
Cuius habemus pectinem,
Crines, cingulum filij,
Sui cumulum gaudij.

Alludit pius Poëta ad ſenſum voluptatis, quo perfuſam par eſt credere Virginem Deiparam, quoties puerum IESVM filium ſuum, ſpecioſum formâ præ filiis hominum, zonâ illâ præcingeret, quę conſtantiſſimè in omnibus Eccleſiaſticis lectionibus, vbi fit mentio munerum Theodoſianorum,

ſianorum, vocatur *cingulum*, vel *balteum Dominicum*; nuſquam autem *ſindon*, aut *ſudarium*; quod alioqui matri amantiſſimæ, vulnerum potiùs refricatio quàm gaudij cumulus fuit. Tertiò, (quod omnem dubitationem tollere debet) Sudarium Chriſti religioſiſſimè cuſtoditur in Eccleſiâ S. Stephani; cingulum verò Dominicum, per Theodoſium miſſum, ſeruatur (ſaltem pars eius) in S. Ioannis Euangeliſtæ Sacrario, argenteâ hierothecâ concluſum, palmaris longitudinis, latitudinis pollicaris, Orientalis texturæ, coloris purpurei ſubobſcuri, cum hoc titulo præfixo, DE CINGVLO DOMINI. Sed pergamus, & ipſas voces, quas ab Auctoribus vim ſumere Fabius cenſet, penſiculatiùs examinemus. Iampridem colimus litteras, necdum nobis occurrit Auctor aliquis, qui voce cinguli abſolutè, pro ſindone aut ſudario ſit vſus. Cingulum à cingendo dici volunt Varro, Nonius Marcellus, & alij Latini: Hebræi חֲגוֹר *chagor* vocant: Chaldæi זוּנָרָא *zunara*, Græci *ζώνην*, *ζῶμα*, *ζῶσμα*; & verbum *ζώννυσθαι*, quod eſt *cingere*. Zonarum verò quædam latæ ſunt, aliæ ſtrictæ, mediæ nonnullæ. Iſidorus, *Cinctus*, inquit, *eſt lata zona*; *& minùs lata*, *ſemicinctium*; *& vtriſque minima cingulum*: *nam à cincto per diminutionem cingulum nominatur*. Zonâ ſtrictâ

H ſiue

ſiue cingulo Chriſtum eſſe vſum, extra controuerſiam eſt: nam Hebræi, qui laxiores veſtes geſtabant, eas cingulis conſtringebant. *Præcepit ipſe diſcipulis ſuis, ne æs ferrent in zonâ.* & Ioannes eius prodromus, *erat veſtitus pilis cameli, & zona coriacea circa lumbos eius.* Balteus etiam, *cingulum militare* Iſidoro, pro ſindone aut ſudario numquam eſt vſurpatus; pro zonâ verò ſacerdotali, quæ erat inter vmbilicum & pectus, ſæpiſſimè, vt è Sacro contextu referunt [a] Hieronymus, [b] Sigonius, [c] Adrichomius, [d] Ribera, atque [e] Benedictus Arias Montanus, qui prætereà producit ſummi Sacerdotis ſanctis veſtibus & ornamentis inſtructi figuram ex deſcriptione Moyſis, cum tunicâ, ſuperhumerali, balteo, vittis, & reliquo apparatu.

[a] Ep. 128. [b] Lib. 5. Reip. Hebr. cap. 2. [c] In Theatro n. 85. [d] De Templo lib. 3. cap. 17. [e] Ant. Iud lib. 6.

Vnus eſt locus Nonni in caput Ioannis vigeſimum, quem vltrò aduerſarijs porrigo, ne cui videar conſultò diſſimulaſſe:

—— Ὑπὲρ δαπέδοιο δὲ γυμνοῦ
Σύζυγας ἀλλήλοις λινέους ἐνόησε χιτῶνας,
Καὶ κεφαλῆς ζωστῆρα παλίλλυτον ἅμματι χαίτης,
Σουδάριον τόπερ εἶπε Σύρων ἐπιδήμιος αὐδή: id eſt,

Super nudum autem ſolum vidit coniunctos inter ſe lineos amictus, & capitis cingulum reſolutum nexu comæ, quod popularis Syrorum vox dixit Sudarium. Sanè ζωστῆρ, cingulum eſt ſiue balteus; & cum adiuncto

iuncto κεφαλῆς, poteſt ſignificare ſudarium, quippe quod ad caput religabatur; at ſine illo adiuncto ineptè pro ſudario vſurparetur: nuſquam autem Veſontinæ tabulæ docent miſſum Veſontionem à Theodoſio *cingulum capitis Christi*; ſed abſolutè *cingulum Dominicum:* & alia quæ attuli rem ſatis probant.

CAPVT X.

Alia ſacra pignora ex Oriente cum S. Sudario Veſontionem allata.

VT nemini mirum videatur Hieroſtratam Veſontinum, pretioſum Sudarij Dominici munus è Palæſtinâ ad ſuam Eccleſiam attuliſſe; ſciendum eſt, vigente immani & barbarâ Turcarum perſecutione, & imminente Chriſtianæ religionis in Oriente naufragio, educta è Sacrarijs, & per Chriſtianos quouis modo recondita Eccleſiarum pignora. Poſt captam Antiochiam, tertiâ menſis Iunij, anni M. XCVIII. *effoſsâ terrâ, in Eccleſiâ Principis Apoſtolorum*, ait Tyrius, *lanceam, quâ Chriſti latus fuerat perforatum, ſacri milites repererunt.* & ſequenti anno M. XCIX. captâ Ieroſolymâ, die decimâ quintâ Iulij, per eoſdem inuenta eſt *portio Dominicæ Crucis*; idq; monitu & Lib. 6. cap. 14.

H 2 bene-

beneficio cuiuſdam hominis Syri, qui tam pretioſi depoſiti conſcius fuerat. Hiſce planè diuinis opibus illecti præ alijs Galli, ſacra λείψανα quà vi quà pretio à detinentibus hac illac extorſerunt. Girardus Hallianus ex antiquioribus refert, eos ſanctæ illi prædæ adeò intentos fuiſſe, vt nihil prætereà è bello ſacro in patrium ſolum retulerint. & verò ſacris eiuſmodi rebus, Eccleſiæ Gallicæ ſunt ditiſſimæ. Eamdem Veſontinis mentem fuiſſe quis neget? Henricus præclarus Comes, Veſontione natus, qui Regum Luſitaniæ parens extitit, ad ſacrum illud bellum profectus, ab Imperatore Byzantino plures Diuorum reliquias accepit, & in his *brachium S. Lucæ*, quod magnâ religione ſeruatur Braccaræ in Regno Luſitaniæ; *ex Actis Regum Vaſconcellij recèns editis.* Ita munificus noſter Eccleſiaſticus (cui æquus eſt remunerator Deus) ſacroſanctum D. N. IESV Chriſti Sudarium nobis attulit, quo Veſontio noſtra felix æternùm ſeruaretur. Alij eiuſdem ſacri exercitus Proceres tunc ad nos etiam aliquid *de præputio Domini, de ſpinâ coronæ, de ſpongiâ, de fimbriis veſtimentorum eius*, quæ aureis & argenteis hierothecis concluſa ſingula, habentur in Sacrarijs Metropolitanis; vbi prætereà ſeruantur Græca duo notatu digniſſima. Primum eſt in Eccle-

Eccleſiâ S. Ioannis, quidam vetuſtatis adorandæ liber, textus Euangeliorum continens, qui ſolet in publicis Supplicationibus per aliquem è Canonicis ante pectus geſtari; *Sapphirum* vulgò vocant, credo ob varias quibus exornatur gemmas. An ſapphirus quaſi Euangelium? nam סֹפֵר *ſopher* Hebræis *Notarium* & *Euangeliſtam* ſonat, à radice סָפַר *ſaphar*, quod eſt *narrare* & *ſcribere*. Eburneo tegumento quaſi diptychi veteris eſt opertus, in quo imago Chriſti media eſt, hinc inde ſunt coniuges per eum vniti, Flauius Romanus Diogenes Auguſtus, & Eudocia vidua Conſtantini XII. Ducæ Imperatoris. Ecce tibi iconiſmum paginâ proximè ſequenti.

Hi ſupremũ Thraciæ diadema ſumpſerè ſimul (teſte Baronio) Idibus Ianuarijs anni M. LXVIII. annis tantùm duobus ſupra triginta, ante annum M. C. circa quem proximè Hieroſtratam noſtrum Sudarium Dominicum nobis credimus attuliſſe: & eò magis indicare id videtur quodammodò prænotati libri veteris tegumentum, quod in angulo ſiniſtro inferiori decoratur æquæuo margaritinæ conchæ fragmento, in quo Chriſti vultus (qualis in S. Sudario) in expanſo per Angelum linteo expreſſus egregiè cernitur.

Alterum militum noſtrorum munus ſeruatur in Eccleſiâ S. Stephani; Caput S. Ioannis, Chriſti causâ mendici, cognomento Calybitæ, de quo Martyrologium Romanum editum cum Notis Petri Galeſinij, ſic habet: XV. *Ianuarij, in Burgundiâ, S. Ioannis Calybitæ, cuius ſacrum corpus multis clarum miraculis Conſtantinopoli quieſcit, caput Chryſopoli religiosè aſſeruatur.* Molanus idem notat eadem die: *S. Patris Calybitæ, cuius pretioſo capitis theſauro, vrbs Chryſopolitana incomparabiliter ditatur.* Cranium illud, cùm allatum eſt ex Oriente, thecâ æneâ recondebatur, cum argenteo circulo, cui inſcripti erant Iambici Græci duo: pro quorum explicatione (admirare ſimplicitatem æui) anno M.CCC.XXI. Auenionem profectus Ioannes de Corcondrayo Canonicus Veſontinus, chartam quamdam à Græcis duobus Epiſcopis obtinuit, quam quia omiſimus in Veſontione noſtrâ, hîc ad longum exhibemus. An. 1583.

Nos Olinanus Dei gratiâ Epiſcopus Amazondo, Viſitator de Limezo & Correo in inſulâ Cypri: & nos Leondios Dei gratiâ Epiſcopus Soliæ, ac Viſitator Nichociæ, in eadem Cypri inſulâ: notum facimus vniuerſis, quòd ad præſentiam noſtram accedens vir venerabilis & diſcretus D. Ioannes de Corcondrayo Scholaſticus & Canonicus Biſontinus, quem-

quemdam bacinum cupreum , cum quodam circulo argenteo, quaſdam literas Græcas in ſe continente, nobis Auinione in noſtro hoſpitio præſentauit, aſſerens quoddam caput eſſe in Eccleſiâ Biſontinâ S. Stephani, quod inuentum eſſe dicebat in bacino prælibato, nobiſq; ſupplicauit humiliter, quatenus dictas literas Græcas exponere, ſiue transferre de Græco in Latinum ſiue Gallicum dignaremur. Viſis igitur per nos cum diligentiâ literis antedictis, bacinum & circulum prædictos, cum magnâ deuotione ac reuerentiâ, iteratè ad oſculum, propter auctoritatem ſanctiſſimi capitis, quod ibi deſcribitur, recepimus, prædictaſq; literas Græcas, vnà cum Nicholino Lyonciue Rhodenſi, Magiſtro Hoſpitalis S. Ioannis Ieroſolymitani, Protonotario, ac Theſaurario dicti Hoſpitalis, ſcribâ, de Græco in Gallicum expoſuimus, ſiue tranſtulimus, per modum ſubſequentem. Hæ ſunt literæ Græcæ circuli argentei:

ΧΕΙΡ ΜΕΝ ΒΕΒΗΛΟϹ ΤΙΜΙΑΝ ϹΥΝΘΛΑ ΚΑΡΑΝ:
ΑΛΛ' ΕΥϹΕΒΗϹ ΧΕΙΡ ΙΩΑΝΝΟΥ ϹΥΝΔΕΕΙ.

Sequitur dictarum literarum Græcarum expoſitio:
Les mains de la maule perſone, & hereige,
Ceſte ſainte teſte de S. Iean Callybiti deſpira:
Et les mains dou iuſte, & vray proud homme,
Ceſte ſainte teſte de S. Iean Callybiti adorera & priſera.

Sanè

Sanè ſciant omnes & ſinguli, quòd iſte glorioſus Dei Sanctus, videlicet beatus Ioannes Calliuiti, cuius caput glorioſum per prædicti circuli literas Græcas deſcribitur, cuiuſq́; corpus ſanctiſſimum in ciuitate Conſtantinopolitanâ ſine capite feliciter requieſcit, in tot & tantis miraculis refulget, & in tantâ reuerentiâ in dictâ ciuitate & per totam Græciam habetur ab vniuerſitate fidelium, quòd inter Sanctos Dei, iſte beatiſſimus Dei Confeſſor, poſt glorioſum Ioannem Baptiſtam, à Chriſti fidelibus totius Græciæ & partium circumadiacentium præcipuè veneratur, & etiam communiter adoratur; Feſtum cuius annuatim quintâ decimâ menſis Ianuarij ſolemniter celebrari conſueuit, & in ipſius Vigiliâ ieiunium communiter obſeruatur. In cuius rei teſtimonium, ad glorioſi Confeſſoris laudem, & eius ſanctiſſimi Capitis reuelationem, ſigilla noſtra vnà cum ſigillo prædicti Nicholini ciuis Rhodenſis, præſentibus literis duximus appendenda. Datum, tranſlatum, ſiue expoſitum, Auinione, in multorum fide dignorum præſentiâ, anno à Natiuitate Domini M.CCC.XXI. *Indictione* IV. *die* XVII. *menſis Aprilis, Pontificatus ſanctiſſimi Patris & Domini, D. Joannis diuinâ prouidentiâ Papæ XXII.*

Huc vſque charta Græcorum Antiſtitum, in quâ quia verſus illos Iambicos Gallicè dum-

I taxat

taxat, & periphraſticè reddiderunt, ſic nos ad verbum Latinos fecimus:

Manus quidem profana venerandum contundit
caput;
Sed pia manus Ioannem veneratur.

Conſtat, (ex eius hiſtoriâ apud Metaphraſtem) eum, cùm mater tamquam ignotum mendicum, & aſpectu horridum, domo egrediens ſummoueri mandaſſet, per vim abreptum fuiſſe; & probabile eſt tum pugnis caput eius contuſum à fæce ſeruorum. Poteſt etiam dici, vocem Ἰωάννε in ſecundo verſu, ad κάραν referri; adeoque verti,

Sed pia manus Ioannis [caput] *colligat.*

alludendò ſic ad circulum argenteúm, quo capſa capitis ænea cincta erat.

CAPVT XI.

Sudarium Veſontinum miraculis illuſtre: amiſſum, recuperatum; eius vi mortuus ſuſcitatus, & æger perſanatus.

VIDIMVS ſuprà ex Bedâ, Sudarium Domini, cùm adhuc in Palæſtinâ ſeruaretur, magno miraculo medijs è flammis intactum euaſiſſe, Mahuuiâ Rege Sarracenorum ſpectante, circa annum incarnati Verbi DC. LXXV. Supereſt vt aliquot

aliquot illuſtriora oſtenta, quibus voluit Deus ſanctitatem eius omnibus gentibus, & maximè Veſontioni conſpicuam eſſe, breuiter commemorem; eaque ſolùm quæ indubitatæ ſunt fidei, ne lapſu ſæculorum conſeneſcant, & ex hominum memoriâ obliterentur. Ordiar autem à mortui cuiuſdam anaſtaſi.

Baſilica S. Stephani fulmine icta, anno Domini M. CCC. XLIX. incendio latè graſſante deflagrauit; & plurima Eccleſiaſtica ſupellex, plurimæque hierothecæ flammis abſumptæ: quod ſuperfuit ſacrorum pignorum, collectum ſine ordine, & in ſcriniolum congeſtum eſt, quod exinde *Capſa omnium Sanctorum* eſt nuncupatum. Sudarium Domini, quia ſedulò inquirentibus non occurrerat, creditum eſt vnà cum alijs diuinis rebus exitium paſſum. Tantę iacturę fides apud omnes paulatim creuit, ac tandem obfirmata eſt; ita vt memoria S. Sudarij fermè iaceret. Sed Deus non eſt paſſus pretioſiſſimi ſui Sanguinis in illis latebris diu remanere veſtigia: etenim poſt aliquot annos inſperatò repertum eſt, & magno miraculo. Aduerterunt non ſemel è quodam abditiori Eccleſiæ loco ſplendorem inuſitatum emicare, Clerici choro miniſtrantes; qui ſubinde diuinæ virtutis ſignificationem eſſe, & ibi τὶ θεῖον latere

arbitrati, rem totam Canonicis denuntiarunt. Horum iuſſu citra moram inquiſitum, nec irrito labore: nam Sudarium Domini illuc temerè iniectum, in extremo ignis caſu (vti ſolet) integerrimum detectum eſt, illæſum flammis, nec vllo ſitu labefactatum. Stupere omnes hoc viſo prodigio; multi tamen adhuc addubitare, num hoc repertum, legitimum Sudarium, an verò ſuppoſititium eſſet cenſendum. Ad hoc accerſiti eximij pictores duo, qui effigie ſacrâ inſpectâ, eam nullis colorum pigmentis aut fucis adumbratam, nec hominum manibus exaratam aſſeruerunt; ſed ſanguineis omnino veſtigijs & vnguentis diffuſum colorem, vno ore ſemper profeſſi ſunt. Acceſſere noua in dies prodigia, quæ vim cæleſtem indicabant; vnde magis magiſque celebrari cœpit & credi, non aliud eſſe, quam quod fuerat à maioribus acceptum. *Hæc ex auorum traditione & chartis antiquis:* quibus non abſimilia habentur in vetuſto quodam codice Eccleſiæ S. Iacobi Rhemenſis, vbi poſtquam narratum eſt Veſontionem Chriſti Sudario inſignem eſſe, idque aliquanto tempore deperditum fuiſſe; aſſeritur deinde tandem repertum, & ob agnitam in eo diuinam Chriſti imaginem, ipſiſſimum Chriſti Sudarium iudicatum, & verò comprobatum miraculo, quandoquidem

dem contactu eius homini demortuo, ac proximè terrâ condendo, vita eſt reſtituta; eo planè modo, quo cadauer ad ſepulchrum Vatis Eliſæi, cùm tetigiſſet oſſa eius, *reuixit homo, & ſtetit ſupra pedes ſuos*. 4. Regum cap. 3. Fidei ſuæ ſtabilitorem aduocat Rhemenſis ille codex, quemdam Robertum Sunellam in allegoriâ de obitu B. Mariæ Virginis; *Nec deſunt*, addit, *oculati teſtes, quorum chirographa in Eccleſiæ Biſontinæ archiuijs habentur*. Volutanti animo mihi, & ſeriò penſitanti, quiſnam illius libri Rhemenſis acephali auctor cenſeri poſſet; vnus occurrit Richardus Pica, Veſontione oriundus, qui ſæculi illius decimiquarti anno ſeptuageſimo ſeptimo, octauo ſupra vigeſimum ab incendio S. Stephani, Rhemenſem Archiepiſcopatum eſt aſſecutus: quo tempore credibile eſt S. Sudarium recuperatum miraculo illo percelebri, quod quia in patriâ ſuâ contigerat, ſcriptis conſignari voluerit ille Richardus Archipræſul, quem Hiſtorici Rhemenſes fato functum ſcribunt Rhemis anno Domini M.CCC.LXXXIX. Vnicum eius μνημόσυνον reperi Veſontione, argenteum cuiuſpiam S. Præſulis ſeſquipedale ſignum, quod Eccleſiæ S. Petri obtulit, nomine ſuo ſub gentilitijs ſcutis adſcripto.

Ab hoc miraculo, & pleriſque alijs, maiorum neglectu minimè conſignatis, in magno cultu

S. Sudarium fuit: & toto ſequenti ſæculo decimo quinto, votorum feruor & numerus cœpit augeri, magnâ vndequaque multitudine concurrente, ad illud ſpectandum & adorandũ, in Eccleſiâ S. Stephani: quâ tandem admittẽdis populis anguſtiore visâ, theatrum extra illam excitatũ eſt, primò temporarium & ligneum, anno M. D. XXII. ex Capituli regeſtis; dein verò perenne & lapideum, è quo bis quotannis, ſcilicet die Paſchæ, & Dominicâ poſt Chriſti Aſcenſionem, Matutinis horis, populo ſpectandum proponeretur, in Cælio, ſiue S. Stephani monte, qui ad id aptiſſimè videtur à naturâ compoſitus: deuexus quippe, & ita ſenſim decliuis in vertice, vt exinde tamquam ex immenſo theatro circumſtantes omnes ſacra ſtigmata diſtinctiſſimè cernant, nec à primis poſtremi, nec remotiores à proximioribus vllo pacto impediantur.

Anno eiuſdem decimiquinti ſæculi trigeſimo primo, Leonardus de Grueriis Canonicus & Officialis Biſontinus, dum ancipiti morbo conflictaretur, à Collegis ſuis adferri ſibi & admoueri S. Sudarium poſtulauit: quo impetrato, eum priſtinæ valetudini illicò reſtitutum fuiſſe, Capituli Acta teſtantur. Pollebat dubio procul eadem fide, quâ olim hæmorrhoiſſa mulier, quę *fimbriam veſtimenti Saluatoris contingens, ſalua facta* Matth. 9.

eſt ex

eſt ex illâ horâ. Idem aliàs in Oriente factum oſtendemus inferiùs, virtute cuiuſdam imaginis Chriſti ἀχειροποιήτου, in ædes Mariæ Patritiæ languentis importatæ. Non diu tamen inualuit mos ille deferendi S. Sudarium in priuatas ægrotantium domos; eum quippe circa annum M. D. XL. abrogatum legimus: quo etiam tempore, cùm miraculorum & beneficiorum fama commoueretur, vt pretioſo linteo maior exhiberetur veneratio, è veteri ἱερατείῳ, quod altari maiori ſubiacet, ad amplius ſacellum tranſlatum eſt, & ibi decentiſſimè (argẽteo ſcriniolo gentilitiis inſignibus Nobilium *de Vaſis* & *de Viletâ* ornato concluſum) ſuper altari in armario eſt collocatum. Extruxerant pridem hoc ſacellum S. Maimbodo Martyri Comites Mõtis Beligardi, quod deinde Garnerius & Monriuellius Canonici pictis tabellis & cancellis, vnà cum prędicto Leonardo de Grueriјs locupletarũt.

CAPVT XII.

Hæreticus impudens cauſo abſumptus: ciuis grauiſſimè laborans, & Bonus Archiepiſcopus curati: obiter de Magnatum donarijs.

A DEFVNCTI ſuſcitatione, nullum miraculum illuſtrius eo quod è Codice manuſcripto didici:

didici: nimirum cùm tantæ erga S. Sudarium religionis & celebritatis frequentiâ offenſus quidam externus hæreticus fremeret, & odium, quod in Chriſtum ipſum non poterat, in eius Sudarium profunderet, affirmauit, ſi facultas eſſet, ſe protinus illud flammis iniecturum, & in cineres redacturum. Non diu nec impunè id tulit impius: etenim repentè correptus eſt inteſtino cauſi incendio, & arſit flammis vltricibus, qui talia ore ſacrilego in diuinum Sudarium fuerat debacchatus. Tempus Codici minimè eſt adſcriptum, verùm è ſcripturâ apparet eum eſſe peruetuſtum. Incerto quoque tempore ibi narratur aliud vetus, de Biſontino quodam ciue, qui vniuerſi corporis turbatâ κρᾶσει, diuturnis omnium membrorum doloribus adeò miſerè torquebatur, vt attingi ſe vel molliſſimis digitis vix pati poſſet, quin erumperet in clamores, & ægrè dolentium querelas: occurrit ei S. Sudarij pia cogitatio, votum Chriſto nuncupat, ſeque beneficij non immemorem pollicetur. nec mora, ſentit vires ſibi reſtitui, ſedantur dolores, & perit morbus. ſanus & voti reus montem conſcendit, grates peragit, tabellâ miraculum teſtatus, in quâ rem geſtam verſibus Gallicis, pijs magis quàm bonis, etiamnum deſcriptam habes.

Anno

Anno deinde M.D.XLI. XVII. Iunij, Antonius de Vergeyo Biſontinus Archiepiſcopus, à profuſiori in egenos liberalitate *Boni* cognomentum ſortitus, cùm annum ætatis quinquageſimum ſeptimum iam attigiſſet, Giaci in caſtro ſuo, forti apoplexiâ correptus eſt: ἀπνοίᾳ & ἀφωνίᾳ laborantem, & ab aſſidentibus pro deſperato habitum, domeſtici Chriſto Seruatori in Sudario Biſontino diuinitus depicto calidè vouent: illorum preces & vota exaudit Deus, & ad cultum Sudarij ſui magis magiſque promouendum celebre patefacit miraculum: ecce enim ſoſpitem inopinatò virum ſummum, qui poſtquam gratias Deo Veſontione perſoluit, ſtatuam habitu Præſulis ſupplicantis collocauit in S.Sudarij ſacello, quò patratum in ſe miraculum poſteris teſtaretur. Obiit poſteà placidè, & integris ſenſibus vſque ad vltimam periodum XXIX. Decembris eiuſdem anni M. D. XLI.

Cleriadus de Vergeyo Aurei velleris Eques, & inpræſentiarum liberæ Burgundiæ pro Catholico Rege Gubernator, à cultu & veneratione maiorum erga S.Sudarium nullatenus deflexit; etenim quotieſcumque præſentit publicè euoluendum, è caſtro Grayacenſi Veſontionē pergit, vt illud veneretur; quin & anno elapſo M.DC.XXI. lam-

padem argenteam benè grauem (inſigne munus) inibi obtulit, adiectâ numeratæ pecuniæ ſummâ, cuius prouentus annuus oleo miniſtrando abundè ſuppeteret. aliam ex eodem metallo affabrè laboratam pridem appenderat Claudius de Rye Baro à Balançon, legionis Burgundicæ in exercitu Belgico Catholici Regis Dux veteranus. Alij huiuſce noſtri æui Magnates muneribus votiuis affectum erga S. Sudarium maximè ſunt teſtati, quæ loci religionem faciunt inſigniorem. Nimis longum eſſet ſingula hîc recenſere: vnum inter alia memoratu digniſſimum eſt, vexillum militare vetus & lacerum, quod à nobis ibi viſum, cum hac ſuppoſitâ epigraphe:

Enſeigne du Conte de Hornes, gaignée par les Mores en la Gollette de Thunes, & depuis recouurée par les Chreſtiens à la prinſe dudict Thunes, & vouée au ſainct Suaire de Beſançon.

Golleta arx eſt Tuneti in Africâ munitiſſima, quam anno ſalutis M. D. XXXV. cum oppido ipſo expugnauit Carolus V. Imperator, pulſo Barbaroſſâ, cæſoque magno Turcarum numero.

Lotharingiæ Principes feminæ non ita pridem S. Sudario præſentes vota reddiderunt, ac præclara munera poſtmodum miſerunt, magni pretij ſacra indumenta. Adfuit etiam cum votis

nuper

nuper è Galliâ Condæi Principis mater Princeps. Sed munificentiâ præcelluere cæteris Sereniſſimi Archiduces Auſtriæ Albertus & Iſabella ſanctiſſimi coniuges, tum miſſis ad altaris S. Sudarij decorationem ſericis ornamentis auro intextis; tum magnâ pecuniæ ſummâ collatâ, ad Odei ſublimis & marmorei in Eccleſiâ S. Stephani exſtructionem, cuius primarius lapis poſitus v. Idus Maij, anni præſentis M. DC. XXIII. procurante Illmo ac R^{mo} D. Franciſco de Rye, Archiepiſcopo Cæſarienſi, Archiducum prædictorum magno Eleëmoſynario, Metropolis Biſontinæ maiori Decano.

CAPVT XIII.

Cæci cum fide viſum recipiunt: ex oculis laborantes perſanantur: aliis ad tempus adimitur viſus.

ANNO Domini M. D. XXXVI. inſtabat Feſtum Paſchatis, quo numeroſa populi turba, S. Sudarij viſendi causâ, Veſontionem confluit; Nicolaus quidam Rozius de Milleyo pago, prope oppidum Iuſſæum, iampridem oculorum caſſus lumine, illuc proficiſci optat: ille eò redactus erat egeſtatis, vt neminem qui greſſum regeret, duceretque ad illud celeberrimum perfugium, nan-

ciſci poſſet. Quid agat infelix? gnarus quâ horâ S.Sudarium aduenis ſpectandum explicari ſolet, èo ipſiſſimo tempore verſus Veſontionem genibus aduolutus, abſens corpore, præſens animo fundit preces, & lucem petit. Rem miram! aperiuntur ei oculi è veſtigio, & clarè cernere incipit: recepto viſu ad votum exſoluendum ſine præuio ſcipione, vt ſolebat, ſacellum adit, & tantum miraculum voce clarâ & oculis profitetur; quod teſtes quamplurimi, ſenſibus arbitris, fide datâ, ſignoque appoſito confirmarunt, vt ex inſtrumento publico conſtat.

Non abſimile contigit anno M.D.LXXII. præſente Cardinali & Archipræſule Claudio à Baumâ: cùm enim oſtenderetur publicè S.Sudarium, in gratiam Antiſtitæ cuiuſdam Auguſtodunenſis, adfuit ibi, inter promiſcuum vulgus, annoſa quædam mulier, vtroque lumine orbata, quæ S.Sudarium cultu religioſiſſimo venerata, videndi facultatem protinus recuperauit, ipſumque S.Sudarium dilucidè perſpexit.

Illud porrò crebris exemplis eſt comprobatum, eos qui ex oculis laborant, S.Sudarij inſpectione, aut contactu ſubinde ſanari; eorumque aciem vix hebeſcere, qui debitâ vallati fide, id multoties inuiſant: è contrario, quibus vacillans

ac dubia fides, iis non ſemel hebetata viſio. Addo exempla.

Burgundiæ Comitatum aggreſſus Tremblecurius, & ingreſſus anno M.D.XCV. aliquot è militibus ſuis Veſontionem miſit, vt aduerterent quibus artibus vrbs ea poſſet occupari. Illi dicto audientes, ficto nomine & habitu Veſontionem ſubintrant, vbi dies circiter quindecim immorati, agnitis ciuium animis, & curâ vigili, caſtra repetunt, & oppugnationem illam Duci ſuo referunt difficillimam fore. ille grauiter in eos ſtomachatus, *Quaſi verò*, inquit, *animo ſit deſpondendum; denuò Veſontionem pergite, & ſi nihil aliud, ſaltem Sudarium quod ibi colitur ſubdolè arripite, & ad me quamprimùm adferte.* Redeunt impij animoſiores, & Gallus nobilis eorum ductor, Eccleſiam S. Stephani ſub veſperam ingreſſus, ad altare S. Sudarij accedit, illud conſcendit, atque vt in arculam, quâ ſacrum pignus reconditur, ſacrilegas manus poſſit iniicere, modos omnes inueſtigat. Sentit illicò miſer vindices Dei manus, cæcutit exanimatus metu, totiſque artubus contremiſcit; videt ſe in diuinam iuſtitiam delapſum: bono tandem genio mentem pulſante, ad clementiam confugit; ſacris aris, quas paulò antè calcauerat, poſtmodum adgeniculatus, admiſſi facinoris veniam apprecatur, Religio-

nis ineundæ votum vouet, ſi vxori ſuperſtes fiat; tum demum diuerſorium repetit, & inde rectà patriam domum, vbi ex eo tempore vitam inculpatam tranſegit. Hæc ex ore ipſius Blaſius Mahon Biſontinus è Societate IESV: quod deinde literis ſignificauit, datis Carlopoli, vltimâ Iunij anni M.DC.XV. Aliud exemplum habemus in ſcriptis authenticis, hoc ſenſu.

Anno M.DC.IX. Fridericus Martini Comes Palatinus, & Iuris Canonici in Academiâ Friburgi Briſgoiæ Profeſſor primarius, miſſus Veſontionem à Rudolpho II. Cæſare, cuidam demandato muneri obeundo, ſacrum Domini Sudarium ſibi euolui à Canonicis flagitat: reſpondetur eius votis, & Februarij vndecimâ, in Sacrario S. Stephani pretioſum linteum explicatur. Mirum! ita perſtricti ſunt eius oculi, vt ſolum linteaminis candorem affirmarit ſe videre, nec effigiem Chriſti apprimè in eo delineatam, nec ſtigmata, quamuis luculenta, vllo modo conſpicere: oculis eius intentioribus imago ſacra iterùm & propiùs inſpicienda proponitur, nec vllatenus ea cadit ſub aſpectum: obſtupeſcunt adſtantes omnes, ille verò omnium maximè; qui tandem excæcationis ſuæ causâ cognitâ, & fidei hæſitantiæ adſcriptâ, ante Chriſti Θεανθρώπȣ imaginem in genua denuò pro-

prouolutus veniam poſcit, quòd de illo Sudario hactenus addubitaſſet. En aliud miraculum; aperiuntur ipſi caligantes oculi, videtque diſtinctiſſimè Chriſti velut ſuper terram cum Apoſtolis ambulantis (ita loquebatur ille) diuinam imaginem: miraculum in ſe patratum prædicat domi & foris, ſimulque S.Sudarij Biſontini veritatem; miſſis deinde aureis ducatis decem, pro incruenti Sacrificij in altari S.Sudarij celebratione annuâ, ad perennem accepti beneficij gratiarum actionem.

Aliud habe in diſſimili occaſione non abſimile. Philippus II. Rex Catholicus monitus per Cardinalem Granuellanum, ſeruari Veſontione Sudarium Domini, poſtulat à Canonicis tanti depoſiti cuſtodibus, vt exemplar doctâ manu exceptum ad ſe quamprimùm tranſmittant. Regiæ voluntati citra moram obſequi cupientes Myſtæ ſacri, pictorem peritiſſimum accerſunt, qui ſacræ iconis linteo impreſſæ exemplar ordiatur: quod cùm primùm luminibus accenſis ab eo cœptum, faſſus eſt ſe fulgorem è linteo micantem, oculis vix pati poſſe; modò breuior & anguſtior imago, modò longior & latior ipſi viſa; ſanguineæ notæ quandoque rubicundiores, aliàs pallidiores obſeruatæ; donec per ſalutare Sacrificium pacato Numi-

Numine diuinô, diſcuſſaque oculorum caligine, imaginem Chriſti penicillo ſubtili adumbrauit, quæ deinde in Hiſpaniam ad Regem miſſa. Pictor ille *ab Argento* cognominatus, aliquot alias imagines ex archetypo Biſontino in linteis eiuſdem longitudinis & latitudinis tunc expreſſit: quarum vna eſt penes Nobiliſſ. Dominum Henricum de Varick Marcgrauium Antuerpienſem; aliæ in priuatis quorumdam potentiorum per Europam domibus aſſeruantur: quod moneo, ne errandi anſam aliquando præbeant, veraque Chriſti Sudaria in poſterum cenſeantur..

CAPVT XIV.

Epidemica lues ſedata voto publico: Sodalitas S. Sudarij; huius altare Apoſtolico priuilegio munitum.

ANNO ſupra ſeſquimilleſimum quadrageſimo quarto, quædam epidemica lues, generis humani inſoleſcentis verè tonſura, Veſontionem inuaſerat, per quam ingens capitum meſſis in dies decerpebatur. Nihil cura publica, nihil priuata proderant remedia, donec in S. Sudarij aſylum & clientelam ciuitas tota confugit: emiſſo enim publico voto, ceſſauit quamprimùm funeſta illa peſtis,

peſtis, ſub Caniculæ ardoribus, cùm tunc ferociorem populus vereretur:

Nos tabulâ ſacer
Votiuâ paries indicat omnibus
Suſpendiſſe ſuprema
Morbi ſigna potentiæ.

tabulâ inquam nouâ in veteris ac puluerulentę locum ſubſtitutâ, Veſontionis quàm latè patet iconiſmum referente, cum ſubiunctis hiſce notis,

S. P. Q. B.
EX VOTO.

Vt verò tanti beneficij nuſquam periret memoria, erecta eſt omnium votis S. Sudarij Sodalitas, quæ exinde quotannis ita celebratur tertiâ die Maij, vt ante Sacrum myſticum & concionem, per Eccleſiam & clauſtrum S. Stephani, ſolemnis fiat Supplicatio cum S. Sudario argenteâ thecâ concluſo. Neque modò illi Supplicationi interſunt Gubernatores, viri Patricij, & XXVIII-Viri; ſed etiam Officio Veſpertino, quod pridie in Sacello S. Sudarij ſuauiſſimâ vocum harmoniâ recitatur: quo peracto, ritè & ex veteri more fiunt Proceſſiones extra Eccleſiam: vbi denique ventum ad crucem, quæ proſtat ad Recluſi eremum, ibi ſiſtunt Clerus & populus, vnde vaſta ciuitatis amplitudo ſub precantium oculos cadit: inde Canonicus cui

L con-

contingit hebdomade illâ Sacris præeſſe, triplici ſigno Crucis benedictionem ciuitati impartitur: inprimis eleuato S. Stephani brachio, in aëre Crucem exprimit, prolatis hiſce verbis;

Per merita beati Protomartyris Stephani,
Liberet nos IESVS *Chriſtus filius Dei.*

tum acceptâ maiore cruce, iterato Crucis ſigno hæc ſubdit;

Per Crucis hoc ſignum, fugiat procul omne malignum.

denique aſſumptâ hierothecâ, quæ S. Theodoli oſſa continet, idem præſtat, & ſic concludit;

Per merita beati Theodoli,
Liberet nos IESVS *Chriſtus filius Dei.*

Has S. Theodoli Sedunenſis Epiſcopi reliquias *aduerſus fulgura & tempeſtates* non exiguâ vi pollere, vetuſti Rituum codices docent. Illi S. Sudarij Sodalitati poſteà dedêre nomen liberæ Burgundiæ vrbes *Dola* & *Salinæ*, viciq́ue quamplurimi, qui voto ſimili à graui peſtilentiâ liberati fuerant. Aliis etiam locis cultus S. Sudarij Veſontini viguit: etenim Tornodori in Galliâ habetur eorum congregatio, qui aliàs illud peregrinatione coluerunt; fitq́ue ſingulis annis Sodalium conuentus, qui eâ ipsâ die quâ Veſontione expanditur, in cœtum coaleſcunt,

ſcunt, & ſolemnem Officio Eccleſiaſtico peragunt feſtiuitatem.

Ad votorum famam latè diffuſam acceſſit priuilegium, quo ſummus Eccleſiaſticæ hierarchiæ Princeps Gregorius XIII. altare S. Sudarij muniuit: ſic habet in marmore muro Sacelli inſerto:

Gregorius Epiſcopus ſeruus ſeruorum Dei, ad perpetuam rei memoriam. Omnium ſaluti paternâ charitate intenti, inter tam multa pietatis officia, quæ nos pro munere noſtro conuenit exercere, ſacra interdum loca ſpirituali priuilegio inſignimus, vt inde fidelium animarum ſaluti ampliùs conſulatur. Quocircà vt Eccleſia Biſontina ſimili vſque adhuc priuilegio minimè decorata, & in eâ altare S. Sindonis nuncupatum, quod maius non eſt, hoc ſpeciali dono illuſtretur, auctoritate nobis à Domino traditâ concedimus, vt quoties Miſſa defunctorum ad prædictum altare celebrabitur pro animâ cuiuſcumque fidelis, quæ Deo in charitate coniuncta ab hac luce migrauerit, ipſa de theſauro Eccleſiæ Indulgentiam conſequatur: quatenus D. N. Jeſu Chriſti, & beatiſſimæ Virginis Mariæ, beatorum Apoſtolorum Petri & Pauli, aliorumq́; Sanctorum omnium meritis ſuffragantibus à Purgatorij pœnis liberetur. Datum Romæ apud S. Petrum, anno incarnationis Dominicæ M.D. LXXIX. XI. *Kalendas Januarij, Pontificatus noſtri anno* VIII.

CAPVT XV.

Morbi à veneficiò ſublati per imagines S. Sudarij Veſontini: alia de eodem Sudario mira & ſcitu digna.

NON vulgare miraculum illud cenſeri debet, quo Sudarij Biſontini imagunculæ in propulſandis morbis per maleficium illatis maximè enituerunt. Mulier nobilis, coniux Domini à Capellâ, arcis & oppidi Maceriensis (*Maiſieres*) in Campaniâ Gubernatoris, menſe Iunio anni M. DC. XIX. morbo prodigioſo vexabatur, vnà cum filiâ Carolottâ, & famulo Ludouico Briſione. In cauſis ægritudinis inueſtigandis deſudabant Poliatri, ſed fruſtrà: illis enim ignota morbi ſpecies perpetuò fuit: detecta tandem à Ioanne Prineto Societatis IESV Sacerdote à Rhemenſi Collegio illuc miſſo: qui ſuſpicatus veneficio torqueri ægrotantes, exorciſmorum ope certiùs id agnoſcens, languentium veſtimenta in ignem coniici iuſſit; quæ dum arderent, faſcinatę mulieres præ doloris cruciatu propemodum iacuerunt exanimes. Famuli thorax & pileus ignibus etiam traditi ſunt, eo abſente ac planè inſcio; qui nihilominùs tempore combuſtionis, quaſi morbo ſacro fuiſſet correptus, in terram corruit, cum horribili artuum con-

concuſſione. Blaſius Mahon Veſontinus P. Prineti ſocius, in aulam vbi Ludouicus pronus iacebat progreſſus, ad tantas eum anguſtias redactum conſpicatus, quamdam S. Sudarij Veſontini imagunculam, prototypi contactu ſanctificatam, ſecum geſtare recordatus, eam iacentis capiti admouit; cuius virtutem illicò perſentiens ſemianimis, in has voces prorupit, *Ah, ah, Domine, tu me vris.* poſtque tantillum ſpatij, à capite morbus in pectus deſcendit: admotâ denuò parti laboranti imagine illâ, ſæuiit dolor atrociùs; tum ſaluberrimæ iconis præſidio depulſus, ad tibias prolapſus eſt. Ecce dum exorciſmorum ſolemnes ritus iterantur, & tibialia illato per ſtrigas maleficio infecta flammis abſumuntur, ad humani corporis molem tibiæ intumeſcunt; impoſitâ verò imagine, conſedit doloris ardor, & poſt minimum temporis nulla molis ingentis nota reſidua fuit. Eiuſdem imaginis beneficio nobiles feminæ, mater & filia à ſimilibus morbis euaſerunt incolumes: quæ poſtmodum palàm & publicè faſſæ ſunt, quantam Chriſtus Dominus imaginibus Sudarij ſui virtutem eſſet impartitus; qui olim apud Epheſum, ſudarijs à S. Pauli corpore delatis ſuper languidos, ineſſe tantam voluit, vt eorum contactu *recederent ab ægris languores, & ſpiritus* Act. 19.

 ne-

nequam egrederentur. Illa porrò prodigia ſanationum in Campaniâ tam multi fidelibus oculis vſurparunt, vt nullus dubitandi ſupereſſe poſſit locus. Inuiſibiles poteſtates aliàs Veſontione non ſemel dilaniari viſæ, admotis ſudariolis ex diuini ipſiuſmet Sudarij contactu ſanctificatis: (quídni enim ſi magnes vim ſuam cum applicito ferro communicat, hoc poſſint & ſacra lipſana?) Rarò certè Sudarium publicè explicatur, quin toto monte circumſonent terribiles energumenorum voces, dæmone vim illam diuinam non ferente. Habe alia de Sudario admiranda, & ſupra fidem captumque humanum.

Scriniolum quo reconditur, laminis argenteis conflatum, præ vetuſtate attritum & exeſum, de nouo refectum eſt; linteum toties attrectatum nuſquam defecit, & perdurat integerrimum. Sacellum S. Sudarij ingredientes tangit loci religio & ſanctimonia; & vbi ad conſpectum eius in monte Cælio ventum eſt, ita ſe piis mentibus ſuperfundit Deus, vt omnes hauſtâ cæleſtis gratiæ vbertate, maximum quamuis laborioſæ peregrinationis fructum ſe accepiſſe fateantur.

Viſum illud non ſemel in theatro, vt dum explicatur, ſerenetur pluuium cælum, & ſacro oſtenſionis myſterio dentur induciæ. Ibi multi reli-

religione perfuſi ſoluuntur in lacrymas,& è flagitiorum emergunt cœno, dum ipſis oculis, eius Sanguinis capeſſunt veſtigia, quem profuſum ſol inhorruit, terra gemuit, petræ ſenſerunt. *Miles ferocioris animi litem quam conſanguineo intentarat, morte ipſius finiturum ſe, deinde ad Mauritiana in Hollandiam caſtra profecturum dictitans, vti apud ſe antè decreuerat; ſtatim atque vidit S. Sindonem, planè à ſeipſo mutatus redire in gratiam cum aduerſario cœpit.* Annales Societatis IESV anno M.DC.VI.

Præſenti diuino Numine ſemper affulget; quod in inſpectantes vſque adeò redundat, vt pios inſolito gaudio, impios horrore perfundat: ægris eſt remedio, mœſtis ſolatio, torpentibus incitamento, periclitantibus ſaluti.

Mirus eſt ad illud videndum & adorandum concurſus, & affluentium ardor, etiam à longinquis locis, & quà ſe Chriſtianorum fines pandunt: quodque etiam maximè mirum, omnes eo viſo lætiori & pacatiori animo reuertuntur ad ſuos lares, cum ingenti deſiderio illud iterùm videndi & adorandi.

Explicatur bis quotannis publicè ex theatro, die Paſchę, & Dominicâ poſt Aſcenſionem Chriſti, matutinis horis; & nuſquam prætereà, niſi in gratiam Principum & Magnatum. Frequentes ad

ad illud fiunt quadraginta horarum precationes, vel ad hanc deuotionem aptiſſimæ, quòd pari horarum numero Chriſtus iacuerit in ſepulchro, ſudario tectus; iterumque quadrageſimo poſt reſurrectionem die ad cælos euolarit.

Rariſſimè templo id efferunt; quandoque tamen ſanctificationis causâ, atque roboris, per ciuitatem ſupplicando geſtatur, vt arca fœderis altera (imò arcâ ſanctius) ſub diuite conopeo; ſed non niſi in magnis periculis, & neceſſitatibus publicis: quod tamen & anno M.DC.XXII. factum magnâ pompâ, Iulij XXIV. in celebritate Canonizationis SS. Ignatij de Loiolâ Societatis IESV Fundatoris, & Franciſci Xauerij Indiarum & Iaponiæ Apoſtoli; ad quorum cultum impenſiorem, peractâ generali Supplicatione explicatum eſt publicè in theatro, in quod admiſſi ſoli Societatis IESV Patres, cum ſacrorum Antiſtitibus, & ciuitatis Gubernatoribus. Iterùm XXIX. Septembris eiuſdem anni, die Archangelo Michaëli feſto, in pari pro S. Tereſiâ feſtiuitate, in nouum Sanctimonialium Carmelitarum templum delatum eſt; & præter morem, ad cancellos ſacris Virginibus imago diuina propoſita eſt adoranda.

Nunc de Taurinenſis Sindonis hiſtoriâ & miraculis.

CA-

CAPVT XVI.

De Sindone Taurinenſi, vnde illa proximè Camberium aduecta.

SIVE id iniquitati temporis adſcribi debet, quæ rerum originibus caliginem offundere ſolet, ſiue etiam paucorum calliditati, quibus ſacrum hoc pignus è longinquo, quàm è vicinorum Principum ditione arceſſere tutius viſum eſt; aut quos fortaſſe inceſſit metus (inanis vtique, vt ex dicendis conſtabit,) ne illud quippe non à legitimis Dominis traditum, præter ius faſque obtinere viderentur; varia ſanè ac multiplex in vulgus ſparſa eſt, eius Camberij accepti ratio. Nam vt omittam leuiores rumuſculos; eam nempe Sindonem ab Aegyptiâ Iudæáve feminâ, captiui apud Ducem Sabaudum coniugis pretium relictam; & alia id genus, quæ nonnulli vel certis in Commentariis legiſſe, vel à maioribus fando accepiſſe ſe dictitant; Franciſcus Adornus Genuenſis è Societate IESV, in epiſtolâ de Votiuâ peregrinatione anno ſalutis M.D.LXXVIII. à S. Carolo Borromæo ad Camberienſem Sindonem inſtitutâ, quam Pingonius ex Italico Latinam fecit, hæc habet: *Familiam Luſignanam, regnum Cyprium*

& Ieroſolymitanum multos quondam annos obtinuiſſe, memoriæ proditum eſt: ex eâ Carolotta orta poſtrema in Cypro regnauit. hæc Ludouico, alterius Ludouici filio, Allobrogum, quos Sabaudienſes appellant, Duci in matrimonium collocata, familiam hanc & gazæ regiæ & regni Cyprij reliquit heredem. Hinc in inclytam hanc domum præclariſſimum & ſacrum hoc monumentum perueniſſe, ſuperiores Duces à ſuis accepère, & eius rei memoriam per manus traditam, poſteritati reliquère. Nonnulli etiam Inſulam Rhodum à Turcis maximâ multitudine circumſeſſam, vehementiſſimeq; oppugnatam, Amadeum Allobrogum Comitem ſummis obſidionis periculis eripuiſſe, & conſeruaſſe ferunt; ob eámque cauſam cum cruce albâ, quâ ille ſua ipſius inſignia exornauit, tum ſacro linteo à ſummo Equitum Ieroſolymitanorum Magiſtro, qui animum memorem & gratum in benemerentem præſtare ſtuduit, donatum fuiſſe. Multò his plura Philibertus Pingonius Sabaudus, Cuſiacenſis Baro, libro eâ de re ſcripto, quem *Sindonem Euangelicam* inſcripſit, edidítque anno M.D.LXXXI. *Dum anno* M.CCCC.LVIII. (mendum eſt, hæc enim geſta anno M.CCCC.LIII.) *Orientis Imperij ſedes vi & armis à Mahumete Turcarum Rege expugnaretur, cæde omnia diriperentur & vaſtarentur, Conſtantinus Palæologus ipſe truncatus capite, regni ſimul & vitæ*

finem

ſinem feciſſet, nihil in Græciâ, nihil in Aſiâ aut Syriâ tutum reſtaret, aufugerent omnes atrociſſimi tyranni crudelitatem, illuſtris quædam matrona, Margarita à Carni nomine, ſarcinis collectis, inter quas hanc raram Sindonem repoſuerat, Græciâ mouere, cælumq́; mutare conſtituit, atque in Galliam proficiſci. Hanc à Regibus Ieroſolymitanis prodiiſſe ex eo conſtat, quòd Ieroſolymitana in hiſtoriâ Cypriâ vocetur, nupta Hectori Luſignano Philippi filio: quibus omnibus tempora conueniunt. Carnim autem denominatam puto, quod Carinæ vrbi Ioniæ in Aſiâ minori dominaretur, aut Carnæ Aolidis; ſiue à Carnâ oppido Phœniciæ, quod ad montem Libanum reponitur. Burgundam alij ferunt, quòd eius nominis illuſtris ibi ſit familia, ſiue in Aſiam illa migrarit, ſiue ab Aſiâ in Gallias deducta fuerit. Vbi ergo in Galliam Carna appulit, & magnis itineribus Alpes ſuperauit, Camberij (quæ Sabaudiæ Ducum Regia eſt) à Ludouico & Annâ Cypriâ Ducibus ſplendidiſſimè, vt tantã Principem matronam & affinem decebat, excepta eſt, quibus tandem hoc ſacroſanctum Sindonis munus diſcedens, non ſine magnis obſecrationibus contulit. quid verò interceſſerit, quid donationi cauſam dederit, non hoc loco abſonum ſit paucis enarrare. Inſtructiſſima ad longum viaticum omnia Princeps illa habebat; equitatus, muli doſſuarij, ciſtæ, ſigna, vaſáque ſuppete- * Ex donationis tabulis actis Camberij 22. Martij, anno 1452.

bant; nec æs ingens deeſſe videbatur; liberalitate ipſâ teſte, quam erga omnes exercebat. His copiis fures allecti, negligentiore Græco famulitio, ſcrinia aliquot effringunt, & nocte intempeſtâ quantum poſſunt ſupellectilem ſubducunt: inter quam veneranda Sindon capſulâ deauratâ includebatur. Ceterùm fures dum rapta inter ſeſe partirentur, nec iſti ſatis demirari poſſent elegantem Sindonis texturam nulli telarum comparabilem; hanc per medium abſcindere ſtatuunt;*

1. Miraculum. *ſed forfices tenenti, tentantíque, contortæ ſunt manus, conuerſumq́; protinus collum, & quaſi clinicus obſtupuit. Alter vſurpato ſibi integro linteo, dum ſudoris & cruoris humani ſtigmata vndis abluere conatur, vt res venalior redderetur, eò magis vtraque pars hominis impreſſa apparebat; cuius radiis etiam vtroque eſt orbatus lumine.*

2. Miraculum. *Intereà præconis voce per compita graue ſupplicium receptatoribus indicitur; at furtum indicantibus aut reſtituentibus, non modò impunitas, ſed præmium promittitur. Ipſa quoque Carna, reddito ſibi ſolo linteo, cetera quamuis pretioſa munificè concedebat. His rebus adducti prædones, furto reſtituto, religione ſe exoluunt, & ad pœnitentiam ſtimulati, voto ſoluto ſalutem præſentiſſimam conſequuntur.*

3. Miraculum. *Nullus non lætitiâ ſingulari affectus eſt, & Principi matronæ à noſtris Principibus impenſè gratulatum eſt, de inſigni inuentâ Sindone. Denique maiori in veneratio-*

*Ex veteri tabellâ Sindonis templo affixâ, & notis Petri Pingonij proaui.

ratione haberi cœpit, ob factum diuinitus in reſipiſcentium prædonum gratiam miraculum; idq; Camberij, vel eo nomine celeberrimo futuro oppido. Quapropter Dux Anna Cypria ardens animo, audaciorq; à gentili ſuâ & Græcâ munus illud familiariter & obnixè poſtulat: ſed promptam efflagitationem promptior ſecuta eſt recuſatio; quodcumque illa aliud popoſcerit, non denegaturam ſe, profuſuram potiùs omnia, vno hoc excepto, in quo animi ſolatium, corporis requiem, ſpem denique & ſalutem repoſuerit. Factum eſt ſatis Duci modeſtiſsimæ, nec ſine reditus deſiderio Græca officiosè dimittitur. At dum muli ſcriniis onerantur, coguntur q; à veterinariis in ipſo vrbis egreſſu; numquam 4. Miraculum. *adduci cogíve potuit mulus clitellarius, cui ſacrum onus impoſitum fuerat, portarum valuas prætergredi, vt alios ſequeretur: ac proinde exiſtimatum eſt diuinâ id fieri prouidentiâ, diuinum illud pignus Sabaudis Principibus & Camberio deberi. Itaque à Ludouico & Annâ Ducibus exoratur tandem Margarita: ipſa rei miraculo nõn parum ad eam, quam diximus, donationem munificentiamq; exercendam adducta eſt. Tantum ob donum gratias immortales Duces egerunt, Supplicationes Superis indixerunt, arcis marmoreo Sacello perpetuò conſeruaturi repoſuerunt: quod Sacellũ Paulus* II. *Pontifex Maximus in Eccleſiam collegiatam erexit.* Hæc Pingonius, cum his ad

 mar-

marginem notis: atque ex illo ferè recentiores quotquot legi; Ioannes Tonſus libro ſecundo de Vitâ Emmanuelis Philiberti Allobrogum Ducis; Ioannes Boterus in Ludouico Sabaudio ſecundo Duce, qui tamen tranſlationem Sindonis è Cypro in Gallias refert in annum M. CCCC. XLIII. Alphonſus Palęotus libro de Stigmatibus Sindonis, cum Commentariis Danielis Mallonij; Proſper Bonafamilia Italico libello eiuſdem argumenti; Iacobus Gautherius è Societate IESV, in Chronologiâ ſuâ; & nouiſſimè Petrus Monodus ex eadem Societate, Tractatu Gallicè ſcripto de Franciæ & Sabaudiæ affinitatibus.

Cæterùm quod Pingonius obiter tantùm & ex alienâ ſententiâ refert, quodque eam ob rem à recentioribus, qui ex illo accepere, omiſſum neglectumque eſt, nempe Margaritam à Carni, à quâ diuinum illud in Allobroges deriuatum munus, Burgundam fuiſſe; hoc apud Burgundiones extra controuerſiam eſt: nam vt omittam, quòd ipſe ſecum pugnat Pingonius, cùm Margaritam è Græciâ mouiſſe narrat, captâ Conſtantinopoli, & cæſo Conſtantino (quæ facta conſtat anno M.CCCC.LIII.) ac deinde anno M.CCCC.LII. Camberij Sindonem reliquiſſe; norunt Burgundi, Humbertum Comitem à Rupe, Dominũ de Villario-

larioſexel, Sequanum (cuius opes venere in Marchionem Varambonium ex illuſtri familiâ *de Rye)* coniugem habuiſſe Margaritam illam Charnienſem, Gaufridi *de Charny* Burgundi Equitis, & Philippi quondam Valeſij ac Ioannis Francorum Regum Regij Signiferi neptem. Illud quoque in Campaniâ maximè & Burgundiâ notum peruulgatumque eſt, ſacrum Linteum, proximè antè quàm Camberium inferretur, nec in Cypro, nec in vllâ Græciæ Aſiæve parte, ſed in Burgundiâ per annos quatuor circiter ſupra triginta aſſeruatum, quo venerat è Campaniâ; vbi habitum annis minimùm ſexaginta, in Sacrariis Capituli beatæ Mariæ de Lireyo, Tricaſſinæ Diœceſis: quæ omnia operæpretium facturum me exiſtimo, ſi altiùs repetam, & indubitatæ fidei teſtimoniis affirmem.

CAPVT XVII.

Gaufridus de Charny *Eques Burgundus Sindonem Chriſti Eccleſiæ de Lireyo in Trecenſi Diœceſi à ſe extructæ attribuit: quomodo ibi habita Sindon.*

REFERT Froiſſartes volumine primo Hiſtoriarum, aliique rerum Francicarum Scriptores, Calitio (*Portus Iccius* eſt nonnullis, aliis Cap. 150. 151. 152.

Por-

Portus Morinorum) ab Anglis deditione recepto, die vltimâ Auguſti anno M.CCC.XLVII. Gaufridum *de Charny* Burgundum Equitem prouinciæ Picardiæ (quà imminebat hoſtis) à Philippo Valeſio præfectum, eidem Regi vltrò pollicitum fuiſſe anno M.CCC. XLVIII. ſe Calitium primo ipſo die ſequentis anni M. CCC. XLIX. pro xeniis ei oblaturum: ac deinde aſtu & proditione Aymerici Papienſis, Caletanæ arcis pro Anglis Præfecti, qui cum Francis amicitiam ſimulauerat, cæſo fuſoque Gallorum exercitu, Gaufridum Ducem, contrario quàm ſperauerat euentu, captum ab Anglis, & in cuſtodiam datum Kalendis ipſis Ianuariis, quam ille diem vrbi potiundæ dixerat: non abſimili fortunâ, (etſi cauſâ meliore) ei, quam anno M.CC.XIV. expertus fuerat Ferdinandus Flandriæ Comes, qui nobili pugnâ Bouinenſi, à Philippo Auguſto, Francorum Rege profligatus, Lutetiam, quam ex magicæ ſtatuæ fallaci oraculo, ouantem ſe ingreſſurum crediderat, in hoſtis triumphò vel inuitus inductus eſt: aut ille de quo Saluianus: *Dux noſtræ partis eamdem vrbem hoſtium, quam eodem die victorem ſe intraturum eſſe præſumpſit, captiuus intrauit.* Et mox: *Habens prædatoris fiduciam, præda factus eſt; triumphum præſumens, triumphus fuit.* Captum porrò Gaufridum,

L. 7. de Prouid.

dum, non mediocri Regis Anglicani lætitiâ, qui eius virtutem bellicam ſæpiùs magno rerum ſuarum detrimento expertus fuerat, refert Nicolaus Camuzatius amicus noſter in Caſtro Caletano coniectum in arctiſſimam cuſtodiam: *Vbi, cùm ipſe Gaufridus*, inquit, *vt nonnulla antiqua Eccleſiæ de Lireyo monumenta referunt, graui animi anxietate angeretur, quòd Rex Angliæ eum pecuniariâ redemptione liberari prorſus abnueret; ad diuinam opem & præſidium confugit, Deiparâ Virgine intermediâ ſibi aſcitâ; voto ſeſe obſtringens, conſtruendæ eius nomini baſilicæ, ſi à dictâ cuſtodiâ eductus priſtinam libertatem recuperaret. Js cùm votum emiſiſſet, ſtatim ſub humanâ ſpecie duo Angeli ei apparuêre, qui cùm priùs ſciſcitati eſſent, an votum quo ſe obligarat perſolueret, firmúſque & conſtans in eo perſiſteret; iteratoq; ex animo & repetito voto, actutum carceris fores ei diuinitùs patuerunt: & à dictis Angelis, armis decenter circumcinctus, equóque generoſo donatus; ita expeditus adiunxit ſe Anglicis copiis, quæ extemplò è Caletanâ ciuitate in prælium cum nonnullis Gallis, qui propiùs ad eam vrbem acceſſerant, exiuerunt. Ibi acriter pugnatum, & in ipſo conflictu dictus Gaufridus, Deo ita volente & diſponente, in manus incidit Gallorum: à quibus cognitus, benignè & alacriter ſuſceptus eſt; cunctis ad tanti miraculi relationem non*

In Prōpt. Sacrar. Antiq. Tricaſſ. Diœceſis.

N tam

tam mirantibus, quàm ſtupeſcentibus. quod quidem alibi ſcriptum non offendi. Verumenimuerò, ſiue factum ſiue fictum ſit miraculum præſignatum, liquidò conſtat, præfatum Gaufridum peculiari quadam deuoti animi religione in ſacram Virginem affectum fuiſſe; quam cum piè coleret & veneraretur, Eccleſiam eius nomini conſecratam, non multò poſt carceris euaſionem, excitandam procurauit, in oppidulo de Lireyo, cuius erat Dominus, tribus leucis ab vrbe Tricaſſinâ diſſito, eámque tantis reditibus locupletauit, quanti Canonicis, qui ibidem diuini Officij munus in perpetuum obirent, ſuſtentandis erant ſuffecturi. Subiicit Camuzatiùs Inſtrumentum dotationis Eccleſiæ B. Mariæ de Lireyo, datum à Gaufrido anno Chriſti M.CCC.LIII. Indictione ſextâ, die vigeſimâ Iunij. Sanè de Gaufrido Angelicâ ope ex hoſtium manibus erepto, verbum non faciunt Hiſtorici vel Anglicani vel Franci; quin potiùs aſſerunt, eum ab Anglis Calitio deportatum in Angliam, eiuſque caput anno M.CCC.LI. regnante iam tum in Galliâ Ioanne, magnâ pecuniæ vi redemptum. Neque idcircò fidem abrogo hiſtoriæ illi, quam ex Lirenſis Eccleſiæ Commentariis quibuſdam refert Camuzatius; cùm expreſſa iam olim videatur fuiſſe in Lipſanothecâ argenteâ illius Eccleſiæ, quæ deſcribitur in litteris Humberti Comitis à Ru-

à Rupe, ſequenti Capite referendis. Angelus eſt capillũ beatiſſimæ Virginis vaſculo clauſum manu geſtans, ac turri tribus columnis impoſitæ inſiſtens; quâ in turri ſtatua Equeſtris Charnienſibus Inſigniis decora conſpicitur, Gaufridum opinor repræſentans, Angelicâ ope, voto Deiparæ nuncupato, carceribus ereptum. Satis conſtat, ſæpè aliàs captiuos diuinâ virtute ſolutos ergaſtulis, & è cuſtodiâ ſubductos; vt Gerardum S. Bernardi fratrem, eiuſdem precibus; Carolum Prouinciæ Comitem beatæ Magdalenæ ope; complures votis diuo Leonardo nuncupatis; alios aliâ ratione: vt mirum videri non debeat id quoque Gaufrido beneficij diuinitùs impenſum; quod ab Anglicanis illis, Franciſque, bellorum potiùs quàm rerum ſacrarum Scriptoribus, aut ignorari potuit, aut de induſtriâ prætermitti. Verùm quacumque tandem ratione Gaufridus ex hoſtium poteſtate euaſerit, conſtat illum ad ſuos reducem, ſacram ędem beatæ Mariæ de Lireyo extruxiſſe, ac in eâ adorandum linteum, corporis Chriſti notas & lineamenta referens, perhonorificè collocaſſe, vt expreſsè habetur ex plurimis Campaniæ Burgundiæque conſentientibus monumentis, atque inſtrumentis publicis infrà citandis; vbi perpetuò *Sudarium* appellatur. Quomodo autem ſacra

N 2 Sin-

Sindon à Trecenſibus habita ſit, paucis enarrandum.

Cùm magni ad Lirenſem Eccleſiam viſendæ Sindonis causâ concurſus fierent, Henricus de Pictauiâ Trecenſis Epiſcopus, circa annum Chriſti M.CCC.LV. ratus non eſſe illam veram Chriſti Sindonem, quòd Theologi quidam affirmarent, id alioqui non omittendum fuiſſe ab Euangeliſtis, ſi hæſiſſent linteo diuini corporis notæ; auaritiæ Decanorum & Canonicorum Lirenſium adſcribens, & redigendæ pecuniæ, ac donariorum cupiditati, quòd ij populorum excirentur conuentus; habito priùs concilio, aduerſus Lirenſes pro ſuâ auctoritate agere cœpit. Tunc ergo aliò tranſlata eſt Sindon, etiam vt ferebatur, extra Diœceſim; nec vmquam publicè propoſita per annos ferè quatuor & triginta: quibus elapſis, ſedem Trecenſem obtinente Petro de Arceys, iterùm productum eſt Sudarium à Gaufrido *de Charny*, Gaufridi fundatoris filio, Lirenſis oppiduli Domino, & Eccleſiæ Lirenſi reſtitutum, vt veteri more populo exhiberetur. Quod vt ſecuriùs fieret, obtinuit Gaufridus à Petro tituli S. Suſannæ Presbytero Cardinali de Thureyo, Clementis VII. Antipapæ ad Carolum Francorum Regem Legato, facultatem Sudarij illius in Ec-

clesiâ

cleſiâ Lirenſi honorificè cuſtodiendi, non petitâ licentiâ ab Ordinario loci, nec obſtante eius prohibitione vllâ, eò quòd à patre ſuo Gaufrido, eius Eccleſiæ fundatore, in eâ collocatum eſſet. Eo indulto commotus Petrus de Arceys Epiſcopus; quodq́ue inſuper vltrà quàm conceſſum erat, Sudarium maximâ pompâ, cum facibus & ſacris veſtibus è celſo pegmate ad idipſum extructo ſpectandum omnibus proponeretur; intentato ſeuerè anathemate, vetuit pannum illum proferri populo adorandum, donec Summus Pontifex ſuper hoc adîtus, rem definiuiſſet. Gaufridus contrà reſcriptum quidem tulit à Carolo Rege (dicto *Sexto*, cognomento *Beneamato*, Caroli Sapientis filio) quo Lirenſibus Decano & Canonicis Sudarium de more publicè explicare liceret: agente tamen Epiſcopo, & Regi exponente, quòd ex eâ ſolemni exhibitione, idololatriæ ſcelus in credulas mentes irreperet, nouo edicto Rex conceſſionem ſuam irritam fecit, ſanxitq́ue dato inſtrumento Lutetiæ Pariſiorum, quartâ Auguſti, anno regni ſui nono, Chriſti M.CCC.LXXXIX. vt Sudariũ extra Lirenſem Eccleſiam priuatim aſſeruaretur, donec aliud ſuper eâ re fuiſſet conſtitutum. Prouocatur interim ad Clementem, exiſtimatum à multis Pontificem;

àquo, agente Gaufrido, rata habetur permiſſio à Cardinali S. Suſannæ Lirenſibus facta, perpetuumq́ue ſilentium Epiſcopo Trecenſi imponitur. Quo audito Petrus de Arceys, libellum ſupplicem adornat prolixiſſimum, vbi re totâ altiùs repetitâ, & geſtis in causâ enarratis, contendens Sudarium illud humanâ arte depictum eſſe, nec eſſe illud ipſummet, quod ſacroſancto Chriſti corpori adhæſit; ac eius publicâ oſtenſione, hinc ſaniores offendi grauiſſimè, inde rudem atque imperitam plebeculam vanis religionibus implicari; abſtulit à Clemente diploma, datum Auenione, octauo Idus Ianuarij, Pontificatus duodecimo, hoc eſt anno Chriſti M.CCC.XC. (ſedit enim Auenione Antipapa, ab anno M.CCC.LXXVIII.) quo diplomate ſanxit, vt pannum quidem illum palàm omnibus explicare liceret, ſed abſque facibus, cereis, lampadibus, aut ſacro ornatu, & celebritate vllâ; vtq́ue is qui populo linteum exhiberet, publicè & clarâ voce proclamaret, *quòd figura ſeu repræſentatio prædicta* (Clementis verba ſunt) *non eſt verum Sudarium Domini noſtri Ieſu Chriſti, ſed quædam pictura, ſeu tabula, facta in figuram, ſeu repræſentationem illius.* His ita conſtitutis ſenſim minui cœpit religio erga ſacrum linteum. Neque vltrà ſuper eo diſceptatum lego inter

ter Trecenſes. De illius ab Antipapâ prolatæ ſententiæ inanitate agam infrà ex profeſſo; nunc quâ ratione diuina bonitas, pretioſiſſimum illud noſtræ redemptionis pignus, honori ſuo reddiderit, ampliùs exponendum eſt.

CAPVT XVIII.

Transfertur S. Sindon è Campaniâ in Burgundiam: multa nequidquam conantur Lirenſes vt illam recipiant: Camberij denique non ſine miraculo relinquitur.

INDIGNI erant Trecenſes diuino dono, cui fidem cultumq́ue omnem derogarant. Ardebant Galliæ bellicis tumultibus, ac Ioannes Burgundiæ Dux Lutetiam ipſam regni Francici caput magnâ editâ ſtrage occupauerat, anno Chriſti ſupra millesimum quadringenteſimum octauo decimo, menſe Maio exeunte. Ergo Lirenſes à loco minùs tuti, dum rebus ſuis cautum eſſe volunt, Humbertum adeunt Comitem à Rupe, Dominum de Villarioſexel &c. de Lireyo, qui Margaritam Charnienſem, Gaufridi Eccleſiæ ſuę inſtitutoris neptem, in matrimonio habebat; rogantq́ue vt vaſa ſua, ſacrumq́ue inſtrumentum reciperet in cuſtodiam; atque in tuto collocaret, inte-

interim dum Galliæ pax redderetur. Id enimuerò non grauatè ſe facturum recepit Humbertus: atque vt fides conſtaret, litteras illis manu ſuâ obſignatas dedit ſextâ Iulij M.CCCC.XVIII. quas è Gallico vulgari idiomate ſic expreſſi.

Nos Humbertus Comes à Rupe, Dominus de Villarioſexel & de Lireyo, notum facimus omnibus, quòd rebus bello turbatis, metuentes à graſſatoribus, accepimus in fidem noſtram ac tutelam, de manu dilectorum Capellanorum Decani & Capituli Eccleſiæ noſtræ dicti loci de Lireyo, ſacra eiuſdem Eccleſiæ vaſa & ſanctuaria infrà recenſita: inprimis pannum, in quo eſt figura ac repræſentatio Sudarij Domini noſtri Ieſu Chriſti, (loquitur Humbertus ex mente Clementis Antipapæ, quam alio loco reiiciemus) *clauſum arcâ Charnienſis familiæ cælatâ inſignibus. Item crucem ex argento deauratam, trunci lignei ſpecie, ramis vndique deciſis, quâ veræ Crucis particula includitur; ſuperiori parte, quatuor Euangeliſtarum iconiſmis inſignem; ab imo verò cornu, Charnienſe gentilitium ſtemma in ſcuto ſuſtinentem. Item Angelum argenteum inauratum, turri tribus nixæ columnis inſidentem, & vtraque manu, clauſum vaſculo capillum vnum ſanctiſſimæ Dei Matris exhibentem; in eáque turri impoſitam baſi equeſtrem ſtatuam, Charnienſia inſignia geſtantem.* Ceteram ſupellectilem ſacram

recen-

recenſet; Deiparæ Virginis puerum IESVM geſtantis, ſanctorum Ioannis Baptiſtæ & Ioannis Euangeliſtæ argentea ſigna: vas argenteum inauratum, in quo phialæ aliquot continentes *oleum beatæ Mariæ de Sardonnay*, ciborium, thuribulum, minores duas hierothecas, omnia ex argento; tres altarium mappas. *Quæ omnia in caſtello noſtro de Monte forti tutiùs cuſtodienda accepimus, atque in fidem noſtram recepimus à dictis Decano & Capitulo dictæ Eccleſiæ noſtræ: ac ſanctè ſpondemus noſtro nomine, omniúmque in quorum manus noſtrâ cauſâ venire poſſent, nos illa eidem Eccleſiæ reſtituturos, ſedatis Franciæ tumultibus, & quoties dicti noſtri Cappellani repetierint. In cuius rei fidem, præſentes literas ſigno noſtro obſignauimus, datas die ſextâ Iulij, anno* M. CCCC. XVIII.

Diu fuit depoſitum in Humberti poteſtate: quo mortuo, vocatur in ius Margarita de Charny in Curiam Dolanam, vt ſanctum Sudarium, aliaſque Lipſanothecas, iam inde ab annis quinque & viginti, Humberti eius quondam coniugis tutelæ ac fidei creditum reſtitueret. Et tunc quidem aliam omnem religioſam ſupellectilem poſtulantibus exhibuit, ſacroſanctum verò Sudarium negauit ſe id temporis reddituram; obtendens, rem eſſe familiæ ſuæ, quippe *illud ab auo ſuo*

Ex duabus tabulis tranſactionis, datis in Curiâ Dolanâ, 8. & 9. Maij, 1443.

Gaufrido de Charny bello quondam partum fuiſſe; patere direptioni ac populationibus Lirenſem Eccleſiam; cautionem ſuam eſſe, ne quâ vi adorandum illud Dei munus eriperetur. Lite conteſtatâ, ita denique conuenit, vt Margaritæ ſacri depoſiti cuſtodia in triennium prorogaretur, nempe ad octauam diem Maij anni M.CCCC.XLVI. eâ adiectâ conditione, vt certam Lirenſi Eccleſiæ pecuniæ ſummam penderet, in emolumentorum, quæ ipſi à Sudario obuentura erant, aliquam compenſationem. Exacto triennio, ſimilibus de cauſis, ſimilique factâ ſponſione perſoluendæ pecuniæ, impetrat Margarita ab Officiali Curiæ Biſontinæ, dato inſtrumento XVIII. Iulij, M.CD.XLVII. prorogationem cuſtodiæ S. Sudarij adviſque feſtum diem ſanctorum Simonis & Iudæ, viceſimum octauum Octobris anni M.CD.XLIX. quo die illuceſcente, ne tum quidem pia femina illo ſe diuino præſidio ſpoliari paſſa eſt; quin ad veteres excuſationes, adiecto inſuper promiſſo, ſe arcem munitam in Lireyo ad perpetuam ſacri Sudarij omnibus retrò ſæculis cuſtodiam exſtrui curaturam: pacta item ſolito maiorem pecuniam, per fratrem ſuum Carolum de Noyers, Dominum *de Vateſale* & *de Seigney*; abſtulit à Præpoſito Trecenſi publicas tabulas, ſexto Nouembris anni M.CD.XLIX. confectas,

ctas, quibus adhuc ſanctum Sudarium ipſi apud ſe per totum triennium habere liceret. Verùm illo nondum completo tempore, contigit, vt in oppido Camberiaco (quæ eſt Allobrogum Metropolis, & priſcorum Sabaudiæ Ducum ſedes) ſacra Sindon à Margaritâ relinqueretur: citat enim Pingonius donationis tabulas, actas Camberij, vigeſimâ ſecundâ Martij, anno M. CD. LII. & ſanctæ Sindonis effigiem exhibet, expreſſam in nummis Ludouici Ducis, cuſis anno M. CD. LIII. Fuit igitur Sindon in Burgundiâ per annos omnino triginta quatuor: nam præter citata inſtrumenta, & Marchionis Varambonij chartas domeſticas, popularium traditione fertur, Sindonem illam quotannis publicè oſtendi ſolitam extra S. Hippolyti fanum in aperto quodam prato, ad ripam Dubis, quod vocant *Domini pratum*. Et eius rei alia duo ſuperſunt non obſcura veſtigia: alterum imago ſanctæ Sindonis, anticam ſimul & poſticam corporis partem referens, depicta ad parietem ſacelli Bueſſerdorum, in Eccleſiâ S. Hippolyti, monumentum ibi conſeruatæ Sindonis, aut inſignis alicuius per eam accepti beneficij, cuius memoria intercidit: alterum arca cypreſſina, quæ hodieque extat in Villarioſexel apud Marchionem *de Varambon*, illius loci Dominum, in quâ creditur aſ-

ſeruatum quondam ſcriniolum Charnienſi inſignitum ſtemmate, ſacram Sindonem capiens.

Quæ porrò Pingonius refert de raptoribus ſacræ Sindonis, quorum alteri contortæ manus, collumque obuerſum, alteri vſus oculorum ademptus; vtrique deinde cum pœnitentiâ ſceleris, ſalus è veſtigio reſtituta; deque mulo clitellario, Sindone onuſto, qui ad portam ciuitatis, nequidquam premente à tergo mulione, obſtinatè reſtitit; minimè in dubium voco: cùm id ſe aſſerat ex veteri tabellâ, Sindonis templo olim affixâ, atque ex Petri Pingonij proaui ſui domeſticis Commentariis hauſiſſe; cumque de muli prodigio pręſertim ſit conſtans fama apud Sabaudos, etiam ſeniores, qui multò ante Pingonij librum, anno dumtaxat M.D.LXXXI. editum, id ſe à maioribus traditum, pro comperto habuiſſe teſtantur; adduntque, conſtitiſſe mulum ad eam portam ciuitatis, quâ itur in Burgundiam, vulgò *La porte de Maché*.

De ſuſcepti autem à Margaritâ itineris occaſione, certi nihil comperi. Narrant Sabaudi quidam, illam dediſſe ſe viæ, vt captiuum carcere eximeret: ſed vbi captiuum? addunt ex Burgundis nonnulli apud Turcas, in Græciâ, Aſiáve: illa, inquiunt, gazam barbaris oblatam, rata captiuo ſaluti-

luti fore, pretioſam ſecum ſupellectilem auexit; inito priùs conſilio in monte, qui oppido S. Hippolyti adiacet, in Burgundiâ ſuperiore, quem idcircò etiamnum *mali conſilij montem* vocitant. Dum ergò Camberio iter habet, ſiue in aditu, ſiue in reditu, apud Ludouicum & Annam Cypriam Sabaudiæ Duces ſacroſanctam Sindonem donum relinquit. At enim, ecquis ille captiuus? Humbertum coniugem dicunt nonnulli: falsò id quidem; cùm ex citatis cuiuſdam tranſactionis tabulis octauâ Maij, anno M.CD.XLIII. Margarita *Humberti Comitis à Rupe vidua* dicatur. An Franciſcus à Palude, dictus *de Varambon*, heres Humberti, (qui Comes à Rupe, ac Dominus Villarijſexel dicitur in duobus inſtrumentis ſuprà allegatis, quæ in Curiâ Dolanâ confecta ſunt octauo & nono Maij, M.CD.XLIII.) qui ad bellum Turcicum cum ceterâ cruciatâ Nobilitate profectus, in manus hoſtium venerit, ac deinde Ludouici Ducis, vel Annæ Cypriæ operâ atque auctoritate ſuis redditus ſit? Hoc verò adducor vt probabile iudicem; tum quòd per ea tempora infeſtum fuiſſe conſtet Orientem Mahumeti Secundi armis, qui etiam Conſtantinopolim diu obſeſſam expugnauit tandem vigeſimâ nonâ Maij, anno Chriſti M.CD.LIII. vt poſt Martinum Cruſium, Genna-

 dium

dium Scholarem, alioſq; adnotauit Iacobus Gordonus in Chronologiâ, non autẽ, vt alij quidam, anno M. CD. LX. tum quia Papirius Maſſonus, in Elogiis Ducum Sabaudię, in Ludouico, Margaritæ manu datam ei à Marchione à Palude Sindonem dicit. *Quod verò,* inquit, *Marchionem à Palude in recordatione & memoriâ viuorum facit immortalem, donum ei, Margaritæ Carniæ illuſtris feminæ manu oblatum eſt; videlicet ſacra Sindon vultum & faciem Chriſti referens, ceteraſq; corporis partes, quantæ erant, in xylinâ materiâ exhibens; quam quidem Cyprij Reges Jeroſolymis attulerant.* Fortaſſis igitur captiuus hic Illuſtris, ad quem liberandum Margarita iter arripuit, Marchio à Palude fuit; qui grati animi ergô, ob acceptum à Ducibus beneficium, accedente etiam portento muli ad portam Camberienſem immoti, Margaritæ ſuaſor auctorque extitit, vt ſanctam Chriſti Sindonem ipſis vltrò concederet. Verùm quæcumque tandem cauſa Margaritam Camberium exciuerit, illud conſtat, quod ab initio narrationis huius propoſui, non è Cypro, Græciáve vel Aſiâ proximè Camberium inuectam Sindonem; ſed è Sequanis, ad quos è Campaniâ aduenerat. Quæ porrò exinde conſecuta ſunt, nunc perſequamur.

CAPVT XIX.

Quid pro Sindone, ex eo tempore à Lirenſibus actum.

SVRREXIT fama de Sindone Saluatoris Ducibus Allobrogum dono datâ. Et Lirenſes grauiter commoti queruntur iniuriam, ac in Margaritæ caput anno M.CD.LVII. ab Officialis Biſontini Sede, anathematum fulmina euocant: ſed omnia in irritum cecidere. Deſperatâ tandem causâ, ac Margaritâ fato fun̄ctâ, Lirenſes aliò conſilia vertunt, & à Ludouico Duce Pariſiis adito, anno M.CD.LXIV. quando Sindonem ipſam auferre non poterant, annuos quinquaginta Francos auri, ad diem diuo Andreæ feſtum pendendos ſtipulantur, quibus illatum Eccleſiæ ſuæ damnum, ex retentione Sindonis, aliquâ ſaltem ratione reſarciretur. Placet ipſas Ducis literas ex archiuo Trecenſi proponere, prout tribus pòſt annis, nempe M.CD.LXVII. quintâ Decembris, ex ipſo autographo, ne illarum memoria interiret, omni fide à Trecenſibus deſcriptæ, atque in publicum inſtrumentum tranſſumptæ ſunt.

Ludouicus Dux Sabaudiæ, Chablaiſij, & Auguſtæ, ſacri Romani Imperij Princeps, Vicariuſq́, perpetuus, Marchio in Italiâ, Pedemontium Princeps, Geben-

Gebennenſis & Baugiaci Comes, Baroq́, Vaudi, & Foucigniaci, ac Niciæ, Vercellarum, Friburgiq́, Dominus, vniuerſis modernis & poſteris, rei geſtæ notitiam cum ſalute. Oblata nobis ſupplicatio pro parte venerabilium Oratorum noſtrorum, Decani & Capituli Eccleſiæ Collegiatæ beatæ Mariæ de Lireyo, Trecenſis Diœceſis, in effectu continebat: Quòd pridem agente in humanis ſpectabili milite Goffredo de Charny, Domino de Sauoyſy & dicti loci de Lireyo, ipſe ſpectabilis miles piâ deuotione motus, inter alias Reliquias per eum tunc collatas ipſi Eccleſiæ, dedit & largitus eſt quoddam ſacratiſſimum Sudarium, effigiem Saluatoris & Redemptoris noſtri Ieſu Chriſti repræſentans, per Decanum & Capitulum ipſius Eccleſiæ per eum fundatæ, tunc & in futurum exiſtentes cuſtodiendum, pro deuotione & ſalute animarum ipſius, ac benefactorum Eccleſiæ prædictæ: etiam vt ex illius cuſtodiâ, Eccleſia ipſa frequentiùs & libentiùs à Chriſticolis viſitaretur, & ipſorum eleëmoſynis diuinus cultus vberiùs augeretur. Quod quidem deuotiſſimum & colendum Sudarium metu guerrarum tunc ibidem vigentium, per Decanum & Canonicos ipſius Eccleſiæ pro tunc, repoſitum extitit cuſtodiendum in manibus & poteſtate quondam ſpectabilis militis Domini Humberti Comitis Rupis, & Domini loci prædicti de Lireyo: qui morte præuentus, illud ſpectabili

bili Dominæ Margaretæ de Charny (eius quondam vxori) reliquit : quod exinde dicta Domina Margareta apud nos tranſtulit. Subiungentes præfati Decanus & Capitulum, eorum prædictam Eccleſiam varia damna, & redituum attenuationem ex hoc ſuſtuliſſe, & præſentialiter ſuſtinere : ſupplicantes hoc ideò, vt præmiſſorum conſideratione ipſum deuotiſſimum Reliquiarium ſibi reſtituere, aut ſaltem oculos noſtros piè & miſericorditer erga eos diuertere dignaremur. Pro quâ re nobiſcum tractandâ, concordandâ, & paciſcendâ, ac concludendâ, in præſentiarum ad nos ſpecialiter tranſmiſerunt venerabiles viros, Dominos Nicolaum de la Rottiere & Joannem Larrecier Preſbyteros dictæ Eccleſiæ Concanonicos, à Decano & toto Capitulo præmentionato ſufficientem poteſtatem circa hæc habentes, confirmatam, & obſeruari promiſſam per Reuerendum in Chriſto Patrem Dominum Ludouicum, modernum Trecenſem Epiſcopum, eiúſque Officialem, conſtantibus tribus publicis literis ſignatis, & debitè ſigillatis, de quibus promptam & validam fidem fecerunt, eáſque penes nos reliquerunt. Nos itaque Dux præfatus, auditâ eorum ſupplicatione prædictâ, cupientes eoſdem gratiis & fauoribus amplecti, vt perinde ſuas ſolitas orationes & deprecationes valeant continuare, imò etiam augmentare, in honorem ſanctiſſimæ & indiuiduæ Trinitatis, &

P glo-

glorioſiſſimæ Virginis Mariæ, ad cuius exultationem Eccleſia prædicta fundata extitit, vt præmittitur, & ne ob remiſſionem ſeu tranſlationem per antelatam quondam Dominam Margaretam, de dicto ſanctiſſimo Sudario (vt præfertur) nobis factam, iacturam patiantur: pióque & ſincero deuotionis zelo, aliis etiam multis laudabilibus conſiderationibus animum noſtrum quoad hæc mouentibus, & quia ſic fieri volumus, & nobis placet, dictis Decano & Capitulo, Eccleſiæ prædictæ Collegiatæ de Lireyo, ſeu prænominatis Dominis Nicolao & Ioanni, nuntiis & procuratoribus eorum, propterea ad nos ſpecialiter tranſmiſſis, hæc omnia nomine quo agunt, euidenti vtilitate dictæ Eccleſiæ penſatâ, acceptantibus & recipientibus ex noſtrâ certâ ſcientiâ, motu proprio, ac pro nobis & noſtris heredibus & ſucceſſoribus vniuerſis damus, donamus, largimur, conferimus, & in eleëmoſynam, ac honorem Chriſti omnipotentis, próque ſalute & remedio animarum Illuſtrium progenitorum, noſtriq; & noſtrorum perpetuò ſucceſſorum, concedimus & erogamus per præſentes, quinquaginta Francos auri p̄ p̄ monetæ noſtræ Sabaudiæ annuales, deinceps per dictos Decanum & Capitulum, ſeu eorum Procuratores legitimos, ac eorum in dictâ Eccleſiâ ſucceſſores, annis ſingulis in perpetuum leuandos, & percipiendos in quolibet Feſto S. Andreæ Apoſtoli,*

* parui ponderis

li, primo ſolutionis termino in inſtanti dicti B. Andreæ Apoſtoli Feſto incipiente. In videlicet & ſuper preyſijs, exitibus, valoribus, & alijs quibuſcumque emolumentis caſtri noſtri Gaillardi prope Gebennam, & mandamenti eiuſdem: quos, quas, & quæ dictis Decano & Capitulo, & ſuis in perpetuum ſucceſſoribus propterea ſpecialiter & expreſſè, ac pro nobis, & pro noſtris prædictis heredibus & ſucceſſoribus ſeu cauſam habentibus, obligamus, & hypothecamus, per præſentes; & his mediantibus, dicti Decanus & Capitulum, amodò in anteà celebrare tenerentur, & ſui in dictâ Eccleſiâ ſucceſſores, in magno altari dictæ Eccleſiæ, pro ſalute & remedio animarum Illuſtrium progenitorum, noſtriq; & noſtrorum ſucceſſorum prædictorum, quolibet menſe quamdiu fuerimus in humanis vnam altam Miſſam de ſancto Spiritu, & poſt huius carnis humanæ noſtrum egreſſum, de Mortuis, cum Collectis ſolitis & debitis. Et ita facere promiſerunt, & conuenerunt præfati Nuntij & Procuratores, nomine quo ſuprà, tactis Euangelius ſacroſanctis, in præſentiâ Conſiliariorum noſtrorum ſubſcriptorum ſine obmiſſione aliquali, conſcientias ſuas, & ſuorum in dictâ Eccleſiâ ſucceſſorum, propterea onerando. Mandantes idcircò Caſtellano noſtro dicti caſtri Gaillardi, & mandamenti, præſenti, & qui pro tempore fuerint, ſeu ipſorum loca tenentibus, ſub pœ-

nâ quinquaginta marcharum argenti pro quolibet, quatenus præmentionatos quinquaginta Francos auri p̄ p̄ dictis Decano & Capitulo, ſeu ipſorum legitimis procuratori aut procuratoribus, modò in anteà ſingulis annis in perpetuum, in Feſto prædicto ſancti Andreæ Apoſtoli ſoluant, & liberent, & realiter ac integraliter expediant, in & ſuper preyſijs, exitibus, & aliis prouentibus dicti caſtri noſtri Gaillardi, & mandamenti eiuſdem; ſic quod meritò habeant contentari, recipiendo tamen per ipſos Caſtellanos, à præfatis Decano & Capitulo, ſeu Procuratoribus eorumdem, in primâ ſolutione cum copiâ præſentium debitè tabellionatâ literam quittationis, in aliis autem ſequentibus ſolutionibus, confeßionem de receptâ dumtaxat opportunam. Et nos huiuſmodi quinquaginta francos, quos, vt præmittitur, perſoluerint annuatim, eiſdem Caſtellanis ſuis in computis poſteà reddendis, per dilectos fideles Conſiliarios, Præſidentem, & Magiſtros Cameræ computorum noſtrorum præcipimus & iubemus indifficiliter allocari, ſine exceptione & difficultate quibuſuis, præmiſſa ſic fieri & obſeruari volentes, pro nobis, & noſtris prædictis heredibus, ſucceſſoribúſque, ſeu cauſam habentibus, quibuſcumque regulis, ſtatutis, & conſtitutionibus dictæ Cameræ, oppoſitionibus, exceptionibus, aßignationibus, & aßignationum interruptionibus, literiſq́; mandatis,*

* parui ponderis

tis, & aliis omnibus in contrarium fortè facientibus, & in perpetuum inaduertenter concedendis, ſub quacumque verborum formâ & intellectu, reiectis penitùs, & non obſtantibus. Quibus omnibus ex nunc, prout ex tunc, ac pro nobis & noſtris prædictis, ſub quorum onere huiuſmodi largitionem noſtram remittimus, poſt noſtrum deceſſum prædictum protinus omnino & expreſſè derogamus, & derogatum fore volumus per præſentes, datas Pariſius die ſextâ Februarij, anno Domini M.CD.LXIV. *à Natiuitate ſumpto. Sic ſignatum in margine altâ. Loys : & in margine baſſâ. J.Bolomyer & I.Gyport : & in margine altâ ſubſcriptum, per Dominum. Præſentibus Dominis Aymerico Epiſcopo Montiſregalis, B. Epiſcopo Nicienſi, Ioanne Compeſio Cancellario Sabaudiæ, Antonio de Fliſto Apoſtolico Protonotario, Amblardo de Viriaco Abbate Habundantiæ, Antonio Procheti Cantore Gebennenſi, Urbano Bonnardi Priore S.Victoris, Jacobo Richardi Præſidente, Humberto Pelluete Præſidente Gebennenſi, Ioanne Domino Baſtote Magiſtro Hoſpitij, Antonio Champiois, & Ioanne Malleti Theſaurario.*

Neque his acceptis literis Lirenſes penitùs conquieuêre ; quippe iactabant Philibertum Theobaldum, Margaritæ quondam à Secretis, eiuſque in causâ pro ſancto Sudario diſceptatâ fideiuſſo-

rem, ipſamque adeò Margaritam (quod antè obitum abſoluta non eſſet) inflicti olim anathematis vinculo adhuc irretiri; negabantque ſe conſenſuros vt abſoluerentur. Quo audito literas dedit Dux Ludouicus Lutetiæ Pariſiorum, XXIII. Maij, eiuſdem anni M.CD.LXIV. ad Decanum & Capitulum de Lireyo; quibus rogauit, quando ſecum tranſegiſſent, & ipſe perpetuam eis pecuniam pro ſancto Sudario aſſignaſſet, abſtinerent ab eâ loquendi ratione, & Philibertum Theobaldum, atque etiam (ſi opus eſſet) Margaritam ipſam, ſacris vinculis publicâ auctoritate exſolui paterentur. Anno demum M.CD.LXXIII. decimâ quartâ Maij, cum litteris ritè obſignatis deſtinati ſunt à Lirenſibus Procuratores ad Duciſſam Sabaudiæ, Ludouici iam inde ab anno M.CD. LXVI. vitâ functi relictam, Marcus de Vaudrey Presbyter, in Decretis Licentiatus, Protonotarius Apoſtolicus, Canonicus & Archidiaconus Eccleſiæ Biſontinenſis, & Hugo Mergey in Artibus Magiſter, ſimul annuos quinquaginta Francos auri, ex Ludouici Ducis tranſactione ſibi debitos, & ab annis octo non perſolutos exacturi; ſimul ſacroſanctam Sindonem, præcipuum Eccleſiæ ſuæ decus ac præſidium enixè repetituri. Atque hic finis querelarum, quoad quidem cognoſcere licuit. Nec verò fru-

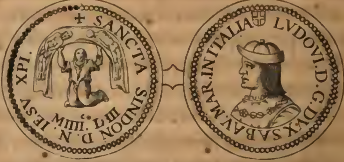
fruſtrà tantùm, ſed etiam fortaſſe iniuriâ ſacram Sindonem Trecenſes rem ſuam dixiſſe videbuntur, ei qui attenderit, quàm parum religiosè olim apud ipſos culta (quippe pro panno depicto, vt vidimus, habita:) quantum iuris ac poteſtatis fuerit Margaritæ Charnienſi, clariſſimæ feminæ, in rem auo ſuo partam, & in intuto loco periclitantem: quanto denique prodigio, muli ex improuiſo conſiſtentis, præpotens rerum omnium Deus, vt Ægypti quondam ſpolia Iſraëlitis, ita ſacrum illud pignus Sabaudorum Principum fortiſſimæ piiſſimæque genti adiudicarit.

CAPVT XX.

Camberij religioſiſſimè habita Chriſti Sindon: miracula per eam edita: flammarum vim vt euaſerit.

QVAE pietatem religionemque commendant, ſacra ædificia, diuinorum officiorum celebritas, numiſmata, anathemata, votiuæ peregrinationes, populorum concurſus, curationes ſupra naturæ vim, aliaque prodigia; horum nihil Sindoni apud Allobroges defuit. Proximo anno ab acceptâ Sindone, Dux Ludouicus de diuino munere palàm gloriari cœpit, cuſis ex auro, ære, & argento nummis, hinc vultus ſuos, inde ſanctam

ctam Sindonem ab Angelo trophæi inſtar ſublatam referentibus: cuius deinde pietatem imitati Carolus anno Chriſti M.CD.LXXXVII. & Emanuel Philibertus anno M.D.LXXVIII. ſimili emblemate ſua aliquot numiſmata ornari voluerunt. Placuit hîc vnum omnium vetuſtiſſimum reddere ex Pingonio.

Firmius poſuit ſuæ in ſacrum linteum religionis monumentum Beatus Amedeus Ludouici filius, piiſſimus Princeps, ac deinde ab anno M.CD.LXVI. patre extincto Dux Sabaudiæ Tertius. Is primùm cùm Yolandâ coniuge, Caroli VII. & Ludouici XI. Franciæ Regum, huius ſorore, illius filiâ, ſacellum eleganti opere, intra arcis Camberienſis mœnia excitauit, quod Paulus II. Summus Pontifex dato Diplomate ſecundâ Maij anni M.CD.LXVII. in Eccleſiam Collegiatam erexit: & Sixtus IV. anno M. CD. LXXX. *Sanctam Cappellam ſanctæ Sindonis* appellari voluit. Hinc

Iulius

Iulius II. Diplomate Bononiæ dato, ſexto Idus Ianuarij, anno M.D.VI. rogatu Caroli Ducis, eiúſque matris Claudiæ, Philippi quondam Ducis relictæ, Sodalitium in ſancto Sacello Camberienſi inſtituit, in quo ad quingentos cenſeri poſſent: quo in Diplomate aſſerit conſpici in Sindone *imaginem & verum ſanguinem Domini noſtri* IESV *Chriſti*. Non ſolùm autem Sodalitio multa concedit priuilegia; ſed omnibus inſuper fidelibus, certis diebus ſanctam Cappellam viſentibus, in eaque orantibus, Indulgentias quaſdam largitur. Aliâ deinde Bullâ Romæ datâ ſeptimo Kalendas Maij M.D.VI. conceſſit, vt in eo Sacello diuinum Officium ritu peculiari celebraretur; diémque ſanctæ Sindoni feſtum indixit, quartum Nonas Maias. Acceſſerunt poſteà aliæ noxarum remiſſiones à Laurentio de Campegiis & Bernardo Cardinalibus Legatis, datis litteris in S. Cappellâ Camberienſi decimâ octauâ Maij, anno M.D.XVIII. Pontificatus Leonis X. anno ſexto. Alię deinde ab ipſo Leone anno eodẽ M.D.XVIII. die ſeptimâ Auguſti. Quæ demum à deceſſoribus ſuis piè ſanctéque vel inſtituta vel conceſſa fuerant, Clemens VII. datis anno M.D.XXXIV. tabulis affirmauit. In donariis quæ multa tempus abſtulit, illud non obſcurum, capſa ex argento inaurata ele-

Q ganti

ganti opere,quam Margarita Auſtriaca, Philiberti Sabaudiæ Ducis octaui olim coniux, ſanctæ Sindoni aſſeruandæ obtulit,circa annum M.D.V. vt ex ſanctæ Cappellæ archiuo conſtat; è quo ad me hæc monumenta P. Franc. Chiffletius è Societate IESV Sacerdos, frater meus optimus, qui mihi in hoc Opere (dum opportunè moraretur Camberij) fraternam opem ſuam egregiè præſtitit.

Iam concurſus populorum, maximè cùm ad Verneteum campum ſpectanda Sindon exhiberetur, maximus fuit. Satis conſtat, B. Amedeum etſi non firmis viribus, ſæpè tamen à Subalpinis ad Tranſalpinos humili cultu habituque, adorandæ causâ Sindonis, pedibus profectum; inſequente etiam Yolandâ à Franciâ, religioſiſſimâ coniuge. Carolum item Ducem, diſcuſſo ſæuæ luis periculo, auito exemplo, traiectis itinere pedeſtri Alpibus,cum duodecim non ampliùs(quos ſibi adiunxerat) viæ comitibus, Camberium anno M.D.XXII. ingreſſum, vota pro ſalute reduci ad ſanctam Sindonem perſoluiſſe. Quin & Franciſcum Primum, Francorum Regem, voti reum, quod ad ſacrum Linteum in ſummo Italici belli diſcrimine conceperat, Lugduno Camberium, anno M. D. XVI. raro religionis exemplo pedibus aduenïſſe: referentibus Adorno & Pingonio. Ex qui-

quibus intelligas, ſacrum illud pignus Camberij quantâ ſemper in veneratione fuerit.

Nec verò diuina bonitas vinci ſe paſſa eſt officiis: præter ea miracula de quibus ſuprà, quæ tum contigêre cùm primùm Sindon in Allobrogum poteſtatem venit, complura alia cenſentur ſanè memorabilia. multa paucis ſtrinxit Pingonius. *Dehinc non dictu eſt facile* (inquit) *quot nuncupata vota feliciter ſucceſſerint, quot miraculis illuſtratus ſit locus, comprobata conſeruataq́; loco ſincera fides, & maiorum pura religio. Hîc mutos loqui, audire ſurdos, videre cæcos, claudos ambulare, leprâ affectos mundari, cacodæmone vexatos liberari; mortuos denique reuiuiſcere, quoties viſum eſt, & non ſemel admiratũ? Teſtes ſunt fixæ ad ſacros poſtes tabulæ, ſiue programmata, chartophylacia, codicilli publici: teſtis vniuerſa Europa, cuius cũ nulla non tam remota pars huc accurrerit, nullus non voti compos ad ſuos lares rediit.* Hæc ille; qui deinde reliquis paginis vario poëmate oppletis, vix quina ſenáve miracula recenſet. Indolui, & rerum geſtarum monumentis apud Sabaudos ſummâ licet diligentiâ diſquiſitis, vix aliud quidquam comperi. In Sacello S. Sindonis, quatuor non ampliùs tabellæ extant, eæque vel nullâ, vel ſitu pænè obliteratâ epigraphâ. Vna eſt adoleſcentis abſque læſione ex ponte editiſſi-

mo prolapſi; altera languentis puellæ: de quibus mox diſtinctiùs. Tertia adoleſcentis cuiuſdam, qui (quantum ex laceri pæneque conſumpti Epigrammatis verbis quibuſdam colligere eſt) vi morbi penitùs excæcatus, nouemdiales ad Sindonem preces vouerat, & poſt triduum ab illis inchoatis, viſum diuinitùs recepit: non eſt adſcriptum tempus; ſicut neque quartæ tabulæ, ex quâ colligi videtur, feminam membris captam, quæ non niſi ligneis fulcris nixa incederet, voto Sindoni nuncupato, incolumem abiiſſe. Plura ne quære in S.Sacello; nam in archiuo, ne verbum quidem. Fama eſt tamen,& affirmant viri adhuc ſuperſtites, proſtitiſſe olim in eo Sacello anathemata plurima, quæ de frequentibus miraculis fidem facerent: ea verò vel incendio abſumpta,vel aliâ temporum iniuriâ excidiſſe. Sed neque ipſa miraculo caruit miraculorum conſumptrix flamma: hiſtoriam accipe ipſis Pingonij verbis, qui rei geſtæ interfuit. *Sed dira*, inquit, *bellorum præſagia anno* M.D.XXXII. *demonſtrata ſunt, cum ſecundo Nonas Decembres, Barbaræ Virginis feſto die, nocte mediâ vix illabente, illud arcis Sacellum, in quo Sindon reponebatur, flammis incognitis exarſit: accurrebant omnes, ſed omnium diligentiſſimus Philibertus Lambertus, Ducis à clauibus & conſiliis, aſcito*

to ſecum ferrario fabro Gulielmo Puſſodo nomine, & Franciſcanis duobus; imperterrito animo per medios ignes gradiuntur, cancellos ignitos aræ maximæ affixos, ſeraſq; effringunt, Sindonem iam liquefactâ capsâ argenteâ extrahunt, & integram, cedente circùm flammâ, reportant. Effuſis ignibus graſſabatur incendium, abſumebantur marmora & columnæ; ſed potentiore piorum hominũ fide, viq; Numinis, ſuperata eſt ignis natura: fugiebant flammæ, & qui putabantur arſuri, velut frigido rore perfundebantur, ſeq; ipſos ſunt admirati, velut illis quondam Hebræis pueris contigiſſe credimus. Iſtud equidem palàm omnes vidimus (tunc enim aderam) & obſtupuimus. Nec multò pòſt Sindon publicè repræſentata eſt integerrima; præter quòd (extra tamen ſacræ iconis partes) in complicatu, exiguæ quædam ambuſtionis notæ, veluti perpetuæ miraculi teſtes remanſerunt. Nihilominùs non defuerunt, qui exuſtam eam mox falsò prædicauerint. Quem caſum vbi Clemens VII. *Pont. Max. accepit, rem Ludouico Gorreuodo Cardinali, Sedis Apoſtolicæ Legato committit, qui inquiſitione diligenti factâ, eam ipſam Sindonem, quæ antè fuerat, obſignatis tabulis affirmauit.* Datæ ſunt eæ Tabulæ decimâ quintâ Aprilis, anno M.D.XXXIV. ac poſtero die, (decimâ ſextâ Aprilis) in publicâ Supplicatione Legatus ipſe Apoſtolicus, ad diuæ Claræ Cœnobium in-

tra mœnia, ſanctam Sindonem detulit, à piis Sanctimonialibus, ex leui illâ ad angulos aduſtione, reſtituendam: quo facto ſacer pannus pari ſolemnitate, & populi frequentiâ, in arcis Sacellum reportatus eſt. Sapienter ſuper hoc miraculo philoſophatus eſt Simon Maiolus Epiſcopus Vulturarienſis. *Nec fortuitò id factum exiſtimandum eſt*, inquit, *vt ſcilicet ambuſtionis in linteo ſigna conſpicerentur, in icone autem nulla prorſus fuerit læſio. Id enim contigit, vt eâ ex re miraculi magnitudo adaugeretur, Sanguiniſq; Chriſti priuilegium fuiſſe cognoſceretur, non lini Cyprij aut Indici, quod non exuritur: nam ſi id humanâ arte fuiſſet aut pictum, aut delibutum, aut fortè lino Cyprio tela contexta putaretur, vtrique rei vnum reſpondet miraculum; ſeruato enim lino, pigmenta omnia igni fuiſſent obliterata, emundato, non combuſto lino: quod tamen tunc contrà euenit; vt ſcilicet linum certis locis combureretur, ſanguis illæſus perſeueraret; vt non lini Cyprij priuilegium aut natura, ſed diuina in icone potentia manifeſtaretur.* Addo, & hoc magis videri cuipiam potuiſſe, Sindonem è lino Cyprio, ſiue amianto textam, niſi leuiter aduſta fuiſſet, quòd ea è Cypro allata crederetur.

Tom. 1. Coll. 2.

C A-

CAPVT XXI.

Alia Sindonis Allobrogicæ clariora miracula.

AB illo incendio, quo ſuperiorum temporum votiuæ tabulæ, & anathemata deflagrarunt, memorabilia aliquot per adorandum Linteum accepta diuinitùs beneficia feruntur. Primum illud quod carmine adumbrauit Pingonius: Puellam Camberianam N. Fuſinam Guillielmi filiam, tantus inuaſerat languor, vt ſtratis perpetuò affixa, ac trunco ſimilis, vix ægra membra traheret: multis igitur in ſubſidium fruſtrà vocatis numinibus, rogat denique parentes anno M.D.XXXIII. menſe Maio, vt ad ſanctæ Sindonis Sacellum ſe deportari curent. Curant; ibi dum preces fundit, manus primùm mouere incipit, tum aſſurgit in pedes, ac per ſeipſam graditur. In ipſo loco percurata, actis Deo gratiis, longam vitam exinde viuit. Atque huius, ni fallor, miraculi μνημόσυνον tabella in Sacello ſupereſt, iacentem in cubili puellam vtcumque referens. Ab illâ malum præſens depulſum, alius imminenti exitio ſubductus eſt. Ad Rumiliacum Sabaudiæ oppidum, quaternis quiníſve à Camberio leucis communibus diſſitum, geminos colles à vertice com-

committit pons lapideus, quem torrens amnis vulgò *Cherant* dubiis incrementis ſubterfluit: longitudo pontis paſſuum circiter quadraginta, altitudo ſumma vrbanarum ædium tecta, adeoque turres ipſas æquare dicitur; qui menſi ſunt, affirmant, quà altiſſimus eſt, quinque & ſexaginta Geometricos pedes attolli. In eo ponte dum equitat Rumiliacenſis adoleſcens (Petro Burgundo nomen fuit) chirurgi filius, fortè in alium item equitem incurrit: & neſcio quibus intemperiis inter ferocientes equos oritur rixa, cum horrido hinnitu; nec fræno ſuſtineri potuere: incutitur alter alteri; & Petrus cum equo, quo ferebatur, è ponte præceps ruit. Vidit eminus periculum infelix pater, *O ſancta Sindon*, ait, *filium meum ſerua*. Iuuit dixiſſe, contrito equo contuſoque, adoleſcens illæſus ac ſoſpes euaſit. Hoc Aprili menſe anni M. D. XXXIV. & verſu rem depinxit Pingonius. Appenſa in ſancto Sacello tabula beneficium teſtata eſt; & Petrus Burgundus Camberium itare ſolitus, ibique ſe Seruatori Chriſto clientem ſiſtere, centenario pænè par à paucis annis extinctus fertur. Sunt qui à matre pro filij ſalute inclamatam Sindonem dicant, quòd in tabellâ flexis genibus in extremo ponte depicta ſit: ſed gratias agentis illa eſt imago, non vouen-

vouentis; cùm Pingonius tunc viuens, & fama communis id patri aſſcribat. Verùm vtvt ſit, ſeu pater votum concepit, ſiue mater, ſacroſanctæ Sindonis ea virtus fuit, & Dei munus; qui ſi cui benignam manum ſuppoſuerit, næ ille *cùm ceciderit, non collidetur*.

Sacri Lintei vim affirmant iſta in res corporeas; quod ſubiiciam, etiam in ſpiritales, adeoque in ipſos humani generis crudeliſſimos hoſtes. Inceſſerant mali genij viros aliquot, ac fœdum in modum diſtorquebant. Igitur menſe Maio anni M.D.XXXV. cùm Sindon de more ſpectanda populo proponeretur, adducti energumeni ferreis vincti catenis, horrendo vlulatu & inconditis clamoribus omnia complebant: mox vt in panno explicato diuini Sanguinis ac Vulnerum notas ſuſpexere, *Deus en adeſt*, exclamant, *abimus*. Dictum, factum: erupêre cum fulgore ac nebulis, ſtupente turbâ. Miſeri illi ſibi ac ſuis redditi, Dei beneficium agnouêre. Hæc metro illigauit Pingonius, teſtis ipſe oculatus: & fama eſt, ſic perſæpè cacodæmones, cùm propalàm Sindon ad Verneteum campum exhiberetur, è mortalium quæ inuaſerant corporibus exturbatos.

Sed iam Sindonis dignitatem vel muti ipſi prædicent. Referam quod contigit in Pingonij villâ

Spineteâ agri Taurinenſis, quinto Kalendas Nouembris, anno M.D.LXXVIII. aliquot hebdomadis à Sindone Taurinum tranſlatâ; de quâ tranſlatione dicendum inferiùs. Vtar verò Pingonij verbis ipſis eò libentiùs, quòd in domeſtico miraculo deſcribendo diligentior fuit. *Dum ſcribendi finem facio, ſtylum iterùm rei nouo miraculo adducor ſumere, quod vidi, quod dòmi geſtum eſt, quod tota nouit vicinia. Id vnum teſtor ego, nec ſubticere poſſum aut debeo. Anno ſuperiore mutum quemdam Philiberta vxor in villâ Spineteâ noſtrâ, agri Taurinenſis, alendum fouendumq́; commiſeratione ducta ſuſceperat. Js quinquennio anteà oſtiatim victum quæritabat, nutu & articulorum ſignis animi ſenſa, non voce aliquâ exprimere poterat, niſi quòd ſicuti bruta vlularet; lingua in globum contracta, mandenti etiam officium negabat, atque iniectis in os digitis, tritum dentibus cibum in fauces demittere cogebatur. Miſerandus certè adoleſcens, ceterùm ad operas non impiger, frugi, fidus, amabilis, acri memoriâ, nec tardo ingenio, & ad pietatem procliui. Quid accidit? Nuper cùm Dux Emmanuel monitos quoſcumque per præconem, ad vrbis compita, tubis reſonantibus voluiſſet, vt ad ſpectandam Sindonem ſtatis diebus pararentur, ieiuniorum, orationum, eleëmoſynarum beneficio, noxarum denique expiatione: ipſe quoque, (vt patremfamilias*

milias decet) & vxor, domeſticos ad idipſum ſumus exhortati. Muto inprimis varia exempla adducta ſunt, quibus loquendi facultas diuini Numinis virtute (cuius certiſsima veſtigia in Sindone refulgent) eſt reſtituta: idq́ ſuperioribus annis, Burgundæ virgini nobiliſsimæ, Camberij in ipſo Sindonis aſpectu feliciter obtigiſſe adferebatur. Ille verò hæc ſecum ita agitat, vt exactis aliquot pòſt diebus, tandem ſummo manè, qui dies v. *Kalendas Nouembr. ſeptuageſimo octauo de villâ redit, jam non mutus, mirantibus nobis fatur, & palàm genibus inclinatus, gratias Deo agit, ſanctamq́ Chriſti Sindonem laudibus extollit, quam quinquies vidiſſe ſe, ad quinque Vulnerum Chriſto illatorum memoriam affirmat, & ieiunia quædam, quoad vixerit, Deo vouiſſe. Atque cùm ieiunare cœpiſſet, præcedente nocte, ſomno profundo excitatum, diſſolutam ſibi linguam, cum cruoris effuſione, cruentum os vbi aquâ abluit,* IESVM CHRISTVM *exclamauiſſe,* CHRISTIQVE SINDONEM, *atque ita ſoſpitem redditum fuiſſe. De ſingulis à nobis rogatus certiores nos facit, Baptiſtam ſe vocari, Chary oppido natum, patre Michaële, obſcuro genere, matris nomen ignorare, & ijs iam diu orbatum, decimum octauum annum attingere, vt ex aſpectu dignoſcitur; ſex abhinc annis non fuiſſe locutum, inuadente quodam morbo, ſiue magæ cuiuſdam malis artibus contigerit:*

gerit: linguam nunc explicatam profert, nulla nodi aut cicatricis apparent veſtigia, nec ad manſum vllis vltrà opus eſt dactylis: & (vt paucis) quod priùs apud homines deſperatum fuerat, præſens Dei maximi ſummo munere, remedium adeptus fuiſſe cernitur. Ab hoc tempore pauca omnino cenſentur miracula, eaque potiùs in communi ſermone, quàm in ſcriptis; quæ quia nec valdè illuſtria ſunt, nec ſatis explorata, idcircò omittenda cenſui.

CAPVT XXII.

Quæ in loca Camberio deportata S. Sindon: Taurinum denique vt venerit.

SACRAM Sindonem Camberio exportatam primùm lego anno M.D.III. ad paucos dies, vt in Sebuſianis Philippo Hiſpaniarum Regi ſpectanda præberetur: nec multò pòſt à Claudiâ Duciſsâ in arcem Billiacam ad triennium, nempè ad annum vſque M.D.VI. Exinde à Carolo Duce anno M.D.XXXV. in Subalpinos; apud quos ſeptem & viginti annos ſeruata eſt: ac anno tandem M.D.LXII. poſtliminiò reuerſa, ſed ad ſexdecim dumtaxat annos; quibus elapſis Auguſtam Taurinorum inuecta eſt. Singula perſequor. *Philibertus quoque Secundus* (inquit Pingonius) *Philippi*

lippi ex priore coniuge Margaritâ Borboniâ filius, cùm patri ſucceſſiſſet, duxiſſetq́ Margaritam Auſtriacam, filiam Maximiliani Imperatoris, ſororémque Regis Hiſpaniarum Philippi, hunc ipſum Philippum in arce Pontis Indis, Sebuſiani agri, ſplendidiſſimè excepit anno M.D.III. *& ſpectandæ Sindonis ibi (quâ potiſſimùm de cauſâ venerat) copiam fecit. Demortuo mox Philiberto, Carolus ex ſecundis nuptiis frater, cum Claudiâ matre rerum potitur. Hæc ſanctimoniæ incomparabilis femina, inter pretioſum mundum & iocalia hanc habebat Sindonem, & in Billiacâ arce Beugeſij, vbi ad pietatem ſeceſſerat, religioſè diu conſeruauit; donec anno* M.D.VI. *Caroli filij Ducis precibus, & patriæ votis, Camberianis populis reſtituit.* Mox alterâ ſequenti paginâ, *Nec multò pòſt,* ait, *ingraueſcentibus bellis, expulſoq́ Carolo Duce anno* M.D.XXXV. *pignus illud rediture aliquando ſalutis, ipſe ſecum ſtudioſiſſimè Vercellas detulit, & quamdiu vixit conſeruauit. Eo verò vitâ functo anno* M.D.LIII. *expilatis à Prorege Carolo Coſſeo Briſſaco, menſe Nouembri Vercellis, nihil tamen Sindoni ſiniſtri contingere potuit: ille ſiquidem cum aſſeclis appropinquans, obſtupuit, pedem retraxit, hæc inuiolata Sindon Emmanueli Philiberto ſucceſſori conſeruata eſt. Poſteaquam autem fauente ſummo Numine pax illuxit anno* M.D.LIX. *reſtitutuſq́; eſt Emmanuel, du-*

ctâ Margaritâ à Franciâ, Regum filiâ, ſorore, amitâ, & matre verè Regij Caroli Emmanuelis; Sindonem hanc Camberij reportari piè iuſſit, anno M.D.LXII. Per hæc quoque tempora Sindonem Niciæ aliquamdiu aſſeruatam fuiſſe, minimè dubium eſt, affirmatque Salmeron tunc viuens. *Sindon etiam munda*, inquit, *quâ fuit ſepeliendus Dominus, & inuoluendus à Ioſepho ab Arimathiâ, quæ etiam hodie Nicææ oſtenditur, reliquit integram Chriſti figuram*, &c. Et Tractatu quadrageſimo nono: *Hanc autem* (Sindonem quæ vtramq; corporis faciem refert) *Dux Sabaudiæ in ciuitate ſuâ Ducali, vulgò Zamberic, priùs habuit; deinde verò propter bella in Nicæam Prouinciæ ciuitatem tranſtulit; vbi in die Sabbati ſancti venerabiliter toti populo ſpectanda proponitur.* Vt denique Camberio Taurinum Sindon tranſlata ſit, autumno anni M. D. LXXVIII. ſic narrat Pingonius ipſo initio ſui libri: *Laboratum eſt graui peſtilentiâ annis ſuperioribus per maiorem Italiæ partem; Mediolano maximè malè ceſſit: peiúſque timendum fuerat, niſi tot, tantis populis, tantæ támque amplæ ciuitati fauiſſent Superi, & à Superis demiſſus Carolus Borromæus tituli S. Praxedis Cardinalis, & regionis Archiepiſcopus vigilantiſſimus, opem ſedulam tuliſſet. Is opibus quibus abundat, egentes leuare, præſentiâ ſuâ morbo implicitos confirmare,*

Tom. 10. Tr. 35.

ora-

oratione quâ pollet, & reipſâ languentes paſſim erigere, diuino etiam cibo reficere, nihil contagionis aut periculi deuitare, nihil humile aut minimum detrectare: quantum animo conniti, officio & labore contendere poſſet, id omne æquâ omnium & vnâ ſalutis ratione exponere. Cúmque vetus fama inoleuiſſet, Camberij Sabaudorum emporio ſacroſanctam Sindonem religioſiſſimè aſſeruari, ad quam nulli fruſtrà aduerſis temporibus confugiſſent, ille quoque, vti vir eximiè religioſus ac pius, ad ea vota confugit, & eò pedes accedere, ſupplexq; ibi Numen implorare & venerari propoſuit. Quam rem vbi Dux Emmanuel Philibertus intellexit, non modò excipiendi tanti viri, ſed etiam minuendi longi itineris, vel iniecto ipſis Tranſalpinis populis ſummo ſpectandæ Sindonis deſiderio, cogitationem ſuſcepit. Itaque quamprimùm Camberio Taurinum aduehi Sindonem, paucis arbitris (quaſi aliud agens, vti ferunt tempora) demandat, comitante viro grauiſſimo Ludouico Millieto Fabricarum Barone, Sabaudi Senatus ſummo Præſide, qui paulo antè ad fœdus Helueticum feriendum ſolemniter à Duce aſcitus fuerat. Tunc fortè Dux in Lucenti caſtellum, ad primum ab vrbe Taurinâ lapidem ſeceſſerat, qui ad ſe primò allatam Sindonem magnâ cum veneratione proſtratus excepit. Hoc Nonis Septembris anni huius ſæculi LXXVIII. *atque ad* XVIII. *Kalendas Octobres,*

bres, Taurinum adducere diſtulit: quo die Exaltationi Crucis ſacro, nihil ad pietatis cærimonias prætermiſſum fuit. Multis deinde perſequitur celebritatem peregrinationis S. Caroli Borromæi, quam etiam longâ Epiſtolâ deſcripſit Franciſcus Adornus è Societate IESV, qui ſancto Carolo in eo itinere comes fuit; & retulit Ioannes Tonſus in Vitâ Emmanuelis Philiberti. Aſſerit porrò Pingonius, Ducem Emmanuelem Philibertum, pluribus litteris anno M. D. LXXVIII. ad Camberienſes datis, Sindonem ipſis ſe reſtituturum promiſiſſe: & fertur, Carolum Emmanuelem Ducem, ac Victorem Amedeum Principem eius filium, idipſum Camberienſibus pollicitos. Sanè queruntur Sabaudi, ex quo diuino illo pignore ac præſidio ſpoliati ſunt, ſe perpetuis calamitatibus conflictatos: adduntque, Sindonem diuinitùs ſibi adiudicatam videri, tum priſco illo muli ad portam Camberienſem conſiſtentis miraculo; tum verò etiam, quòd multò pluribus atque illuſtrioribus apud ſe miraculis claruerit, quàm ex quo trans Alpes deuecta eſt.

C.A-

CAPVT XXIII.

Aliquid pro veritate Sindonis Taurinenſis, contra ſententiam iniquam Clementis Antipapæ.

HENRICVS de Pictauiâ, & Petrus de Arceys, Trecenſes quondam Epiſcopi, de hac Sindone, cùm in ipſorũ Diœceſi aſſeruabatur, quàm malè ſenſerint, ex dictis Capite decimoſeptimo ſatis intellectum eſt; quidque Clemens VII. Antipapa temerè de illâ ſanxerit. Quod quia paſſim iactari ſcio in Franciâ & Burgundiâ, per quas plurima tabularum ad Sindonem Allobrogicam pertinentium ſparſa ſunt exemplaria, mearum partium eſſe duxi, ſcrupulum hunc populo eximere; ne cuius Sindonis cultus tantum piis mentibus præſidij attulit atque emolumenti, ea, ſenſim latiùs ſparſo illo rumore, aliis atque alijs deſpectui eſſe inciperet. *Nihil tam ſacrum eſt*, inquit Seneca, *quod ſacrilegium non inueniat*. Et verò, ſi ipſa, quibus certius eſſe nihil poteſt, fidei noſtræ myſteria, integri aliquando, & maximi populi, Arij, Neſtorij, Caluini, Lutheri, aliorumque hæreſiarcharum deliria ſecuti, vocarunt in dubium; mirum nemini videri debet, ſi de Chriſti ac Sanctorum veris Reliquiis, quibuſdam in locis

S ali-

aliquando dubitatum eſt. Scio,quod ex S.Auguſtino & Glabro refert Baronius, anno Chriſti CCC.LXXXVI. & rurſus anno M.XXVII. extitiſſe interdum quoſdam,qui falſas Reliquias lucri cauſâ diſtraherent: ſed impoſtores illi coërciti ſunt, & patefactæ illorum fraudes, non ferente Deo, vt in iis quæ ad Religionem ſpectant publicus error in Chriſtianum populum irreperet. Et quamuis hęreticus hoc ipſo non ſit (vt docent Theologi) ſi quis de quarumdam Reliquiarũ veritate dubitet: qui tamen pretioſiora quædam Lipſana,& longo temporis decurſu præcipuâ Religione culta, & à prudentiſſimis quibuſque pro veris habita, & clariſſimis diuinitus affirmata miraculis in dubium reuocet, næ ille ſtultiſſimæ temeritatis reus iudicandus ſit, & hæretico proximus. Iam Sindonis Allobrogicæ ſanctitatem quid non commendat? teſtimonia de cælo data recenſui; quòd qui eam furto abſtulerant, cælitus caſtigati, cælitus curati; quòd flammis inuicta, quòd dæmonibus terrori, quòd ſaluti periclitantibus fuit. Quid quòd tam diu tractata, vſu ipſo non deteritur? quid fulgor ille diuinus, qui nec eam à pictoribus exprimi patitur, & intimum pietatis ſenſum, ſacrumque horrorem, ac lacrymas ciet, num cæleſte neſcio quid, & humano maius oſtendit?

tendit? Quid quod Xyſtus IV. Pontifex Maximus in Opuſculo de Corpore & ſanguine Chriſti, in hoc ſacro Linteo verum Chriſti ſanguinem & imaginē, ab ipſo Chriſti corpore diuinitus impreſſam conſpici aſſerit: quod Sindonis elogium refert & amplectitur Iulius II. dato Diplomate ad annum M.D.VI. additque inſuper, eam Sindonem, quippe ſacri corporis & ſanguinis attactu conſecratam, non minùs quàm veram Chriſti crucem adorari debere? Quòd ſi conſtitiſſet, vt expoſuit Petrus de Arceys, pannum illum humanâ manu depictum fuiſſe; cur quæſo eum Gaufridus de Charny Lirenſis Eccleſiæ piiſſimus fundator, tam pretioſo ſcriniolo, propriis cælato inſignibus repoſuiſſet? cur Gaufridus alter, Gaufridi fundatoris filius, cauſam illam de oſtenſione Sudarij, ad Regem, ad Legatum Pontificium, ad Pontificem euocaſſet? cur Lirenſes in Reliquiarum ſuarum Catalogo (ſuprà relato, in litteris Humberti Comitis) Sudarium primo loco repoſuiſſent? cur dixiſſet Præpoſitus Trecenſis, in Inſtrumento ſuperiùs citato, anni M.CD.XLIX. *illud Jeſu Chriſti Sudarium, eſſe præcipuum iocale Lirenſis Eccleſiæ?* cur denique Margarita, rei ad familiam ſuam pertinentis ſatis conſcia, eam Sindonem ſemel adepta, tam obſtinatè retinuiſſet, vt

non Lirenſium flagitationibus, non Iudicum ſententiis, non mulctis pecuniariis ad eam reſtituendam vmquam adigeretur? nouerat illa ſcilicet domeſtici theſauri pretium, quod in Lirenſi oppidulo vel ignotum deliteſcere, vel prædonibus propoſitum eſſe, pati non poterat. Falſa igitur, & diuinis humaniſque teſtimoniis repugnantia locutus eſt Petrus de Arceys, ſiue quia ob præpeditam in eâ causâ auctoritatem ſuam, grauiter commoto, de ſuo aliquid affingere promptiſſimum fuit; ſiue quia in rebus tot ante annos ab Henrico Epiſcopo geſtis, hallucinari facilè potuit. Pudet equidem in Epiſcopo Catholico idipſum cernere, quod in nefandis hæreticis Eccleſia damnat: licuerit enim Petro de Arceys miracula Lirenſis Sindonis criminari, & pro confictis habere (qui hæreticorum hodie mos eſt;) quid verò dicturus eſſet de miraculis, quæ per illam apud Allobroges, tam multa tamque illuſtria contigêre? num ea vocaret in dubium, quæ luce palàm, in oculis ciuitatum ac populorum patrata ſunt? Iam vt ad Trecenſium Theologorum ineptias veniam, qui Chriſti corporis figuram remanſiſſe negant in Sindonibus, quòd talis relictæ figuræ, nulla in Scripturis fiat mentio: ecquid aliud in ſacra Sudaria iactauit Caluinus? *Euangeliſtæ*, inquit, *non ſcri-*

ſcribunt Chriſtum imaginem ſui corporis, Sindoni illi impreſsiſſe; mentiuntur ergo Papiſtæ, & imperitam multitudinem miſerè ſeducunt, cùm hoc affirmant. En quo patrono gaudet præceps ipſorum & temeraria ſententia. Audiant igitur cum Caluino, quomodo & ſacris Linteis impreſſa Chriſti effigies, & aliæ non ſcriptæ traditiones, in Scripturis ipſis deliteſcant: *Sunt & alia multa, quæ fecit Jeſus,* Cap. vlt.
(inquit Ioannes) *quæ ſi ſcribantur per ſingula, nec ipſum arbitror mundum capere poſſe eos qui ſcribendi ſunt libros.* Quod denique addidit Petrus, Sindonem Lirenſem arte humanâ depictam fuiſſe, tam mihi falſum eſſe conſtat, quàm verum eſt illum ex inuidiâ, aliáve animi perturbatione, (inde ſcilicet exortâ, quòd duplici iam ſententiâ ſilentium ipſi in cauſâ Sindonis impoſitum fuiſſet) talia fingere potuiſſe, aut, vt quàm mitiſſimè loquar, res ignorare ante annos triginta quinque in eâ controuerſiâ geſtas ab Henrico de Pictauiâ; inter quem & ipſum, alij duo Trecenſes Epiſcopi interceſsêre. Omnino, cui mica mentis ſuperſit, ad libranda rerum momentâ; quique tot legitimorum Pontificum ſanctiſſima æquiſſimaque decreta, bruto illi Pſeudo-Pontificis fulmini, & paucorum perturbationi, tot diuina humanaque teſtimonia opponere no-

rit; libellum Petri de Arceys, atque etiam Clementis Antipapæ edictum, cuiuis piperis cucullo poſthabebit.

CAPVT XXIV.

Sindonem Taurinenſem vnde Gaufridus de Charny trecentis penè abhinc annis acceperit.

HIC ſe noua aperit quæſtio, vndenam Gaufridus Charnienſis veram illam Chriſti Sindonem acceperit, quam trecentis pænè abhinc annis in Lirenſi Eccleſiâ à ſe fundatâ conſtituit. Ac mihi quidem hiſtoriarum monumenta, reſque præſertim à Gaufrido geſtas perluſtranti, certi nihil occurrit. Natus eſt Gaufridus clariſſimâ in Burgundiæ Ducatu familiâ *de Charny*, cuius hodieque nomen retinet latiſſimus ager (diruto eiuſdem nominis caſtro) à Chabotiorum gente nunc poſſeſſus. Hunc apud rerum Francicarum Scriptores primùm lego anno Chriſti M.CCC.XL. à Philippo Valeſio Francorum Rege, cum aliis Ducibus ac Magnatibus, Tornacum miſſum, ad tolerandam, quæ ab Eduardo III. Anglorum Rege parabatur, obſidionem. Inde anno M. CCC. XLII. præfectum poſtremo agmini exercitus Francorum in Britanniam ducti ad Venetos

netos (ſeu Vannetenſes) Anglorum obſidione liberandos. Tum anno M.CCC.XLVI. Bethuniæ in Arteſię Comitatu, per tres hebdomadas obſeſſum à Belgis, qui cum Anglis initâ ſocietate Francos inſectabantur; eos denique re infectâ abire coëgiſſe. Ad hæc anno M. CCC. XLVII. quo tempore Anglus Calitium obſidebat, in exercitu Philippi Regis, geſtaſſe Regium vexillũ, Auriflammam. Poſteà cùm Picardiæ fuiſſet conſtitutus Prorex, Kalendis Ianuariis anni M.CCC.XLIX. ab Aymerico illo Longobardo proditum, veniſſe in hoſtium manus: deinde verò liberatum (diuinitus an humanitus, alibi dixi) anno M. CCC. LI. ad Ardeam, vicinam Calitio vrbem, cum aliis Francis, Anglorum aciem inſigni prælio profligaſſe: ibique captum inter ceteros Aymericum proditorem, iuſſum à Gaufrido in perfidiæ pœnam, apud S. Audomarum quatuor in partes diſtrahi. Anno denique M.CCC.LVI. XIX. Septembris, in funeſtâ illâ clade Pictauienſi, in quâ haud procul Auguſtorito Pictonum, captus ab Anglis, Duce Valliorum Principe, abductuſque in Angliam Rex ipſe Ioannes, eiuſque filius Philippus Dux Turonenſis, poſteà Dux Burgundiæ, cognomento Audax, cæſus Dux Athenienſis Comeſtabilis, profligata miſerandum in modum Francica Nobilitas, ip-
ſum

ſum quoque Gaufridum de Charny, Regium vexillum geſtantem cecidiſſe. Verùm in his omnibus nihil ad Sindonis originem. Ioannes Boterus in Ludouico Sabaudiæ Duce, dicit eam à Rege Ieroſolymitano in Cyprum allatam. Papirius Maſſonus item in Ludouico, Ieroſolymis aduectam ait à Cypriis Regibus. Ioannes Tonſus à Regibus Ieroſolymitanis ad Reges Cyprios perueniſſe. Similia Alphonſus Paleotus, & ex his alij recentiores. Sed cùm iſti omnes, vno excepto Maſſono, errent in Margaritæ familiâ ac patrio ſolo, nec meminerint Sindonis à Gaufrido Charnienſi olim in Galliis poſſeſſæ iam inde ab anno M.CCC.LIII. pronum eſt ſuſpicari, hos Auctores ab Annæ Cypriæ (cui Sindon à Margaritâ primò tradita eſt) familiâ inductos fuiſſe, vt Sindonem è Cypro deriuarent. Margarita de Charny in tabulis citatis anni M.CD.XLIII. Sindonem illam aſſeruit ab auo ſuo Gaufrido bello partam; ſed vbi, & quo tempore, minimè aperit. Illa haud dubiè è Palæſtinâ in Græciam allata fuerit, inde verò in Franciam per ſacros milites. Quibuſcumque tandem viis, & quacumque ratione ſacer ille pannus ad Gaufridum peruenit, conſtat eum eſſe ex illis vnum, quem ipſummet Chriſti corpus ſuis diſtinxit lineamentis; ſiue eo linteo inuolutum in

ſepul-

ſepulchro fuerit, (vt vulgus exiſtimat;) ſiue obtectum dumtaxat ante pollincturam, de quo nunc agendum paulò accuratiùs.

CAPVT XXV.

Sindonem Allobrogicam excepiſſe cruentum Chriſti corpus, & de Cruce recens depoſitum; non illud in ſepulchro poſt pollincturam obtexiſſe.

PINGONIVS & Paleotus Caluino & hæreticis obiicientibus, Sindoni, ſi vera eſſet, debuiſſe imprimi inſtitarum notas, quibus ex ritu ſepulturæ Iudaicæ, Chriſti manus & pedes ligari oportuit; non autem capitis, quod proprio Sudario inuoluebatur; reſpondent, ideò non apparere inſtitarum veſtigia in Sindone Taurinenſi, quòd ea ſacroſanctum Chriſti corpus non in ſepulchro ipſo iam lotum, vnctumque, ac inſtitis ligatum complexa ſit, ſed cruentum, & recèns è cruce depoſitum exceperit. *Numquid enim non conueniat* (inquit Pingonius) *Chriſtum mortuum duos nobiliſſimos habuiſſe pollinctores, vnum Ioſephum Arimathenſem Decurionem, aſſiduum ſiue diuitem; alterum Nicodemum, itidem virum pium: emptámque à Ioſepho Sindonem mundam, à Nicodemo aromata aloës & myrrha: Sindonem, vt depoſitus de*

cruce Chriſtus illicò tegeretur, inuolueretur, honeſtè exciperetur, donec de ſepulturâ & apparatu proſpectum eſſet, & inuolutus in monumentum deferretur: aromata autem, vt poſtquam delatus eſſet in hortum, ad fores monumenti, ritè lauari, inungi, linteis ſiueligaminibus aut faſciis, quæ ὀθόνια iam diximus, obligari poſſet. Atque ita vtrumque ſubſiſtet, & Sindonis veritas, & ſepulturæ ritus. Neque certè pollinctura eò loci ſatis commodè aut honeſtè ab officioſiſsimis viris peragi potuit, neque ſatis tutè, cùm maximè Ioſephus dicatur à Ioanne occultus fuiſſe Chriſti diſcipulus, propter metum Iudæorum. Igitur diſtinctè vt dicamus, hunc ſepulturæ apparatum hoc ordine rectè expoſuerimus: vt Ioſeph primò corpus Ieſu è cruce receperit; ſecundò receptum hac Sindone inuoluerit, ſeu contexerit potiùs, tertiò ad oſtium monumenti delatum, vnguentiſq́; delibutum, aliis linteis ad hoc ipſum paratis circumuoluerit, ſicq́; ligatum, atque inunctum, patriæ more ſepulchro condiderit. Quis enim vero ſimillimum non dicat, Ioſephum non aliter mundam Sindonem mercatum fuiſſe, quàm vt ſacroſanctum corpus de cruce depoſitum ſtatim exciperet, totúmque à capite ad pedes, ad decorem & reuerentiam obnuberet? Quare rem ſic ſe habuiſſe dixerimus, Sindonem hanc pedes circiter duodecim longam, tres latam & eo ampliùs, ſtratam extenſamq́; primùm humi, aut in

appa-

apparatâ tabulâ fuiſſe, tum de cruce refixum, deductúmve, medio linteo ad tabulam ſuperimpoſitum; deinde Sindonem reliquam à capite ad calces reiectam, & toti corpori accommodatam; atque ita elatum, & in monumento poſitum. Inde facilè contigit, vt corpus flagris, ſentibus, plagiſq́; acerbiſſimis recèns ſaucium, eductis clauis, cruore fluens, tabo ſudoreq́; madens, refricatis ex agitatione corporis vulneribus, ex vuido intinxerit, ſingula impreſſerit, & ipſammet formam in Sindone repræſentauerit, concurrentibus circa medium linteum verticibus, complicatis manibus, & pedibus ad vtramque oram hinc inde protenſis, vnde auerſi & aduerſi hominis adumbratam effigiem, & integram ſymmetriam, quaſi quibuſdam deſcriptis delineamentis deprehendas, præſertim ſi ex obliquo, captato figuræ lumine, remotis facibus intueare: vt videre eſt, non modò contemplari, argumento ab effectu & reipſâ validiſſimo. Hæc ille accuratè ſatis; cui ſi quis opponeret Bullam Iulij II. datam anno M.D.VI. vbi dicit Sindonem Camberienſem eam eſſe, *in quâ Dominus noſter Jeſus Chriſtus in monumento poſitus, inuolutus fuit*; reſponderet, (& appoſitè) Pontificem non eo loco decretum ſancire, ſed ex vulgi ſententiâ loqui. De hac igitur totâ re, vt dicam quod ſentio, illud inprimis affirmare auſim cum Pingonio, Sindone Allobrogicâ non

fuiſſe inuolutum Chriſti corpus in ſepulchro, ſed tantùm ante pollincturam, ex quo è cruce refixum eſt: quod quidem vt exiſtimem, non facit ea quæ Pingonio id maximè videtur ſuaſiſſe Caluini obiectio (alio enim loco rationem attuli, cur neque in Sudario Veſontino, quod intra ſepulchrum ipſum latuiſſe dubium non eſt, inſtitarum notæ extare debuerint;) ſed alia argumenta maximè duo. Primum eſt, quòd in Taurinenſi linteo cruenti corporis exiſtunt veſtigia, ſparſo in brachiis, vultu, pectore, humeris, aliiſque corporis partibus, & coagulato ſanguine, iis ipſis locis, quibus hærere debuit, pro ſitu & membrorum poſitione, quam Chriſtus è cruce pendens habuit. Illum autem concretum ſanguinem lotione atque vnctione deterſum, dubitari nequit, cùm neque vlla eius appareant veſtigia in Veſontino Sudario, quod curato iam corpori appreſſum, retulit tantùm notas ſanguineas quinque Vulnerum grandiorum. Igitur Sindon Taurinenſis non in ſepulchro, ſed ante pollincturam diuino corpori adhæſit, & diffuſo circumquaque redemptionis ſanguine liberaliter infecta eſt. Alteram rationem mihi ſuppeditat velum, (quod Aquiſgrani oſtenditur,) quo Chriſti crucifixi pudenda obtecta ſunt; cuius veli in

vtra-

vtraque Sindonis parte diſtinctiſſimè cernuntur veſtigia: vnde etiam probat Salmeron, Chriſtum cruci affixum iis partibus tectum fuiſſe. Illud autem nemo iure dicet in ſepulchro relictum, cùm nullum eius veſtigium extet in Veſontino Sudario; neque ſic obtectas vmquam mortuorum partes, ratione vllâ vel auctoritate probari poſſit. Sic igitur rem geſtam arbitror: depoſito de cruce ſacro corpori detracta eſt ſpinea corona, relictum velum quo partes obtegebantur. Quia verò nec commodè nec tutè ſatis curari potuit cadauer à Ioſepho & Nicodemo viris honoratis, & occultis præ metu diſcipulis, in ipſo cruciatus loco, debuit aliò deferri: at quomodo honeſtè, niſi tectum? In tabulâ igitur ligneâ, linteo ſtratâ extenſum eſt; quod linteum deinde à capitis vertice ad pedes reiectum, vtrique corporis faciei adhæſit: ſic obductum, delatum eſt ad pollincturæ locum, non procul à ſepulchro; vbi ritè perfuſum inunctumque, aliis pannis, & nominatim Sudario Veſontino inuolutum eſt. Sindonem enim quâ recèns è cruce exceptum fuerat, quippe vndique cruentatam, perluto perpurgatoque corpori iterùm admoueri non decuit. Illud igitur Linteum, quo tectum Chriſti corpus à cruce ad pollincturæ locum deportatũ eſt, Sindon eſt Taurinenſis: quam Tom. 10. Tr. 35.

Pingonio non abnegem, præcipuè ſignificari Sindone illâ mundâ, quam mercatus Ioſeph, eaque depoſitum Domini corpus inuoluiſſe dicitur: quamquam ea vox *mundæ Sindonis* (vt alibi iam monui) ad ſepulchralia quoque lintea extendenda videatur.

Atque ex dictis apparet, Sindonem Taurinenſem non eſſe Sudarium, quod Ioannes dicit fuiſſe ſuper caput Domini; (quidquid in contrarium afferat Paleotus cum Mallonio:) nam Sudarium intra ipſa ſepulchri ſepta corpus veſtiebat; Sindon autem illa intra ſepulchrum non fuit. Quòd verò nec ſit Sudarium illud, de quo mira refert Beda; alio loco demonſtraui ex linteorum longitudine diuersâ.

Cap. 20.

CAPVT XXVI.

De Sindone Compendienſi.

COMPENDIENSES in Picardiâ Galliæ prouinciâ, ſeruant in Eccleſiâ S. Cornelij linteum candidum, ad inſtar ſerici aërij tenue, quod *Christi Domini Sindonem* vocant; eò loci per Carolum Caluum, tranſlatum ab Aquiſgrano, vbi priùs habebatur munere Caroli Magni Imperatoris. Hoc manuſcripti codices docent, firmantque

Nico-

Nicolaus Gillius in Carolo Caluo & Philippus de Bergamo in Chronico anno D.CCC.X. quibus operæpretium addere viſum eſt Inſtrumentum hoc præclarum archiui Compendienſis.

Vniuerſis orthodoxis atque fidei Catholicæ cultoribus, Focaldus de Bonneual Sueſsionenſis Epiſcopus ſalutem in Domino ſempiternam. Notum facimus quòd hodie datæ præſentium ex ordinatione, & ſedulâ Domini noſtri Franciſci Francorum Regis piiſsimi huiuſce nominis Primi efflagitatione, in venerabili Eccleſiâ Cœnobij B.M.Virginis, & ſanctorum Martyrum Cornelij & Cypriani de Compendio, Ordinis S.Benedicti, ad Romanam Curiam nullo medio pertinentis in Sueſsionenſi Diœceſi, nobiſcum congregatis Reuerendis in Chriſto Patribus, Franciſco Epiſcopo Ambianenſi, Ioanne Oliuier Abbate Monaſterij S.Medardi Sueſsionenſis, ipſius Domini noſtri Regis Sereniſsimi Chronographo; Nicolao Parent Abbate Monaſterij B.Mariæ de Vrſicampo Nouiomenſis Diœceſis, ſacræ Theologiæ Profeſſore; Fratre Guilermo Parui, præfati Domini Regis confeſsionum auditore ordinario, & pro Rege aſsiſtente; necnon venerabilibus & Religioſis Fratribus, Roberto Orget Priore Clauſtrali, Petro de Marâ Theſaurario, Antonio Brion Priore Prioratus S.Petri Cõpendienſis, Ioanne Parquier Præpoſito, & aliis Religioſis dictæ Eccleſiæ

Com-

Compendienſis ſimul aſsiſtentibus; vnà cum circumſpectis viris, Magiſtro Roberto Cenalis ſacræ Theologiæ Profeſſore, Pœnitentiarioq́; Sueſsionenſi, Magiſtro Laurentio le Tondeur Curiæ ſpiritualis Cõpendienſis communi Vicario, Ioanne Datiches Eccleſiæ Collegiatæ S. Clementis Compendienſis Decano; honorabilibuſq́; viris, Magiſtro Laurentio le Caron in Legibus Licentiato, ac Domini Balliui Siluanectenſis Locumtenente, Magiſtro Petro Meurien Procuratore Regio, & Magiſtris Nicolao de Henault & Laurentio Thibaud Iuriſperitis, memorati Cœnobij Compendienſis Conſiliariis, pluribúſque alijs & Eccleſiaſticis & ſæcularibus viris, ad aperiendam capſam puriſsimo auro conflatam, gemmiſq́; pretioſiſsimis fabricatam, in quâ quidem ſacrum & venerabile Linteamen ab Euangeliſtâ Sindon munda nuncupatum, & quo Dominicum corpus triduo in ſepulchro inuolutum eſt, ab Imperatore ſiquidẽ Carolo viro Chriſtianiſsimo & totius Orbis Monarchâ magnifico, in præfato Compendienſi Cœnobio repoſitũ, & cum cordis eximiâ deuotione in vaſe eburneo conditum, & poſtmodum in huiuſcemodi capſâ, à Mathilde piâ Anglorũ Reginâ tranſmiſſa, ad Philippi Dei prouidentiâ Francorum Regis Sereniſsimi deuotam intentionẽ, in eius præſentiâ & plurimorum Reuerendorum Præſulum, aliarumq́; dignitatum perſonarum, vnà cum innumeroſâ

plebis

plebis multitudine extitit introcluſum; prout id nobis per litteras authenticas ipſius Regis Philippi, quarum ſubſcribitur tenor, conſtanti fide innotuit.

In nomine Patris, & Filij, & Spiritus ſancti, ſanctæ & indiuiduæ Trinitatis. Philippus Dei prouidentiâ Francorum Rex pijſsimus, ammonitus diuinâ Dei propitiatione, & Fratrum Compendienſis Eccleſiæ ſupplici commonitione, & præcipuè creberrimâ flagitatione Chriſtianiſsimæ Mathildis Anglorum Reginæ, placuit nobis, vt Domini & Saluatoris Reliquias, quas Imperator Carolus vir Chriſtianiſsimus, & totius orbis Monarcha magnificus, Compendij in loco Regio & venerabili poſuerat, & cum ſummâ deuotione in vaſe eburneo condiderat, inde in aliud vas, quod prædicta Anglorum Regina auro, gemmis & pretioſiſsimis lapidibus mirificè ornatum & decoratum Eccleſiæ Compendienſi tranſmiſerat, deponeremus. Factum eſt igitur hoc ſicut ordinatum & diſpoſitũ fuerat ab Epiſcopis, & Chriſti fidelibus, die Dominicâ Lætare Ieruſalem, quæ eſt media Quadrageſimæ: & peractis triduanis ieiuniis, expoſita ſunt illa ſacrorum ſacra, Linteamen videlicet in quo Dominicum corpus in ſepulchro iacuiſſe perhibetur, quod Sindonem ſecundùm Euangeliſtam nominamus. Et ex eburneo in ſupradicto vaſe aureo depoſita, cum gratiarum actione, & votis fidelium, congregatâ innumerabili*

* Caluus

& infinitâ Chriſtianorum multitudine. Ad memoriam itaque tam præclaræ tamq́ celeberrimæ ſolemnitatis, ſtatutum & decretum eſt à nobis, & ab Epiſcopis noſtris, quatenus prædicta Dominica mediæ Quadrageſimæ, omni tempore ſolemnis & authentica, apud omnes fideles, qui ad eumdem locum pro indulgentiâ ſuorum peccaminum, per merita beatorum Martyrum Cornelij & Cypriani impetrandâ, omni annorum reuolutione redirent, haberetur & celebraretur. His igitur feliciter expletis, & perpetualiter ſicut decreuerat firmatis, donauimus eidem Eccleſiæ, Fratribus videlicet & Theſaurario communiter telonium totius negotiationis, necnon & latronem, & omne ius & iuſtitiam fori, telonium etiam panis, & omnia fore-facta fori, in quocumque loco commiſſa fuerint, per tres dies, ipſo videlicet die Dominicæ ſolemnitatis, & antecedente & ſubſequente die eiuſdem celebrationis. Quòd ſi acciderit forum eſſe de iure S. Clementis, vel S. Mauricij, ſtatutum & conceſſum eſt à nobis, vt decem ſolidos accipiant pro telonio ſuo Canonici prædictarum Eccleſiarum à Fratribus & Theſaurario S. Cornelij. Conſtituimus etiam concedente Theſaurario, & me confirmante, vt in tribus ſupradictis diebus, totius oblationis, quidquid in Eccleſiâ aut extra Eccleſiam oblatum fuerit, mediam partem habeant Canonici, reliqua verò ſit Theſaurarij. Hæc autem

tem omnia quæ ſuperiùs diximus, eo tenore Eccleſiæ tradidimus, vt per ſingulos annos, infra Quadrageſimales dies, paſcant Fratres Eccleſiæ eleëmoſynarium vnum in eleëmoſynâ Caroli, pro ſalute & remedio animæ meæ, & anteceſſorum, ſucceſſorũq; noſtrorum. Et vt inuiolabilis & indiuulſa permaneat traditio noſtra, Regiâ auctoritate indiximus, & excommunicari ab Epiſcopis noſtris fecimus, ne aliquis ex noſtris ſucceſſoribus vel familiaribus præſumat prædictæ Eccleſiæ ſubtrahere, quod ei firmiter & perpetualiter tradidimus. Quocircà præceptum iſtud manu propriâ firmauimus ✠, & ſicut decreuimus & ſtabiliuimus, ita impreſſione noſtri ſigilli ſignari fecimus, & Regiâ auctoritate ratum & firmum perpetualiter eſſe præcipimus. Actum eſt hoc Compendij in Palatio Regio, anno ab incarnato Verbo Dei M. XCII. *Indictione* XV. *Hubertus Cancellarius ſcripſit & ſubſcripſit.*

SIGNVM PHILIPPI GLORIOSI FRANCORVM REGIS.

Sanè ſiquidem negotio huiuſcemodi aſſumpto, non abs re viſum eſt, eodem contextu illud exequi, prout hac in re vires præberet Dominus. Igitur ieiuniis, excubiis peractis, & orationibus crebris ad eùmdem Dominum effuſis, atque capſâ huiuſmodi ſuper altare Reueſtiarij præfati prætenſâ ac expoſitâ, & ex eâ per aurifabrum ingenioſum diligenti opere laminâ argenteâ inferiùs exinde actâ, quodam ligneo & admodum

paruo oſtio reſerato, in eadem capsâ priùs ſe obtulit paruum linteolum, parui Corporalis inſtar, plicis tribus complicatum: ſubſequenter faſciculum panno ſericeo diuerſorum colorum loris ſericeis circumligatũ, infrà inuentum, inde extractum eſt: quo ſiquidem explicato, aliud lineum pannum, in cuius extremitatibus tres erant lineæ diuerſorum colorum vno artificio contextæ, vnà cum alio paruo panno ſericeo albo, in quibus, in rotundo globo, longitudinis trium palmarum, & latitudinis duarum, ſimilibus modo & formâ quibus pijſſimus ille Philippus Francorum Rex prænotatus introcludi decreuerat illud auguſtiſſimum ſacratiſſimumq́, maximè venerandum linteamen ex puriſſimo & tenuiſſimo lino contextum extitit repertum. Tunc præfatus Reuerendus Pater Ambianenſis, Præſulibus, Abbatibus S. Medardi, noſtræ Dominæ de Vrſicãpo, Confeſſore Regio, Priore clauſtrali, Theſaurario, ac Notariis ſubrogatis ſecum aſſiſtentibus, eidem oſcula figens, longiuſculam habuit ſupplicationem, genibus flexis Chriſtum omnium Sanctorum Regem laudando, venerando, adorando, & ipſum in ſuis exuuiis inuocando. Nec mora, ad nos idem Ambianenſis Præſul, illud ſacratiſſimum paſſionis D. N. Ieſu Chriſti pignus, ad ſacratum & maius altare, maiorem in modum, venerandis Sanctorum Reliquiis, pretioſis lapillis, nonnulliſq́, ornamentis adornatũ, Sacrificium

(quod

(quod peculiariter Miſſam nuncupamus) celebrantes, pro ſuâ humanitate attulit. Quod itaque ad manus modeſtiſsimè acceptum, officiosè, purè, ſanctè & deuotè, non ſine lacrymis venerari & adorari cenſentes, in finem Sacrificij ſuper altare (Chriſtum Dominum noſtrum repræſentans) cum reuerentiâ collocauimus. Proinde Sacrificio Miſſæ expleto, ac Cantico lætitiæ & exultationis, Veni creator Spiritus, (quatenus ſuæ charitatis ignem immitteret, roremq́ cæleſtem infunderet) decantato, libet illud exuuiarum Chriſti pignus aſsiſtenti plebi, pronè, ſupinè, & Domino iugiter ſeruienti, ac intentè ſpectandum præferre, ad Dei beneficium agnoſcendum & venerandum, qui ſuâ bonitate cunctis lucet & clareſcit: vnde publicus declamator ad huiuſcemodi plebem, pro manifeſtandâ veritate, & eorum mentes à falſitatis errore aſtus maligni (qui ad decipiendas animas calidiſsimus eſt Sophiſtes) auertendo, verba fecit. Tandem noſtro ex Officio nos vnà cum Præſulibus & Officiariis Regiis prælibatis, illud venerandiſsimum Chriſti pignus in eius capſâ recondi decernentes, ex Fratrum Religioſorum præfati Cœnobij, proborumq́ virorum (Compendienſium ſedulâ ac importunâ inſtantiâ, ſolemnem Proceſsionem (in quâ nobiſcũ Præſules, Fratres Cœnobij, Prædicatores, Minores, Eccleſiaſticiq́, plebs Compendienſis conueniens) inſtituimus: nequit enim pa-

ternitas noſtra ſilentio præterire, quòd ille populus Compendienſis admodum deuotus in Concione publicâ tunc habitâ in atrio Cœnobij, ad illa viſibilia paſsionis D.N. Ieſu Chriſti monumenta venerandiſsimâ deuotione afficiebatur, quadringentis vigintiq́; quatuor annis latitata, ſpectanda oculis corporeis offerri, non quòd fidem in hiſce quæ offerebantur collocaret, ſed quòd ab Eccleſiâ recepta ac verè approbata arbitrabatur. Demum circa horam tertiam poſtmeridianam nos ſuprafatus Epiſcopus Sueſsionenſis ad inſtantiam ſupradicti Domini Cõfeſſoris Regij, vnà nobis aſtantibus dictis Dominis Patribus religioſis Priore & Theſaurario, Officiariis Regiis & Notariis, ſacrum & ſanctiſsimum Linteum præmemoratũ ſucceſsiuè modo & formâ quibus inuolutum & inuentum fuerat, in eius capſâ recondi fecimus, ſigilliſque Reuerendi in Chriſto Patris prædicti Domini Ambianenſis Præſulis, Conuentuſq́; prædicti Cœnobij Compendienſis, ac ſupraſcripti Domini Locumtenentis Balliui Siluanectenſis communiri huiuſmodi capſam ad laminam argenteam, de parte inferiori; eam reponi cum Reliquiis (donec ex conſilio Sereniſsimi Regis Franciſci alioqui ordinatum extitiſſet) iuſsimus & mandauimus. Ad laudem D.N. Ieſu Chriſti, qui pro nobis mortuus & ſepultus eſt, verè deſcendit ad inferos, regna tartarea iuſtè ſubacturus, perfracturus, ſpoliaturus;

rus, qui verè tertiâ die reſurrexit à mortuis, ſedet nunc in dexteram Patris; cui cum æterno Patre & Spiritu ſancto communis honor, par gloria, æqua poteſtas per infinita ſæculorum ſæcula. Amen. De & ſuper quibus omnibus & ſingulis litteras per Notarios ſubſignatos fieri mandauimus & iuſſimus, vnà cum appenſione ſigilli noſtri. Acta fuerunt hæc hodie viceſimâ primâ Octobris, anno Domini milleſimo quingenteſimo decimo ſexto.

Ego Antonius Raguet Preſbyter, Artium liberalium Magiſter Sueſſionenſis Diœceſis, publicus facultate Apoſtolicâ & Imperiali, Curiæq; ſpiritualis Beluacenſis Notarius iuratus, quia præfatis Congregationi, capſæ apertioni, ſanctiſſimæ Sindonis D. N. Ieſu Chriſti inuentioni, omnibuſq; aliis & ſingulis, dum ſic (vt præmittitur) per prædictum Dominum Epiſcopum Sueſſionenſem, & coram eo agerentur & fierent, præſens fui: eaq; ſic fieri vidi & audiui, ac in notam ſumpſi, ſignoq; & nomine meis ſolitis & conſuetis, vnà cum præfati Domini Epiſcopi Sueſſionenſis ſigilli appenſione præſentes litteras ſignaui, in fidem, robur & teſtimonium præmiſſorum requiſitus & rogatus. Sic ſignatum, M. Fabri, Reuerendi in Chriſto Patris & Domini D. Ambianenſis Epiſcopi Secretarius: de Beauregard Secretarius præfati Reuerendi Domini Sueſſionenſis Epiſcopi; & Araquet.

&

& ſigillatum tribus ſigillis in cerâ rubeâ ſub duplici caudâ pergameni impendentibus.

Sindonem Compendienſem, cuius tam vetus eſt in Galliâ Belgicâ religio, quamque Claudius Campegius in libello de Locis ſanctis Galliȩ, ſcribit imagine Chriſti Domini minimè ſignatam eſſe; dixerim ego toti Chriſti corpori intra monumenti ſepta extrinſecùs circumuolutam, ſupra inſtitas ac Sudarium Veſontinum; quemadmodum Taurinenſe linteum idem Chriſti corpus cruentum ac rigidum è cruce excepit.

CAPVT XXVII.

Alia othonia pro linteis Chriſti ſepulchralibus habita: ectypa pleraque: ſanctuaria: brandea: lintea-mina Martyrum, & veterum Chriſtianorum.

OΘONION Græcè ſignificat quoduis λινοῦν ὕφασμα, *quamuis è lino texturam*, è quâ parabantur *linea*, ſeu veſtes è lino contextæ. Gloſſæ veteres habent, *linteamen*, ὀθόνιον; *lintearius*, ὀθονιακὸς, καὶ ὀθονιοπώλης: alibi, numero multitudinis, *lintea*, ὀθόνια; vt in funere Meletij Epiſcopi Antiocheni, Gregorius Nyſſenus dixit πληθυντικῶς, *Sindones mundas*; & in myſterio Chriſti rediuiui, Ioannes τὰ ὀθόνια: quod arguit, plura ſepulturæ Domini-

cæ

cæ adhibita fuiſſe, vt ſuprà iam declaratum eſt. *Quamobrem non mirum*, (inquit Gretſerus) *ſi pluribus in locis plura inueniri dicantur, cùm reuerà plura fuerint.* Petrocorij in Monaſterio Cadunio, Diœceſis Cadurcenſis, linteum quoddam tenue pro Chriſti Sudario ſeruant, per Monachos Bernardinos ibidem collocatum, anno Domini M.CCC.XCIX. auctore Nicolao Gillio in Chronicis. Serarius in rebus Moguntiacis ex MS. veteri narrat, S. Bilhildem accepiſſe à Kunegunde Principe feminâ *Sudarium quo Chriſti Domini caput & facies in ſepulchro tecta fuiſſent*; eiuſque partem alibi notat ſeruari Moguntiæ in alto Virginum Monaſterio, & quotannis poſtridie Paſchatis, ex ambone quodam, facibus prælucentibus explicari, & populo monſtrari. In Theatro Antiquitatum Pariſienſium deſcriptum extat Diploma Balduini Imperatoris, datum apud S. Germanum in Laya, anno Domini M.CC.XLVII. quo concedit inter alia Ludouico Francorum Regi *partem Sudarij, quo inuolutum fuit corpus Chriſti in ſepulchro.* Petrus à Beek in Aquiſgrano ſuo refert, in Monaſterio S. Cornelij, mille paſſibus Grani aquis diſſito, Ludouicũ Pium Imp. poſuiſſe *Sindonem mundã, quâ Ioſeph inuoluit corpus Domini, & partem Sudarij, quod fuerat ſuper caput eius.*

l. de Cruce c.85.

Fortè hæc ipſa eſt Sindon, quam deinde Carolus Caluus Ludouici filius Compendienſibus dedit. Sindonem Chriſti ſibi quoque vendicant in Vrbe, Eccleſia S. Ioannis Lateranenſis,& S. Mariæ Maioris, teſte Attilio Serrano in libello de ſeptem Vrbis Eccleſiis. Pingonius, Mallonius,& Proſper Bonafamilia indicant, ſimilia poſſidere in Luſitaniâ Turdetanos,& in Inferiore Germaniâ Traiectenſes; quod tamen falſum eſſe certâ eruditorum relatione comperimus. In quadam Lipſanothecâ Eccleſiæ Carnotenſis ſeruatur portio Sudarij Chriſti, ex Rolliardo de rebus Carnotenſibus. Alias Sindonis particulas variis Sacrariis ſparſas non commemoro.

Part. 1. cap. 8.

Horum verò Linteorum, quæ pro veris Chriſti Sindonibus vel Sudariis, variis locis haberi ſolent, alia ſunt pura & candida, alia imagine Chriſti Domini iacentis inſignita. De pictis pleriſque, credo facilè, cum Gretſero, *huiuſmodi ſacra pignora,& Lipſana, ex imitatione aucta, & ex prototypo ſæpiùs expreſſa, occaſionem dediſſe poſteris, vt ſibi perſuaderent ſe verum exemplar poſſidere; cùm non niſi imaginem ex primo Sudario vel Sindone effigiatam haberent: qui error omni culpâ caret, cùm & in primis illis, & in his quæ ad imitationem illorum adumbrata ſunt, vnus Deus, Redemptor noſter honoretur.*

Loc. cit.

retur. Vlyſſipone primariâ Luſitaniæ vrbe, extra muros, in Monaſterio Virginum *Matris Dei de Enxobregas*, oſtenditur die Iouis Hebdomadę ſanctæ, Sudarium cum imagine Chriſti Domini, ſed ectypon. Mallonius diſertè aſſerit, ex Camberiaco Linteo alia exemplaria excerpta eſſe, quæ in magnâ exiſtimatione, vt par eſt, ſeruantur: & nos ex Veſontino idem factum ſuprà oſtendimus. Adde quòd olim pictum frequenter in Sindonibus Chriſtum, adſtruunt verba Leontij Epiſcopi Neapolitani in Cypro, quæ leguntur in Secundâ Synodo Nicænâ. *Chriſtum* (inquit) *Chriſtiq́; paſſiones, paſſim in Eccleſiis, in domibus & foro, in picturis, in* SINDONIBVS, *in promptuariis, veſtibus, omnibus denique in locis hanc figuram ponimus; quò continuò contemplantibus nobis hæc in mentem veniant, & non obliuiſcamur Domini Dei noſtri.* Lib. 5. Apol. cõtra Iudæos.

De puris & candidis Sudariis, aliæ rationes adferri poſſunt. Inprimis, mortuos olim, quamuis pretioſis veſtibus indutos, Linteis etiam obuoluebant. Aſterius vir Senatorius (apud Euſebium) cùm Marino Martyri præſtò adeſſet, ipſo mortis articulo, ſimul atque è vitâ migrarat, *cadauer tollit, ſplendidâ & pretioſâ obtegit veſte, atque humeris impoſitum inde deportat; quod cùm magnifico & ſumptuoſo linteo obuoluiſſet, decenti ſepulchro condidit.* Lib. 7. Hiſt. c. 14.

An gradus Monachus in Vitâ Ansberti Rhotomagenſis Epiſcopi, qui floruit anno Domini DC.LXXXII. *Sanctum illud corpus magnâ fidei ambitione veſtitum eſt, ac deſuper linteis ceratis obuolutum.* Ita crediderim piè lineas aliquot ὑποβολὰς, interiori ſepulchro Chriſti inſtratas, quò molliùs quieſceret corpus inuolutum: aliquot iterùm lineas περιβολὰς eidem pietatis ergô ſuperinductas, ante ſepulchri obturationem; cùm Petrus & Ioannes dicantur vidiſſe à reſurrectione τὰ ὀθόνια numero plurali: imò etiam ſub inſtitis plura linteamina diuino corpori vel ſubſtrata vel ſuperextenſa fuiſſe nihil vetat, vt alibi dixi.

Sur.To.1.

Legimus quoque in ſacris Hiſtoriis, cùm vetus Eccleſiæ Romanæ conſuetudo non tantùm abhorreret, vt corpora Sanctorum Româ transferri pateretur; ſed nec tenues Reliquias ex iis detrahi vel tangi quoquomodo permitteret; ſolitos Chriſtianos ſudarium, vel aliquod aliud velum deſuper admouere, quod dicebatur *Sanctuarium*, ſiue *Brandeum*, quod ex illo contactu magnam operandi miracula facultatem conſequi conſueuerat. S. Germanus, & eius collegæ, Legati Apoſtolici, in Reſcripto, quod dederunt ad Hormiſdam Pontificem, ſub Conſulatu Ruſtici, anno Domini

Baron. ad Mart. 15. Iunij, & an. 55. n. 12.

ni

ni D.XX. cùm eſſent Conſtantinopoli; *Iuſtinianus filius veſter magnificus* (inquiunt) *res conuenientes fidei ſuæ faciens, Baſilicam Apoſtolorum, in quâ deſiderat SS. Apoſtolorum Petri ac Pauli, & B. Laurentij Reliquias eſſe, conſtituit: ſperat per paruitatem noſtram, vt prædictorum Sanctorum Reliquias celeriter concedatis. Habuit quidem petitio prædicti viri ſecundùm morem Græcorum; & nos contra conſuetudinem Sedis Apoſtolicæ expoſuimus: accepit rationem. Et quia talis eſt eius feruor fidei, qui meretur quidquid de Sede Apoſtolicâ depopoſcerit; & talis eſt qui ſperat, vnde & ſalus animæ & fidei accreſcat; talibus deſideriis poſtulata competit non negare. Vnde ſi Beatitudini veſtræ videtur, Sanctuaria beatorum Apoſtolorum Petri & Pauli, ſecundùm morem ei largiri præcipite; & ſi fieri poteſt, ad ſecundam cataractam ipſa Sanctuaria deponere, veſtrum eſt deliberare*, &c. Extant in MS. Codice Vaticanæ Bibliothecæ, Hormiſdæ Papæ ad eoſdem Legatos de eadem re ſcriptæ litteræ; aliæ itidem ad Iuſtinianum, quibus ſignificat Pontifex ſe tantùm *Sanctuaria* mittere.

Iterùm anno Domini D.XCIV. cùm in memoriam S. Pauli, Conſtantina Auguſta Eccleſiam ædificaſſet in ſuo Palatio, putauit ipſa eam decorandam eſſe aliquibus Apoſtoli Reliquiis; cuius

rei cauſâ ſcripſit ad Gregorium V. Romanum Pontificem, vt Conſtantinopolim mitteret eiuſdem Apoſtoli caput, vel partem aliquam corporis. Gregorius tam liberam Auguſtæ pe-
L.3.ep.30 titionem benè longâ epiſtolâ prudenter eluſit, & inter alia hæc reſcripſit: *Cognoſcat tranquilliſsima Domina, quia Romanis conſuetudo non eſt, quando Sanctorum Reliquias dant, vt quidquam tangere præſumant de corpore; ſed tantummodò in pyxide brandeum mittitur, atque ad ſacratiſsima corpora Martyrum ponitur; quod leuatum, in Eccleſiâ quæ eſt dicanda, debitâ cum veneratione reconditur; & tantæ per hoc ibidem virtutes fiunt, ac ſi illuc ſpecialiter eorum corpora deferantur. Vnde contigit, vt beatæ recordationis Leonis Papæ temporibus (ſicut à maioribus traditur) dum quidam Græci de talibus Reliquiis dubitarent, prædictus Pontifex hoc ipſum brandeum allatis forficibus inciderit, & ex ipsâ inciſione ſanguis effluxerit.* Ad finem denique, etiam ipſum S. Pauli ſudarium recuſauit; his verbis: *Sudarium verò quod ſimiliter tranſmitti iuſsiſtis, cum corpore eius eſt; quod ita tangi non poteſt, ſicut nec ad corpus illius accedi.* Per *brandeum* & *ſanctuarium* velum intelligi debere cen-
L.4.ep.44 ſet Baronius, quod alibi Gregorius appellat *ve-*
L.12.Decret.4. *lamen admoueri ſolitum ſanctis Martyrum corpori-*

poribus; quod Romani Pontifices ad clariſſimas perſonas & Eccleſias, pro magno munere tranſmittere ſolebant. Vnde mirum non eſt, ſi lapſu temporum, quædam illorum pro *ſanctuariis* dicta ſunt, vt priùs, *ſudaria*; & verò attributa ipſi Chriſto, mirandorum quæ per ea patrabantur Auctori. Ita de clauis Dominicis, qui plures hodie reperiuntur, Baronius: *Accidit fortaſſe alicubi*, inquit, *vt clauus aliquis inter ſacras Reliquias aſſeruatus, quo myſtica membra Chriſti, nempe Martyr quiſpiam confixus eſt, idem vnus ex ipſis Chriſti clauis fuerit exiſtimatus. Quidquid ſit, fides (ait Ambroſius) purgat facinus, cùm nemo fidelium ferrum colat, ſed Chriſti potiùs paſſionem veneretur & adoret in ferro.* De linteis ſepulchralibus Martyrum idem dici nihil vetat, quos conſtat linteis inuolui ſolitos. Euſebius quidam in Ægypto Diaconus, non multò pòſt Laodiceæ in Syriâ Epiſcopus (Euſebio Hiſtorico teſte) vigente Valeriani Cæſaris perſecutione, anno Chriſti CC.LX. ſummo ſtudio linteamina, quibus corpora beatorum Martyrum vitâ defunctorum inuoluerentur, neglecto vitæ periculo confecit. Abibum Diaconum Martyrem, Edeſſæ in Syriâ paſſum anno CCC.XVI. propinqui & amici pretioſo linteo circumdederunt. Mulieris

An. 316. n. 54.

L. 7. c. 10.

Baron. n. 52.

Ep.49. ris ſepties ictæ *cruentum cadauer* (apud Hieronymum) *Clerici, quibus id officij erat, linteo obuoluerunt*. Et conſuetudinem illam tenebat Præſes ille, qui Tharacum Martyrem ſic aliquando eſt allo-

Apud Surium. cutus: *Nónne ſic te perdam, vt anteà prædixi, & Reliquias tuas, ne mulierculæ in linteamine corpus tuum inuoluant, & vnguentis & odoribus adornent?* Neque Martyres tantùm, ſed & alios viros ſanctos & Chriſtianos, miniſtri, qui vocabantur *Laborantes*, cum linteis ſepeliebant. Morem tetigit

10. Cath. Prudentius:

Candore nitentia claro
Prætendere lintea mos eſt,
Adſperſáque myrrha Sabæo
Corpus medicamine ſeruat.

In Cant. S. Gregorius affirmat ſuo tempore lota corpora, vncta, & linteis inuoluta. Diſcipuli S. Antonij inuolutum magiſtri corpus humo operuerunt.

Sur. To. 6 Corpus S. Huberti Leodienſis Epiſcopi *ablutum eſt lymphis, & circumdatum triſtibus peplis*. Denique Dionyſius Epiſcopus Alexandrinus, vbi narrat pia Chriſtianorum officia erga defunctos, cùm peſtis in Ægypto graſſaretur, ſub Valeriano

Euſeb. l.7.c.17. Imperatore: *Quin etiam*, inquit, *Sanctorum corpora manibus erectis, ſupiniſq́; excipere, gremio ſuo reponere, occludere oculos, ora obturare, geſtare humeris cada-*

cadauera, decenter ornare, illis adhæreſcere, amicè complecti, lauare accuratè, & linteo funebri inuoluere non grauati ſunt. Idem mos etiamnum hodie viget per vniuerſam Galliam & Germaniam, niſi quòd corpora ibi linteis toralibus obuoluta conſuuntur, non verò inſtitis obligantur. Fortè igitur alicubi Martyris cuiuſpiam priſci æui, aut alterius viri ſancti Sudarium, pro Chriſti Sudario colitur.

CAPVT XXVIII.

De ſepulchralibus Chriſti Domini faſciis diſtinctius.

FASCIA, ταινία, ſumitur pro quouis vinculo plectili & lineo, ἀπὸ τοῦ ταινύειν, quod eſt *extendere*, quia in longum extenditur, latitudine anguſta. Eâ ſtringebantur olim vel quædam corporis partes, vel corpus vniuerſum. In capite dicta eſt Syriacè ܡܨܢܦܬܐ *mitra*, Græcè διάδημα, Latinè *vitta*, de quâ intelligendus Dio Chryſoſtomus, Or. 66. de Gloriâ.
vbi ait: *Si quis alius caput illæſum faſciis obligaret, omnibus eſſet ludificatui; Regibus tamen id honeſtum putant, & multa hominum millia pro eo linteolo mortem oppetierunt.* Vittati quoque fuerunt Sacerdotes & Poëtæ; & capillos in capite mulieres colli-

a De lingua Lat. b 7. Ænei. c 1. de Nuptiis. gabant faſciolâ, quam [a] Varro *textam* vocat, [b] Virgilius *crinalem vittam*, [c] Martianus Capella *vinculum ſociale crinium*. Faſciam pectoris Gloſſæ veteres vertunt στηθόδεσμον, *pectorale vinculum*, quo cohibebant ſinum puellæ; quas matres ſtudebant eſſe

Terẽtius. *Demiſſis humeris, vincto pectore, vt graciles eſſent.*

Lib. 8. cap. 57. Adhibitæ ſunt etiam in calceatu faſciæ, Plinio auctore. De auro & arg. leg. Iureconſulti vocant *faſcias crurules & pedules*, quas reponunt inter ornamenta muliebria; in quibus cenſenda quoque eſt *inſtita*, Luta- In 7. Theb. tio Placidio, *faſciola quæ imam ſtolæ partem ſuo pingit ornatu.*

Truncum corporis vniuerſum, cum artubus ſupernis & infernis, ſtrinxerunt in infantibus τὰ σπάργανα, ſiue σπαργανώματα, Auctori Etymo- In Orthograph. logici, αἱ πρῶται φασκίαι, *primæ faſciæ*; Bedæ *cunabula*, ſiue *panni infantiæ*. *Ab hoc lucis ru-* Procem. lib. 7. *dimento*, inquit Plinius, *hominem vincula excipiunt, & omnium membrorum nexus. Itaque feliciter natus iacet, manibus pedibuſq; deuinctis, flens animal, ceteris imperaturum; & à ſuppliciis vitam auſpicatur, vnam tantùm ob culpam, quia natum eſt.* Infantem primis conſtrictum vinculis hîc exhibemus, ex marmoreâ pilâ veteri, Româ Antuerpiam

piam aduectâ, in ædes Petri Pauli Rubenij, rerum antiquarum ſeduli ſpectatoris.

Faſcias infantiæ Saluatoris, (ſiue *pannos, quibus inuoluit eũ Virgo Mater*, habuit Eudoxia Theodoſij coniux à Iuuenale Ieroſolymitano Epiſcopo; quaſ deinde ab Eudoxiâ acceptas, Pulcheria Auguſta collocauit in templo *τῶν ὁδηγῶν*, *viæ ducum*, cum imagine B. Virginis à S. Lucâ depictâ. Anniuerſariam diem feſtam, Auguſti triceſimam primam, à Chriſtiano populo ipſis actam, teſtantur encomia Patrum, apud Lipomanum, eâ die in Eccleſiâ recitari ſolita. Hodie creduntur diuiſæ variis locis. Habentur Romæ in templo S. Mariæ Maioris, Conſtantinopoli illuc allatæ: Duaci, in templo S. Amati: Auguſtę Vindelicorum, in æde

Lucæ c. 2. Baron. an. 439.

Niceph. l. 14. c. 2. Baron. 453. n. 22

Tom. 6. 31. Aug.

ſummâ D. Virginis: in baſilicâ Diuæ Carnotenſis, & alibi.

Nec propriis faſciis defuncti caruere: æquum quippe erat, hominem redire ad ſua initia, vt quemadmodum lucem auſpicatus fuerat, ita & iaceret mortuus; non tantũ in cunis, ſed in ſepulchro etiam vincula pateretur. Heſychius vocat ἐπιθανάτια ἐντετυλυγμένα, poſtremas illas inſtitas, quarum interuentu cadauera linteis commodiùs obnuberẽtur. Ægyptios vinculis vſos in ſepeliendo,
Lib. 2. ſcripſit Herodotus, & obſeruauit in Ægypto
Epiſt. 3. Princeps Radziuilus. Nos quoque Venetiis cadauera condîta vidimus, è vicinis Cairo ſepulchretis (è quibus mumia peti ſolet) allata, quæ ſimilibus tæniis circumligata erant. Romæ in quibuſdam cœmeteriis obſeruatæ ſunt hæ figuræ, rudi manu adumbratæ.

Ex cœmeterio quodam Romæ via Ardeatina. — *Romæ item ex alio cœmeterio*

An Mercurij in vmbras mortuorum imperium habentis, & qui

Traditur extinctas ſumptæ moderamine virgæ
In lucem reuocaſſe animas? Prud. 1. contra Symm.

Sanè, cùm imagines reliquæ in catacumbis illis Chriſtianæ ſint, & reſurrectionem ſæpiùs repromittant; vti Ionæ viui è ventre ceti prodeuntis, Danielis inter leones intacti, trium Puerorum in fornace Babylonicâ à morte ſeruatorum; crediderim ego has ad Lazari ſuſcitationem potiùs referendas, quam primi Chriſtiani, in ſpem reſurrectionis, ſepulchris ſuis inſculpi voluerint vel appingi. Atque ita cenſuit Ioannes Macarius in ſuis Hagioglyptis nondum editis. *Dum vides* (inquit) *ædiculam inſtar templi cuiuſdam, aut ſacelli, ad quam gradibus aſcenditur, in cuius veſtibulo velut puerulus inuolutus faſciis erectus; quem virga quidam adſtans attingit: infans ille, Lazarus eſt; ædicula, monumentum; virga tangens, Chriſtus, qui Lazarum excitat à mortuis.* In virgâ nihil hæreo, quæ poteſtatis miraculorum effectricis haud dubiè ſymbolum eſt: non item in ratione inuolucri, quę Capitibus ſeptimo & octauo ſatis ſuperque explicata: ſed ad illam puerilem ſtaturam, dico, redditum ſuis initiis, & quaſi renaſcentem Lazarum, rectè hoc modo pingi potuiſſe; quem ſcribit Ioan-

Orat. in Public. & Phar. nes Conſtantinopolitanus, *in monumento cunabulis inuolutum*; & Baſilius Seleuciæ Epiſcopus, *tamquam è ſepulchro natum, & cunarum faſciis impeditum:* ſic enim ille: Ἐκεῖθεν ἀνεπήδα νεκρὸς τεταρταήμερος, τὰ τοῦ θανάτου περικείμενος σύμβολα· καὶ τὸν θάνατον ἀποδυσάμενος, τὴν τάφου στολὴν οὐκ ἠλλάξατο, ἀλλ᾽ ἐφίστατο ταῖς κειρίαις, ὡς ἐκ τάφου τεχθεὶς, καὶ μετὰ τόκον φέρων τὰ σπάργανα: *Inde exiliebat mortuus, quatriduanus, mortis circumferens ſymbola; & cùm expoliaſſet ſe morte, ſepulchri ſtolam non mutauerat, ſed adſtabat cum faſciis mortuariis, tamquam è ſepulchro natus, & poſt partum ferens infantiæ faſcias.*

Sacroſanctum Chriſti corpus exanime, ſudario velatum, & aliis linteaminibus inuolutum, faſciis eiuſmodi obuinctum fuiſſe, indicat verbum
Cap. 19. ἔδησαν, *ligauerunt*, in Ioannis Euangelio, quod futuram planè excludit à Iudaico ritu, iuxta quem Lazarus ligatus fuerat manus & pedes κειρίαις, hoc eſt, (vt Lexicum vertit) *faſciis ſepulchralibus*, quæ ex telâ confectæ erant, linteo inciſo, non per tranſuerſum, ſed in longitudinem, ſicut intextum eſt, ſectione ad ſtamen directâ, vt vult Galenus.
Lib. de Faſciis. Iuuencus Poëta de Lazaro:

Nec mora, connexis manibus pedibuſq; repentè
Procedit tumulo, vultum cui linea texit,
Et totum gracilis connectit faſcia corpus.

Baſi-

Baſilius Oratione de eodem: Παρῆν ὁ Λάζαρος τρόπαιον αὐτοσχέδιον κατὰ τοῦ θανάτου φερόμενος. παρῆν μηδὲ τῶν ἐνταφίων κειρίων καταλείψας τὸν ᾅδην. δεδεμένος ἐξῆλθεν· οὐ γὰρ πόδες ἔφερον, ἀλλὰ χάρις ἐπτέρωσε: *Aderat Lazarus, velut extemporaneum trophæum, aduerſum mortem ſe proferens. aderat, ne infernum quidem relinquens heredem faſciarum ſepulchralium. ligatus prodiit: non enim pedes ferebant, ſed gratia dederat alas.* Nonnus de Chriſto Domino:

Λεπταλέαις ὀθόνῃσιν ἐμιτρώσαντο θανόντος
Σῶμα, πολυπλέκτῳ ἑλίκων εὐώδεϊ δεσμῷ,
Ὡς ἔθος Ἑβραίοις ἐπιτύμβια θεσμὰ φυλάσσειν:

Tenuibus linteis circumdederunt mortui corpus,
Multiplici circumuolutionum fragrante vinculo,
Vt mos eſt Iudæis ſepulchrales ritus ſeruare.

Auguſtinus memorat *inſtitas, quibus totum corpus Chriſti alligatum eſt.* Lib. 3. Conſ. Euang. c. 7. Et Pulcheria Auguſta faſcias illas Chriſti Domini, quas reſurgens reliquit in monumento, ſedulò à fidelibus conſeruatas collocauit vnà cum tumulo Domini in templo Sapientiæ à ſe exſtructo: *Pulcheriæ opus eſt* (inquit Lib. 14 cap. 2. Nicephorus) *ſacrum Dei Genitricis templum, quod Blachernæ dicitur, dignum illâ ipſâ Verbi Matre, quod inhabitaret indicatùm domicilium, ſicuti filio eius, quod Sapientia vocatur, cuius diuinum tumulum, & ſepulchrales faſcias inuentas, cum venera-*

neratione maximâ ibi repoſuit. Audio partem illarum adhuc ſeruari in Aquitanicæ Galliæ ciuitate Albienſi.

CAPVT XXIX.

E quo lino texta ſint ſepulchralia lintea Christi Domini, & quo texturæ modo.

LINVM, quaſi λεῖον, *lene* & *æquabile*, ſignificatione latâ ſumitur pro omni eo quod aptum eſt ad textrinam, ſiue id ſubmini ſtrent herbæ, fru-
Lib. 19. cap. 1. tices, arbores, ſiue etiã lapides. Plinius Asbeſtino lino principatum tribuit in orbe toto, quòd ignibus non abſumeretur, vnde *viuum* vocabant: mappæ ex eo ardentes viſæ in focis conuiuiorum, ſordibus exuſtis, ſplendeſcentes igni magis, quàm poſſent aquis: rarum fuit inuentu, & difficile textu, propter breuitatem; è quo tamen olim Regum funebres tunicæ, fauillam corporis ſeparabant ab reliquo cinere. Hoc ego linum non ex plantâ confectum puto, ſed ex Amiantho lapide Cyprio, qui malleis contuſus, excuſſâ terreâ ſuperfluitate, capillamentis ſuis lini ſpeciem retinet, atque in telam texitur: hinc vela, quæ ignibus in-
Lib. 5. iecta ardent quidem, ſed inuicta flammis ſplen-
cap. 113. didiora exeunt, auctore Dioſcoride. Hoc vſum

Athe-

Athenis putant Callimachum in aureâ, quam fecit, lucernâ, quæ diutiſſimè ardebat, oleo non niſi poſt exactum annum diſſipato, vt ſcribit Pauſanias: idque in Caryſtiâ rupe gigni tradit Plutarchus, molli & lapideo filo, è quo mantilia, retia, & reticula, capitum integumenta conficerentur. In Atticis. De Orac. def.

Proximus deinde honos tribuitur lino byſſino, mulierum maximè deliciis, circa Elim in Achaiâ genito. Philoſtratus in Apollonio, byſſum naſci ait, in arbore, pede populo ſimili, foliis autem ſalici: & memorat Themiſtius γράμματα ἀρχαῖα βύσσῳ λευκῇ ἐνειλιμμένα, *litteras perantiquas byſſo candidâ inuolutas*, Suſis & Ecbatanis Antiochiam miſſas.

Lino xylino ſua non deeſt gloria: naſcitur in ſuperiore parte Ægypti vergente in Arabiam, è frutice quem aliqui *goſſypium* vocant, plures *xylon*: paruus eſt, ſimilemque barbatæ nucis defert fructum, è cuius interiore bombyce lanugo netur, è quâ lintea fiunt nullis candore mollitiáve poſthabenda.

Eſt & *amorgis* lini ſpecies, Suidæ λινοκαλάμη, vnde *amorgina*, tenuiſſima lina antiquis memorata; vt omittam lina è paluſtri arundine, cannabi, geniſtâ, & cucurbitis in arboribus genitis parari ſolita.

Linum vulgare propriè dictum Ægyptus copioſè ſerit, vt Arabiæ Indiæque merces importet. Galliæ item vniuerſæ ex eo vela texunt: in Germaniâ & apud nos defoſſi, atque ſub terrâ id opus agunt; & in Italiâ ſimiliter, quamuis ratione aliâ. Hiſpania citerior habet ſplendorem lini præcipuum, torrentis in quo politur naturâ, qui alluit Tarraconem. Ab hoc vulgari lino, Ægyptij Sacerdotes *Linigeri* ſunt denominati, de quibus ſic

Lib. 2. vel in Euterpe. Herodotus: Εἵματα δὲ λίνεα φορέουσι αἰεὶ νεόπλυτα, ἐπιτηδεύοντες τοῦτο μάλιστα. *Linea ferunt veſtimenta, ſemper recèns abluta, huic rei maximè vacantes.* Et alibi: Ἐνδεδύκασι δὲ κιθῶνας λινέους, περὶ τὰ σκέλεα θυσανωτούς, οὓς καλέουσι Καλασίρις· ἐπὶ τούτοισι δὲ εἰρίνεα εἵματα λευκὰ ἐπαναβληδὸν φορέουσι. οὐ μέντοι ἔς γε τὰ ἱρὰ ἐσφέρεται εἰρίνεα, οὐδὲ συγκαταθάπτεταί σφι. οὐ γὰρ ὅσιον. *Veſtibus amiciuntur lineis, circa crura fimbriatis, quas Calaſiras appellant; ſuper quas candida ferunt amicula lanea, tamquam ſuperiecta. Lanæ neque in ædes ſacras geſtantur, neque vnà cum cadauere ſepeliuntur; profanum enim eſt.* Pluribus de lineo texto

Apol. 1. Apuleius: *Puriſſimum eſt rebus diuinis velamentum, quippe lana, ſegniſſimi corporis excrementum pecori detracta, iam inde Orphei & Pythagoræ ſcitis, profanus veſtitus eſt: ſed enim mundiſſima lini ſeges, inter optimas fruges terrâ exorta, non modò indu-*

tui

tui & amictui ſanctiſſimis Ægyptiorum Sacerdotibus, ſed opertui quoque inde rebus ſacris vſurpatur. Linum vulgare terrenum hîc intelligit Madaurenſis, cuius optimam ſegetem reponit inter fruges, quod alteri lino non conuenit: & Plutarchus ipſum ex floris colore notat, vbi dicit, Iſiacos Sacerdotes φορεῖν τὰ λινᾶ διὰ τὴν χρόαν ἣν τὸ λίνον ἀνθοῦν ἀνίησι, τῇ περιεχούσῃ τὸν κόσμον αἰθερίῳ χαροπότητι προσεοικυῖαν, *ferre veſtimenta linea, propter colorem quem linum florens emittit, cæruleo colori, mundum æthereum circumdanti ſimilem.* Alteram rationem ſtatim ſubiungit, quòd nempe lino terra ſignificetur, quia ex eâ oriatur, *eiuſq; vber exhauriat,* inquit Palladius. Quæcumque autem è terrâ naſcuntur, ea munda & pura exiſtimarunt, vt apud Philoſtratum docet Apollonius. D. Hieronymus primum Sacerdotis veſtimentũ, quod eſt lineum, *terram* interpretatur: & idcircò Patres volunt è lino terreno fuiſſe ſepulchralia Chriſti inuolucra. Remigius: *Sindon, lineus pannus eſt: linum autem ex terrâ procreatur, & cum magno labore ad candorem perducitur; deſignatur quòd corpus illius, quod ex terrâ, id eſt ex Virgine ſumptum eſt, per laborem paſſionis venit ad candorem immortalitatis.* Beda in Marcum: *In Eccleſiâ mos inualuit, vt ſacrificium altaris non in ſerico, neque in panno tincto, ſed in lino*

De Iſide & Oſiride.

Lib. 11. cap. 1.

Ir c. 8. Ex. & ad Fabiolam, de veſte Sacerd.

terreno celebretur, ſicut eſt corpus Domini in Sindone mundâ ſepultum; iuxta quod in geſtis Pontificalibus à B. Papâ Siluestro legimus eſſe ſtatutum. Non deſunt qui inſtitutionem illam Euſebio Papæ antiquiori acceptam referant.

Sindonem Taurinenſem è lino viuo confe-ctam non eſſe, tunc apparuit, quando nonnihil ab igne paſſa eſt iniuriæ anno M.D.XXXII. vt ſuprà enarraui. Paleotus è lino craſſo textam dicit: Boterus goſſypinam facit; Papirius Maſſonus è xylinâ materiâ: totus pannus commiſſuram ſuturámve nullam habet, quàm latè excurrit: texturam facit Pingonius, *nulli telarum comparabilem.* Audio vix poſſe ſatis vel dignoſci, vel deſcribi.

De Sudario Veſontino, multoties mihi adorâto & viſo, ſpondere poſſum, id è lino terreno textum, pretioſo, leni, & nihilominùs firmo ac denſo, eoque non texturæ ſimplicis, ſed inſcripto, ſeu catagrapho. Quod vt omnes capiant, moneo, è puro lino neto, aliàs, vt nunc, laboratas per linteones triplicis operis telas, *albas* ſcilicet, *candidas*, & *inſcriptas. Fuſco opponitur album, & nigro candidum*, inquit Cornelius Fronto: nam album pallet, & natiuum eſt; candidum ſplendeſcit, & eſt
Lib. 3. Am. ab arte. Album colorem Plato vult eſſe lætitiæ proprium & Deorum. Canephoræ Virgines Na-
ſoni

ſoni dicuntur, *velatæ veſtibus albis* : & *poderis*, linea Sacerdotum tunica, *Alba* dicta eſt, quia telâ albâ ſimplici texta. Gemma animæ: *Alba, in lege, tunica linea, vel talaris dicitur.* Cap. 202.

Candidis linteis ob tenuitatem pertinax inhæſit gratia: ea ſæpè dicta inuenias *Carbaſa*, à carbaſis, ſplendidis ac tenuibus linis in Hiſpaniâ Tarraconenſi primùm repertis, è quibus veſtes magni pretij texebantur. Curtius: *Carbaſo Indi corpora vſque ad pedes velant; eorumq́ Rex aureâ lecticâ, margaritis circumpendentibus recubat, diſtinctis auro & purpurâ carbaſis, quæ indutus eſt.* Veſtem, quam Apuleius *carbaſinam* dixit, Petronius extulit, *ventum textilem in nebulâ lineâ*: Pacatus in Panegyrico Theodoſij, *tenerum amictum, & leue carbaſum*: Panegyricus Conſtantini, *pallios leues, & ſericos ſinus, vitando ſole; carbaſina & bombycina lintea.* A candore porrò ſplendor oritur & lumen. *Gyton prudens* (apud Petronium) *cùm luce etiam clarâ, timeret noctis errorem, omnes pilas columnaſq́ notauerat cretâ, quæ lineamenta euicerunt ſpiſſiſſimam noctem, & notabili candore oſtenderunt errantibus viam.* Hinc dixit Polybius λαμπρὰν petitorum togam; Seneca *pellucidam veſtem*; Tertullianus *textum pellucidum*: & Apuleius adducit *turbas ſacris diuinis initiatas, viros feminaſq́ omnis* 1. de Ben. cap. 3. De Pallio. Metam. 2.

 digni-

dignitatis, & omnis ætatis, linteæ veſtis candore puro
Natal. 6. *luminoſos*. Paulinus denique inter donaria ſacrarum ædium recenſet vela,

—— ceu puro ſplendida lino,
Siue coloratis textim variata figuris.

Inſcripta lintea, alba ſunt, lumine candoris illuſtrata, & adumbrata textilibus picturis, de quibus Iuuenalis:

—— Damaſippus ad illos
Thermarum calyces, inſcriptaq; lintea vadit.

Vbi vetus Interpres Calderinus: *Inſcripta lintea, id eſt ſudaria thermarum; nam erant ita appellata à variâ texturâ, quâ inſcripta videbantur.* Catullus:

Sudariumq; ſetabum, catagraphumq; linum.

hoc eſt, *inſcriptum linteum*. Fiunt porrò illæ textiles picturæ ſubteminis beneficio, quod ſtamina celerrimè & ex arte percurrens, flores, fructus, animalia, & alias quaſvis formas in telâ depingit.

Ouid. 6. Metam.
Tela iugo iuncta eſt, ſtamen ſecernit arundo,
Inſeritur medium radiis ſubtemen acutis,
Quod digiti expediunt, atque inter ſtamina ductũ,
Percuſſi feriunt inſerti pectine dentes.

Ita ſtamini ſubtemen connectitur, & denſatur textura, telaque mutuis filorum nexibus abſoluitur. Lux autem & fulgor, ad figuras elatiore filo

pictas

pictas accerſitur læuigatione, quæ fit inſtrumento comprimente ſimul & poliente; quo fucatas opinor veſtes, Ammiano dictas *preſſoriis luce nitentes*. Martialis libro duodecimo, memorat *lintea* Epigr. 84. *niue candidiora*: & Sidonius Apollinaris ad men- Lib. 9. Epiſt. 13. ſam inſtruendam, imperat, vt *niue pulchriora lina gerat Orbis*; explico, lineas mappas, non ſimpliciter inſtar niuis candidas, ſed arte textili pictas atque inſcriptas; cuiuſmodi puto fuiſſe illa ἐκτεύμαϊα λαμπρὰ σινδονύφη, *mantilia ſplendida in modum Sindonis texta*, quæ (auctore Philoxeno apud Lib. 9. Dipn. Athenæum) manibus tergendis pueri miniſtrantes prębebant. Lampridius in Elagabalo, vocat *picta mantilia*, quæ in menſam mittebat Imperator, his eduliis picta, quæ apponerentur. Catagrapha illa lintea maximè parabantur menſis ornandis: cur non etiam & mortuis ſepeliendis? Planè quia erant vnguinibus delibuti, opus erat firmis denſiſque linteis, quibus inuoluerentur, ne inquinarentur manus τῶν νεκροθάπτων. Sudarium Veſontinum Chriſti Seruatoris catagraphicè laboratum eſt, non, vt vulgus huc vſque cenſuit, ad inſtar operis lintearij, quod *paruum Venetum* vocant; ſed alterius, antiquioris longè & elegantioris.

CAPVT XXX.

De imagine Chriſti, ſepulchralibus linteis Veſontino & Taurinenſi impreſſâ: ac primùm de ſtaturâ & ſymmetriâ corporis; tum de ſitu eiuſdem & collocatione.

DIVINI erga nos amoris hoc fuit μνημόσυνον, ſuam nobis in ſacris Linteis imaginem relinquere; quo declarare, opinor, voluit Chriſtus Dominus ac Redemptor noſter, quàm optaret ſuarum virtutum in animis noſtris cernere expreſ-
Cant. 8. ſam effigiem, ſecundùm illud votum, *Pone me vt ſignaculum ſuper cor tuum, vt ſignaculum ſuper brachium tuum:* vt meritò dixerit Gregorius Nyſſenus (1. de Perf. Chriſt. formâ), ſuæ quemque vitæ pictorem eſſe, artificem huius operis eſſe voluntatem; colores, virtutes; exemplar Chriſtum eſſe debere; vt à quo nomen, ab ipſo formam ac rationem Chriſtiani haberemus.

Sindonis Taurinenſis deſcriptionem referam partim ex Paleoto & Mallonio, qui accurati ſatis; partim ex archiuo Clariſſarum Camberienſium intra mœnia, quæ ſacram imaginem diu ac per otium contemplatæ, cùm apud ipſas (vt alibi monui) reſtituenda ex incendio Sindon haberetur,

tur, eius lineamenta omnia ſimplici pioque ſtylo minutiſſimè perſecutæ ſunt. In Veſontinâ autem vt eſſem accuratiſſimus, effecit, quà frequens illius aſpectus, bis in anno, cùm publicè explicari ſolet; quà ſpectatiſſimorum inſignis Capituli Metropolitani Canonicorum ſingularis humanitas, de quorum decreto, adorandum Sudarium, tertiâ Iunij huius anni M.DC.XXIII. ſeptimâ die quàm populo exhibitum fuerat, à ſenis ex eorum cœtu linteatis, in id muneris delectis, multâ circùm ardente face depoſitum eſt, ac mihi vni, arbitro dumtaxat pictore, in minore Baſilicæ S. Stephani Sacrario propoſitum, tres ipſas horas, vt quaſlibet ſacræ iconis menſuras caperem, eiuſque depingi curarem expreſſiſſimam, quoad fieri poſſet, imaginem, pedali longitudine.

Inſtituo igitur breuem, ſed accuratam comparationem Veſontinæ imaginis ἀχειροποιήτου cum Taurinenſi. Duo tamen moneo in primis: alterum, quæcumque dextra ſunt in ſacris linteis, ſiniſtra fuiſſe in Chriſti corpore; & viciſſim, hîc dextra, quæ illic ſiniſtra, planè vt in ſpeculis. Ex quo non difficulter agnoſcas, quâ parte Sudarium Veſontinum, alioquin anceps, & vtrimque ferè ex æquo tinctum, corpori Chriſti adhæſerit; nempe ex eâ quæ vulnus lateris (dextri vtique, vt certa

fert traditio) ad ſiniſtram exhibet: in quâ quidem facie, etſi minùs rubeſcunt vulnera (quod mirêre) quàm in oppoſitâ; diſtinctiora ſunt tamen corporis totius lineamenta: ſatiſque apparet ex ſacri panni texturâ, geminaque facie, eam-partem, quæ vulnus lateris ad ſiniſtram habet, quippe concinniorem ac ſpectabiliorem, ad ſacrum corpus fuiſſe applicitam. Sed quomodo, inquies, in auerſâ Sudarij parte luculentiora vulnera? aut quî id fieri vel potuit vel decuit? Decuit ſanè, vt vulnerum locus ac ratio in eâ parte, non vt in ſpeculo, dextris in ſiniſtra mutatis, ſed ordine recto, tamquam in imagine appareret. Id verò etiam facilè fieri potuit, vt manans è vulneribus cruor, traiecto Sudario, in auersâ eius parte cumularetur, conſideretque, vnde mage ſaturum ruborem oſtenderet. Alterum, cuius te memorem volo, iam ſuprà non ſemel ſignificaui, nempe, Taurinenſem Sindonem notatam fuiſſe ante pollincturam; Sudarium verò Veſontinum in ſepulchro: itaque refert illa Chriſti corpus cruentum, & recèns à cruce refixum; hoc verò, idem ipſum iam lotum ac perunctum, & in cryptâ compoſitum. Hinc nullo negotio diſcernes, quæ ſimilia in vtraque imagine, quæ diſſimilia. Veſontinum Sudarium longum eſt pedes octo, quattuor ferè latum: Sindon

don autem Taurinenſis, ex Paleoto, longitudi- Cap. 2.
nem habet pedum circiter duodecim, latitudinem trium; alij dicunt eſſe latam pedes minimùm quatuor, longam ferè tredecim: illud aduerſum tantùm corpus exhibet, hæc etiam auerſum: tam in hac, quàm in illo, ſpectó primùm ſtaturam & ſymmetriam corporis Chriſti; poſteà ſitum eiuſdem & collocationem; ab hac vulnera quinque præcipua; alias deinde minutiores cicatrices, & cruorem toto corpore ſparſum: hinc velum ad coxas; tum colorem, ſacræ denique picturæ rationem ac modum, fueritne is naturalis, an ſupra naturam. Singula ſtrictim perſequor.

Staturam corporis Chriſti, à vertice ad calcem vſque, in Sudario Veſontino, reperi ſex pedum Geometricorum, tribus digitis minùs; ſeu, quod eódem recidit, quinque pedum, & trium quartarum vnius pedis, (duodenûm enim digitorum, vt ſolet, pedem Mathematicum facio.) Hoc obſeruato, menſuras eaſdem applicui longitudini imaginis Taurinenſis, quam domi habebam; & parem omnino deprehendi, magno meo ſolatio: quippe ferebatur à quibuſdam malè monitis, longiorem eſſe Chriſti effigiem in Sudario Veſontino, quàm in Allobrogicâ Sindone: cui, opinor, errori occaſionem dederat, quòd ſtatura

Chriſti, à vertice ad calcem & imos talos in Sindone Taurinenſi accepta, longitudini Veſontinæ imaginis à vertice ad extremos vſque pedum digitos comparata fuerat; perperàm vtique, ſic enim longa eſt ſex pedes, & quinque digitos. Vera porrò longitudo vtriuſque imaginis, quæ à vertice incipiens ad calcem deſinit, vtrobique eſt omnino eadem, nempe, vt dixi, ſenûm pedum, tribus digitis minùs: quò recidit menſura Alphonſi Paleoti, qui corporis figurã in Sindone Taurinenſi impreſſam, in anteriore parte ad quinque pedum, in poſteriore ad quatuor pedum & vnciarum decem menſuram porrigi dicit: nam, vt benè notat ibidem Mallonius, vtitur Paleotus pede Bononienſi, duodecim conſtante vnciis, qui Mathematicum pedem duabus vnciis, hoc eſt ſextâ ſui parte excedit. Nec abeſſe dicet ab his menſuris Nicephorum, cùm ſtaturam corporis Chriſti ſeptem palmorum fuiſſe dicit, qui ad maximam pro variis locis ac temporibus menſurarum varietatem attendet.

Præter ſtaturam, apparet in ſacris linteis tota Chriſti externa ſpecies, & conformatio corporis, ſi vnum colorem excipias. Latitudo humerorum, vnius pedis, duorum digitorum ſeſqui: cæſaries prolixior, non admodum denſa, leniter ad criſpos

decli-

declinans, & iuxta morem Nazaræorum in vertice diſcriminata: barba mediocriter promiſſa, & in medio bifurcata: frons plana & ſerena: naſus leni & modico tractu diffuſus: recta brachia & crura: omnia demum quæ ſpecioſum formâ præ filiis hominum deceant; nec aliena ab iis, quæ de Chriſti ſpecie ſcripta reliquit Nicephorus, ac Lentulus Romanus in Iudæâ Præſes, apud Eutropium in Annalibus.

Situs in vtraque imagine eſt iacentis, vixque vllius momenti diſcrimen inuenio, niſi in manuum decuſſatione: nam etſi vtrobique, ſiniſtra iconis manus, quæ dextræ Chriſti reſpondet, alteri ſuperpoſita eſt; tamen in Veſontino linteo carpus carpo inſiſtit; in Taurinenſi metacarpus metacarpo. Itaque in Veſontino conſpicua ſunt vtriuſque manus vulnera; in Taurinenſi, manus altera vulnus alterius tegit. Addiderim inſuper, quoad partium collocationem, diſſipatiores videri pedum articulos in Veſontinâ effigie: nimirum pedes anteà rigidos, lotiones ac largè affuſa vnguenta laxauerant. Crura item paulò diſtractiora à ſe inuicem apparent in Taurinenſi imagine, quàm in Veſontinâ.

CAPVT XXXI.

De vulneribus quinque præcipuis, cicatricibus minutis, & cruore, toto corpore ſparſo.

IAM in vulneribus quinque præcipuis, ſpectandus locus, magnitudo, figura. Vulnera manuum ſunt in metacarpis ferè mediis; carpo tamen aliquantulùm propiora, à rotunditate haud multùm abſunt. Negligo quorumdam ſcrupulum, qui dubitant, fixíne olim cruciarij in metacarpis, an in carpis potiùs, aut etiam in brachiis inter cubitum & radium, vt firmiùs ſtarent. Plautum adducunt, qui in Moſtellariâ, *Offigantur*, inquit, *bis pedes, bis brachia*. Sed reclamant omnia, priſcæ imagines, vulnera S. Franciſci, quæ in metacarpis: Scriptura ipſa. *Niſi videro*, inquit Thomas, *in manibus eius fixuram clauorum*. Et Chriſtus bis oſtendit diſcipulis, manus & pedes, & latus: vt meritò de Chriſto ad litteram capiatur illud Zachariæ, *Quid ſunt plagæ iſtæ in medio manuum tuarum?* Neque verò ita parum cohærent metacarpi oſſa in viuo & ſano corpore, quin totum corpus ſuſtinere poſſint. Adde, quod cenſent plerique, haud leuibus ducti argumentis, ſuppedaneum aſſerem, atque etiam funes ad ſubleuandum corpus, cruciariis adhibe-

Act. 2. ſc. 1.

Ioan. 20.

Luc. 24.

Cap. 13.

ri

ri ſolitos. Plauti locus non vrget; nam legunt multi, *obſtringantur*, non vt alij, *offigantur*, vel *affigantur*. Sed etſi de confixione hæc accipias, dicam μετωνυμικῶς locutum Comicum: ſi enim tribus dumtaxat quatuórve partibus homo perfoſſus, configi totus dicitur; multò magis figi brachia dicentur, ſi figantur ſecundùm extremitates.

De pedum vulneribus maior eſt quæſtio; an ex ſacris Linteis lucis aliquid affulgeat ad celebrem illam difficultatem, fuerítne Chriſti pes vterque vnico clauo fixus, an duobus. De quâ quæſtione copiosè & eruditè Paleotus cum Mallonio; & Lo- Cap. 19.
rinus in Pſalmum vigeſimum primum, tam pro- Verſu. 17.
babilibus vtrimque argumentis, vt neutram in partem certò quidquam ſtatui poſſe videatur. Prudenter autem monet Paleotus, non poſſe nos ex Sindone Taurinenſi (addo nec ex Sudario Veſontino) manifeſtè colligere, tribúſne an quatuor clauis Seruator cruci affixus fuerit. Cenſet tamen ibidem Mallonius cognoſci ex Sindone, vtrum- Cap. 19.
que Chriſti pedem vnico clauo transfixum fuiſſe, num. 11.
& ſiniſtrum quidem dextro fuiſſe impoſitum. *Igitur*, inquit, *plaga quæ in pectuſculo ſiniſtri pedis conſpicitur, latior ac patentior eſt, quàm quæ in dextro pede conſpicitur*; *vt ex hoc coniecturâ probabilior addatur ei ſententiæ, quam in B. Brigittæ Reuelationibus legi-*

legimus, quòd pes ſiniſter ſupra dextrum clauo ſit affixus. Vtraque tamen plaga, tam dextri quàm ſiniſtri pedis, circularis eſt, vt clauos non quadratè, ſed rotundè pyramidatos agnoſcamus. Illud porrò ſilentio obuoluendum non eſt, quòd vulnus dextri pedis magis à tibiâ verſus digitos pedis protenditur, quàm vulnus ſiniſtri pedis. Nam vulnus ſuper pectuſculum dextri pedis, ab extremis digitis verſus tibiam diſtat tribus vnciis cum dimidiâ: vulnus autem ſiniſtri pedis, ab extremis digitis verſus tibiam vnciis quinque diſtat. Cùm tamen ſupra pedis pectuſculum, vulnera eum ſitum ac figuram, quam indicaui, poſſideant; tamen in plantâ pedis, figuram aliquantò minorem indicant, ſed ſitum longè diuerſum: vulnus enim dextri pedis, quod ſuper pectuſculum ab extremis digitis, vnciis tribus cum dimidiâ diſtat; in plantâ tamen ab iiſdem extremis digitis, duabus tantùm vnciis cum dimidiâ diſtat: vulnus autem ſiniſtri pedis, quod ſupra collum, ab extremitate digitorum eiuſdem pedis, vnciis quinque diſtat: in plantâ tamen quatuor non integris vnciis diſtat. Ex quibus denique colligit, quòd *vt milites Chriſti corpus magis in cruce extenderent, clauos in crucem non ad angulos rectos infigebant; ſed cuſpide paulò inferiùs vergente, vt clauus quò magis lignum terebraret, etiam Chriſti corpus magis extenderet.* Hæc ille: ex quibus certè nemo euidenter

con-

concludat, duos pedes vnico clauo perfoſſos: nam & vulnera ferè ſunt æqualis magnitudinis, niſi quòd vulnus dextrum (quod pedi Chriſti ſiniſtro reſpondet) tantiſper latius eſt, & ſaturatius altero. Si quid aliud notabis diſcriminis inter vtriuſque ſacri Lintei ſtigmata; cogita lotiones & vnguenta, vulnerum magnitudinem, figuram, imò & ſitum ipſum facilè immutare aliquatenus potuiſſe.

Vulneris ad latus inflicti cicatrix, ſiniſtra eſt in vtraque imagine, vt nimirum dextro Chriſti lateri reſpondeat. Latiſſima eſt in Veſontino Sudario, operitque fermè tres coſtas veras, quintam, ſextam, ſeptimam, oſtenditque illatum vulnus inter quintam & ſextam ex veris coſtis, prope ſternum, in dextro Chriſti latere: rotunda ferè eſt ſupernè, infernè in ellipſim protenditur: in Sindone Taurinenſi dicitur lata tres digitos. Ex quibus duos errores refellas; alterum paucorum, qui ſiniſtro lateri vulnus inflictum putant, contra communem ſenſum SS. Patrum ac Doctorum, & contra vſum Eccleſiæ in Imaginibus: quibus fauent Reuelationes S. Brigittæ, imago Chriſti Crucifixi in corde B. Claræ inuenta, vulnus etiam quod ad dextrum latus geſtauit S. Franciſcus, vt refert S. Bonauentura in eius Vitâ; aliaque teſti-

monia, quæ præter Interpretes Euangelicos, refert Daniel Mallonius in caput viceſimum Paleoti. Alterũ Alexandri Halenſis (ex quo S. Vincentius Ferrerius Sermone in Paraſceue) Gabrielis, & aliorum apud Mallonium citato loco; qui dicunt, punctum quidem Chriſtum in dextrâ parte, ſed infra coſtas in hypochondrio; ita tamen, vt lanceæ mucro ad cor vſque penetrarit. *Si enim*, inquiunt, *impacta fuiſſet lancea coſtis Chriſti Domini, aliquod ex eius oſsibus fuiſſet comminutum, contra prophetiam, & typum agni Paſchalis.* Sed hæc ratio inanis eſt: numquid enim inter coſtas patêre potuit lanceæ cuſpidi locus, vt clauis inter oſſa pedum & manuum? Diuinæ autem prouidentiæ fuit, temerè impactum ferrum ita dirigere, vt coſtas ipſas non rumperet, ſed medias præterlaberetur.

Extra præcipuorum quinque Vulnerum cicatrices, nullæ apparent ſoluti continui notæ in Sudario Veſontino, præterquam in fronte, vbi diſtinguere eſt ſpinarum veſtigia aliquot ſatis confuſa. Taurinenſis autem Sindon, quippe quæ ſacroſanctum Chriſti corpus cruentum ante pollincturam excepit, & manantem è vulneribus ſanguinem, atque ad cutem concretum repræſentat; & minutiſſimas quaſque verberum vibi-

ces, quæ deinde vnguentis obliteratæ oppletæ-
que ſunt, diſtinctiſſimè refert. Frontem igitur ex-
hibet cruore conſperſam è ſpineâ coronâ manan-
te: liuidum vultum, genas tumidas, nempe ex
colaphis, præcipuè dextram, quæ ſiniſtræ Chri-
ſti reſpondet: cæſariem barbamque aut carptim
vellicatam, aut concreto ſanguine deformatam;
ceruicem ſpinis confixam & conuulneratam:
largum cruorem è manuum, pedumque, ac late-
ris vulneribus emiſſum: humeros quà flagris, quà
crucis geſtatione conſciſſos afflictoſque: collum
fœdè intumeſcens ex funibus, cateniſque, quibus
vinctus ac raptatus: crura, brachia, lumbos, pe-
ctus, totum corpus, vel diris ictibus contuſum, vel
flagellorum vibicibus confertim decuſſatis diſſe-
ctum, vel ſanguineis guttis vi verberum excuſſis
fœdè maculatum; vt meritò de Chriſto patiente
exclamarit Euangelicus Vates: *A plantâ pedis vſ-* Iſaias c. 1.
que ad verticem, non eſt in eo ſanitas.

CAPVT XXXII.

De velo circa coxas: tum de ſacrarum Imaginum colore, ratione & modo.

VELI ad coxas, & partes pudendas, nulla nota
in Sudario Veſontino; nec relictum par eſt

credere illud ipſum, quod è cruce pendentem obtexerat; quippe quod pollincturam prohibuiſſet. In Sindone verò Taurinenſi, agnoſco veli huius vestigia cum Salmerone, qui affirmat in eâ Sindone (quæ tum cùm ſcriberet, Nicæ aſſeruabatur) tam partem anteriorem quàm poſteriorem oſtendere huius veli ſigna apertiſſima. Et hunc eſſe communem ſenſum, indicant Taurinenſis Sindonis imagines, quotquot vidi (vidi autem quamplurimas, & diuerſis formis excuſas) quæ omnes velum pudendis prætenſum referunt. Atque hoc diſtinctiùs affirmo, quòd video Paleotum & Mallonium, nullâ factâ pepli huius mentione, eius loco agnouiſſe in Chriſti lumbis horribilem plagam, ſiue ex catenis, quibus conſtrictus, ſiue ex verberum in eadem parte crebrò repetitis ictibus. Verùm illam ipſam quam proponunt imaginem, litterâ C, diligenter inſpicienti, ſatis apparet lintei cuiuſpiam circa Chriſti lumbos religati plicaturas in eâ potiùs, quàm vulnus aliquod repræſentari: neque ater & ſanguineus color facit pro vulnere; non enim potuit velum illud non eſſe conſperſum manante cruore è capitis, manuum, lateris, humerorum, ac totius thoracis, præcipuè verò lumborum crudis adhuc & recentiſſimis vulneribus. Non ergo Sindon, vt

Tom. 10. Tract. 36.

vo-

volunt, latum vulnus ad lumbos exhibet, ſed velum cruentum lumbis circumligatum. Et verò quis credat, priùs detractum iis partibus velum, quàm corpus Chriſti à cruce ad pollincturæ locum deportaretur ? Minimè autem aſſentior Gretſero, Ianſenio, Suari, aliiſque apud Lorinum exiſtimantibus pependiſſe Chriſtum è cruce planè nudum, & abſque tegumento vllo ad partes quas tegi iubet natura. Nam primò, alius videtur Eccleſiæ ſenſus, quæ omnes crucifixi Domini imagines obuelatis coxis proponit. Deinde contrarium aſſerentem legimus Deiparam Virginem in Reuelationibus S. Brigittæ,[a] duobus locis: pudori ſcilicet filij ſui conſultũ, illo velamine verendis obducto: quod ipſum confirmant [b] S. Anſelmus,[c] S. Bernardus,[d] Vincentius Brunus,[e] Salmeron,[f] Mallonius in Paleotum, aliique benè multi. Diſplicet tamen [g] Abulenſis, cùm aſſerit Chriſtum crucìfixum, imò etiam ſepultum fuiſſe cum femoralibus. *Nemo namque*, inquit, *tam durus foret, vt immemor humanæ verecundiæ, hæc auderet detrahere; nec id Chriſtus pateretur.* Sed hæc inania, & abſque auctore. Illud verò notandum pro noſtrâ ſententiâ; quòd plerique Patres à Gretſero & Lorino laudati, cùm Chriſtum nudum in crucem actum affirmant, non proinde

[a] Lib. 1. c. 10. & l. 4. c. 7.
[b] Dial. de Paſſ.
[c] Serm. de Paſſ.
[d] Medit. 38.
[e] To. 10. Tract. 35.
[f] Cap. 6. n. 10.
[g] Par. 5. c. 42.

negant, peplum illi circa pudenda obligatum; nudus enim (à maiori ſcilicet parte) rectè dici potuit, ſi illis dumtaxat obuelatis partibus, cetera abſque tegumento fuit.

In ſacrarum Imaginum coloribus, materiam ſpecto & formam: in Taurinenſi, vnicam materiam agnoſco; Chriſti cruorem, ac ſaniem pretioſam: in Veſontinâ, præter ſanguinem, etiam vnguenta. Forma autem coloris hæc eſt: Veſontina icon extra quinque vulnera, quorum luculentus eſt rubor, tota ex flauo palleſcit: Philippo II. Hiſpaniarum Regi cùm depicta eſt in linteo, nullus eam color ſic ementiri potuit, vt tinctura caryophyllorum & cinnamomi, per aquam vitę extracta. Taurinenſis Imago, ferè vbique purpureo atroque conſtat, nec aliud pænè quidquam niſi vulnus habet: quamuis etiam lineamenta totius corporis diſtinctè ſatis adumbrat, ita vt corporis totius externæ ſpeciei ex flauo diluto atque albeſcente delineatæ, ſtigmata vulnerum omnium appicta videantur.

Supereſt picturæ modus ac ratio, quam affirmo non modò non manu factam, ſed etiam ſupra naturæ vires: primùm, quia inquinari tantùm debuerant lintea ſacro Chriſti corpore, vel cruento, vel peruncto; at non tam diſtinctè depingi. De-

Sindon Taurinenſis refert corpus Chriſti cruentum, et recens de Cruce depositum; Sudarium verò Bisontinum exhibet illud idem iam lotum ac perunctum, et in sepulchro compositum.

S. Sindon Taurinensis

Deinde quia Sudarium ſub inſtitis toti corpori circumuolutum credimus; cùm tamen anterioris tantùm faciei lineamenta hauſerit. Denique non apparet latior vultus in ſacris Linteis, quàm qui homini in planâ tabulâ ex arte depicto conuenit; eſſet autem multò latior, ſi ex naturali dumtaxat genarum attactu colorem contraxiſſet: quod experiere, ſi laruam aut mappam vultui admoueas, deinde id quo totus vultus tegebatur, in planum extendas; tunc enim multò latiùs excurret, & vltra naturalis ſymmetriæ leges. Voluit nimirum Chriſtus in ſacris Linteis non ſuę tantùm mortis, ſed etiam externæ corporis conformationis extare monumentum. Sudarium Veſontinum, quod tibi ſermone hactenus depinxi, en tibi in ectypo, ad prototypum quam fieri potuit accuratiſſimè expreſſo, vnà cum Sindone Taurinenſi, oculis ſubiicio.

Inſerenda hic Imago S. Sudarij Veſontini & S. Sindonis Taurinenſis.

CAPVT XXXIII.

De Sudario Edeſſeno.

PRAETER imagines ſepulchrales Chriſti Domini, aliæ fuerunt in Orbe Chriſtiano ἀχειροποίητοι, quas ipſe viuens antequam pateretur, & in paſſione ipsâ diuinitùs impreſſit in linteis. Φέρεται δὲ καί τις ἱστορία,, inquit Ioannes Damaſcenus, ὡς ὁ
Lib. 4. c.17. Κύριος, Αὐγάρου τοῦ τῆς Ἐδεσσηνῶν πόλεως βασιλεύοντος, ζωγράφον ἀποστείλαντος τὴν τοῦ Κυρίου ὁμοιογραφῆσαι εἰκόνα, μὴ δυνηθέντος τοῦ ζωγράφου διὰ τὴν ἀποστίλβουσαν τοῦ προσώπου λαμπρότητα, αὐτὸς ἱμάτιον τῷ οἰκείῳ προσώπῳ τῷ θείῳ καὶ ζωοποιῷ ἐπιθεὶς, ἐναπεμάξατο τῷ ἱματίῳ τὸ ἑαυτοῦ ἀπεικόνισμα, καὶ οὕτως ἀπέστειλε τῷ ποθοῦντι τῷ Αὐγάρῳ. *Hiſtoria proditum eſt, cùm Abagarus Edeſſæ Rex eo nomine pictorem miſiſſet, vt Domini imaginem exprimeret; neque id pictor ob ſplendorem ex ipſius vultu manantem conſequi potuiſſet, Dominum ipſum diuinæ ſuæ ac viuificæ faciei pallium admouiſſe, imaginemq́ ſuam ei impreſſiſſe; ſicq́ illud ad Abagarum, vt ipſius cupiditati ſatisfaceret, miſiſſe.* Eadem ferè è ciuitatis Edeſſæ tabula-
Lib. 2. c. 7. riis & archiuis habet Nicephorus: *Eo quo in Chriſtum deſiderio tenebatur perculſus* (Abgarus Rex Edeſſenorum) *pictorem eximium ad eum miſit, eique vt*

vt diligenter & accuratè faciem eius in picturâ effingeret, imaginemq́ pro deſiderato illo ſibi afferret, imperauit. Et ille quidem venit, atque in loco ſublimiore ſtans, pingere Chriſti vultum, vt decebat, conabatur. Cùm verò cœptum opus non ſuccederet (diuinus quippe ſplendor & gratia in eius vultu coruſcans impedimento erat) re eâ cognitâ, Saluator textum lineum petit, in eoq́ priùs loto faciem ſuam exprimit, & ad Abgarum mittit. Eamdem Imaginem poſteà Leo Eccleſiæ Conſtantinopolitanæ Lector, cùm deſcendiſſet in Syriam cum Regiis Apocriſariis, *Edeſſæ adorari & honorari à populo vidit*, vt ipſemet teſtatur in ſecundâ [a] Synodo Nicænâ. [b] Nicephorus alibi, & [c] Euagrius antiquior narrant, quomodo vrbs Edeſſa à Choſroë Perſarũ Rege oppugnata, ſeruata fuerit per illam τὴν θεότευκτον εἰκόνα ἣν ἀνθρώπων χεῖρες οὐκ εἰργάσαντο, *diuinitus fabricatam Imaginem, quam hominum manus non effinxerant*; quamque vocabant Edeſſeni *ſuæ ciuitatis Cuſtodem & Conſeruatricem*; ex Oratione Conſtantini Porphyrogeniti. Eam tandem tranſlatam fuiſſe Edeſſâ Conſtantinopolim, oſtendit Baronius anno Chriſti D.CCCC.XLIV. Conſtantini cum Romano Lacapeno Imperij conſorte XXXIII. Cauſam & modum priſci Scriptores habent. Zonaras in Romano Lacapeno: Τούτου τῶν σκήπτρων κρα-

[a] Act. 5.
[b] Lib. 17. c. 26.
[c] Lib. 3. c. 26.
Anno 944. n. 5.
Tom. 3. Annal.

τουῦτος, καὶ τὸ ἀχειρότευκτον ἐκτύπωμα τοῦ Σωτῆρος Χριστοῦ τὸ θεῖον χειρόμακτρον ἐκομίσθη πρὸς τὴν προκαθημένην τῶν πόλεων. εἶχε μὲν γὰρ τέως τοῦτο ἡ Ἔδεσσα· ἡ δὲ ἁλῶναι παρὰ τῶν Ῥωμαίων πολιορκούντων αὐτὴν ἐκινδύνευεν, κατεχομένη παρὰ Ἀγαρηνῶν. ἵν᾽ οὖν φύγοιεν οἱ Ἐδεσσηνοὶ τὴν ἐκπόρθησιν, λύτρον ταύτης τὸ θεῖον παρέχον ἐκτύπωμα. *Eodem* (Romano) *rerum potiente, Chriſti effigies nullis facta manibus, & diuinitus in linteo expreſſa, in Imperatoriam vrbem eſt tranſlata. Eam tum Edeſſa habuerat; quæ cùm in periculo excidij eſſet, Agareni qui tum vrbem tenebant, incolumitatem hac effigie à Romanis redemerunt.* Paulò aliter Curopalates: *Cùm Romanorum copiis Edeſſa obſideretur, Edeſſeni malis obſidionis grauiter oppreſſi, Legatos ad Imperatorem miſerunt, petentes vt exercitus ab obſidione recederet; ſeq; polliciti ſunt pretium daturos ſanctam Chriſti effigiem: ſolutâ igitur obſidione, tradita eſt Imago, & ad Regiam vrbem producta, eam excipiente Imperatore, cum ſplendido atque decenti ſatellitio, per Regij cubiculi Præfectum Theophanem.* Rem totam, vti geſta eſt, oratione longâ proſequitur Conſtantinus ipſe Porphyrogenitus filius, vbi ſcribit, Romanum Lacapenum (qui huius tranſlationis ergô Edeſſam miſerat Abramium Samoſatæ Epiſcopum) ſedulò aduertiſſe, ne in traditione Imaginis deciperetur, néve antigrapha

pro autographâ concederetur: extabat enim quædam alia, quæ deſcripta fuerat propter Perſicum bellum; & altera ſimilis, quæ celebrabatur in Eccleſiâ Neſtorianorum: ambas penes ſe aliquanto tempore habere voluit Imperator, quas deinde archetypâ ſibi traditâ reſtituit. Inde multis recenſet Conſtantinus, quænam in itinere miracula virtute ſacræ Imaginis contigerint. *Cæci* (inquit) *ex improuiſo aſpiciebant, & claudi reddebantur ſani membris integris; ſaltabant qui longo tempore in lecto decubuerant, & ſani fiebant quibus erat manus arida, & fugabatur omnis morbus & infirmitas.* Tum ſubiungit, Conſtantinopoli repoſitam in Phari templo, & ibi conſeruatam *ad gloriam fidelium, cuſtodiam Imperatorum, tutelam totius ciuitatis, & ſtatus Chriſtianorum.* Celebrata eſt ſolemnis illa depoſitio decimâ ſextâ Auguſti, quâ die hæc habentur in Græcorum Menologio: *Commemoratio Imaginis non manu factæ Domini Dei & Saluatoris noſtri* IESV *Chriſti ex vrbe Edeſſâ egreſſæ, & in hanc à Deo ſeruatam & Regiam vrbem deportatæ.* Circa hæc eadem tempora de hac Imagine hoc mirum contigit: *Photium Patritium Conſtantinus Porphyrogenitus Imp. miſerat cum literis ad S. Paulum in monte Latro anachoretam. Ille cùm ad virum ſanctum perueniſſet, datiſque*

ac receptis iam litteris ad reditum accingeretur, vnum ab eo Sanctus petiit, vt non manufactæ Chriſti imagini, quam Mantile ſanctum appellare mos eſt, lineum æquale velũ applicaret, idq́; ſibi mittere non grauaretur. Factum eſt quod poſtulabat, miſſumq́; velum ex animi ſententiâ, quod cùm expandiſſet, Chriſti effigiem in eo ad amuſſim expreſſam, & figuram figuræ exactiſsimè reſpondentem vidit; aliis autem nihil tale apparebat.
An.944. Hæc è ſancti Pauli Vitâ recitat Baronius; quibus ſubdit, poſteà bellis ingruentibus, ipſaque ciuitate Conſtantinopolitanâ ſæpè captâ, & ab hoſtibus direptâ, Dei prouidentiâ factũ eſſe, vt eadem veneranda Imago Romam perlata fuerit, vbi hactenus colitur in titulo S. Silueſtri. Alij Genuæ Liguriæ vrbe ſeruari volunt, in templo diui Bartholomæi. Haud dubiè primigenia eſt vno in loco; altera miraculo expreſſa in alio.

CAPVT XXXIV.

De Sudario Veronicæ.

PROPERABAT cum cruce Chriſtus ad crucem, cùm inter Ieroſolymitanas mulieres,
Luc.23. *quæ plangebant & lamentabantur eum*, religioſa quædam femina, nomine *Veronica*, ſtans pro foribus domus ſuæ, (quę fuit angularis, teſte Adricho-

chomio) lineum capitis ſui peplum Chriſto porrexit, quo faciem ſuam ſudore & cruore diffluentem detergeret. ille verò imaginem ſui vultus linteo perfectè impreſſit, ac Veronicæ in amoris ſui pignus atque monumentum reddidit. Sunt qui credant velum illud capitis Veronicæ oblongius, triplicatum fuiſſe; & imaginem diuinitùs impreſſam, triplicem ſuſcepiſſe; quarum vna ſeruetur Romæ, altera Gienenſi ciuitate Hiſpaniæ, tertia Ieroſolymis. De eius quæ Romæ eſt tranſlatione, libellum MS. ſeruari in Vaticanâ Bibliothecâ teſtatur Baronius: & Ioannes Molanus eam ſub Tiberio factam addit, eiuſque hiſtoriam antiquiſſimis conſcriptam characteribus Thomam Stapletonum Romæ perlegiſſe totam. Bzouius ex veteri traditione narrat, ipſammet mulierem Veronicam velum illud inſigne ſacro Redemptoris vultu, detuliſſe Romam, eoque ſanaſſe Tiberium Auguſtum difficili morbo laborantem: idem deinde linteum veniſſe in manus S. Clementis Papæ; poſtmodum à Conſtantino Imperatore collocatum in Baſilicâ S. Petri. Ioannes VII. Papa (qui ſedit anno Domini DCC.V.) ſeruando illi velo conſtruxit teſſellati operis ἱερατεῖον, quod dictum eſt, *Domus ſanctæ Dei Genitricis*, & *Sancta Maria in Beronicâ.* Innocentius III. in

In Th. n. 44.

Salmeron Tom. 10. Tr. 33.

An 34. n. 138.

Lib. 4. Imag. c. 2.

An. 1216. n. 16. 17.

Sermone Dominicæ primæ poſt Epiphaniam, meminit Proceſſionis Sudarij Veronicę, à S. Petri baſilicâ, vſque ad ædem Xenodochij S. Spiritus in Saxiâ, anno Domini M.CC. cuius verbis vſi ſunt poſteà Honorius III. & Alexander IV. Pontifices ſucceſſores. Bonifacius. VIII. anno Domini M.CC.XCVIII. Sudarium Veronicæ à prædicto templo S. Spiritus (vbi priùs oſtendi ſolitũ erat) ad baſilicam Principis Apoſtolorum tranſtulit; ſuiſque manibus ex eminentiore loco oſtendit, præſentibus Iacobo Aragonum & Carolo Siciliæ Regibus: atque vt eò loci tum ſeruaretur in poſterum, tum à Summo Pontifice ſtatis diebus oſtenderetur, conſtituit. Denique Paulus V. idem Sudarium in nouam S. Petri baſilicam transferri fecit die vigeſimâ primâ Martij, anni Domini M.DC.VI. ex inſtrumento Iacobi Grimaldi baſilicæ Vaticanæ gazophylacij Propræfecti, apud
Loc. cit. Bzouium.

Imagines ad archetypum Romanum depictæ coluntur publicè multis locis. Celebres ſunt in Galliâ duæ: vna quæ populo exhibetur Cadurci, in Vaſconiâ: altera in Diœceſi Laudunenſi, magno peregrinantiũ concurſu colitur, in Cœnobio Virginum Inſtituti Ciſtercienſis, quod Monaſteriolum vocant, vulgò *Monſtreüil les Dames*. Eam

anno

anno M.CC.XLIX. Româ miſit Iacobus Pantaleo, gente Gallus, patriâ Tricaſſinus (qui factus poſteà Vrbanus Quartus Papa) rogatus per ſororem ſuam, Monaſterioli, vt aiunt, Monialem. Placet Epiſtolam ipſius è Gallico Latinè redditam hîc ſubiicere.

Venerabilibus & deuotis Sororibus, dilectis in Domino, Abbatiſſæ & Religioſis Conuentus Monaſterioli, Iacobus de Trecis, Archidiaconus Laudunenſis, Sancti Patris noſtri Papæ Cappellanus, ſalutem, ac poſtmodum integram perfectámque fruitionem, & claram viſionem boni diu expetiti. Per relationem chariſſimæ ſororis noſtræ intelleximus, quòd ex ardenti affectu deſideratis videre, & apud vos habere faciem & figuram noſtri Saluatoris, quam in noſtrâ habemus cuſtodiâ, cum quâ viſus eſt in terris, & verſatus cum hominibus ſpecioſus præ filijs hominum: quódque ex eius contemplatione, deuoti affectus veſtri magis accenderentur, & intellectus veſtri puriores redderentur. Nos igitur qui lubentiſſimè volumus procurare ea omnia per quæ poſſitis acquirere gratiam Dei in hoc mundo, & æternam gloriam in futuro; cupientes, quantum in nobis erit, ſatisfacere ſanctis deſideriis ſupradictæ ſororis noſtræ dilectæ, mittimus vobis ſanctam Faciem ſuperiùs memoratam. Neque attendite, quòd inuenietis eam decolòrem & flaccidam. Nam

vt

vt ij, qui ſemper reſident ſub aëre temperatè frigido, & quieſcunt continuò in locis amœnis, habent carnem albam & delicatam; & è contrà, qui verſantur perpetuò in agris, habent peruſtam, nigricantem & alteratam: ita fuit hæc beata Facies ſole & ardore tribulationum decolorata, vt habetur in Canticis, cùm Dominus noſter laboraret in agro huius mundi, pro redemptione noſtrâ. Idcircò vos rogamus enixè, vt propter reuerentiam illius quem repræſentat, recipiatis eam, vt ſanctam Veronicam, ſeu veram ipſius imaginem & ſimilitudinem: tractetis eam piè, leniter & condecorè, vt ex eius contemplatione meliùs habeatis. Memores noſtri eſtote in veſtris ſanctis precibus & meditationibus; & certò credite, quod cum maximo honore & veneratione hîc videtur; nobis ea quippe per ſanctos viros conceſſa. Actum anno gratiæ M.CC.XLIX. *tertiâ Iulij, die Lunæ poſt Feſtum ſanctorum Petri & Pauli.*

Theodoricus de Brabantiâ Dunenſis Abbas in Comitatu Flandriæ, Eccleſiæ ſuæ cõſecrationem curaturus per Radulphum Morinenſem & Ioannem Tornacenſem Epiſcopos, anno Domini M.CC.LXII. ſacram illam Imaginem eò detulit è Monaſteriolo, quo mage ſolemnis foret nouę Baſilicę dedicatio: & verè ibi virtute illius, multis infirmis ſanitas reſtituta eſt; cæcis viſus, ſurdis audi-

tus,

tus, mutis loquela, & claudis greſſus. Eadem ad Fanum S. Quintini delata, anno M.CCCC.XCV. laborantibus ex oculis maximè opitulata eſt. *Ex monumentis Monaſterioli, & Eccleſiæ Dunenſis.*

CAPVT XXXV.

De aliis Imaginibus Chriſti Domini non manu factis.

NON dubito alias Imagines è primigeniâ Romanâ per admotionem miraculo in velis expreſſas, vti ex Edeſſenâ factum ſuprà oſtendimus; maximè cùm doceat antiquiſſimus Auctor Simocatta, quamdam Chriſti effigiem, ſine pictoris aut hominis arte factam, Mauritij Imperatoris æuo fuiſſe Conſtantinopoli, ſeu potiùs in Romanorum caſtris, cuius haberent archetypum Romani. Ἐπεὶ δὲ τὸ πολέμιον παρεφαίνετο, καὶ ἦν κόνις πολλὴ, Φιλιππικὸς τὸ Θεανδρικὸν ἐπεφέρετο εἴκασμα. Ὃ λόγος ἔκαθεν καὶ εἰς τὰ νῦν διηχεῖ θείαν ἐπιστήμην μορφῶσαι, οὐχ ὑφάντου χεῖρας* τετήνασθαι, ἢ ζωγράφου μηλιάδα ποικίλαι. διὰ ταυτό τοι καὶ ἀχειροποίητος παρὰ Ῥωμαίοις καθυμνεῖται. καὶ τῶν ἱεροθέων πρεσβειῶν ἠξίωται. ἀρχέτυπον γὰρ ἐκεῖνο θρησκεύουσι Ῥωμαῖοι τι ἄρρητον. Ταυτὸ ὁ στρατηγὸς τῶν σεβασμίων περιπέπλων γυμνώσας, τὰς τάξεις ὑπέτρεχε, κρείττονος καὶ αὐταγωνίστου θράσους ἐντεῦθεν μεταδιδοὺς τῷ στρατεύματι. *Vbi hoſtes appropinquare, puluerea nubes indicio fuit, Philippicus*, (Dux exerci-

* χ. τεκτή-νασθαι.

tus, Mauritij Imperatoris ſororius) *Dei hominiſque Ieſu Chriſti effigiem circumfert. Jam olim fama emanauit, & vſque hodie durat, eam effigiem non texentis manu comparatam, aut pictoris arte coloribuſq; variatam, ſed diuinitus efformatam eſſe. quocircà etiam apud Romanos, vt* ἀχειροποίητος, *id eſt, non hominis manu confecta celebratur, & ſacris diuiniſq; honoribus colitur: habent enim archetypum Romani, & vt ſacroſanctum quid venerantur. Hanc effigiem ſacrâ veſte (velo nempe) nudatam geſtans exercitum obibat, indeq; audendi generoſam & inexpugnabilem militibus alacritatem iniiciebat.* Hæc Simocatta; qui mox infrà narrat, cui ſub pugnæ tempus interim ſeruandam crediderit Philippicus. Eamdem poſteà diuinam iconem Priſcus, qui Philippico ſucceſſit, ad componendam exercitus ſeditionem adhibuit, ac tandem Heraclius in Perſidem contra Coſdroëm profectus, in acie circumtulit. Theophanes in Heraclio: Λαβὼν δὲ ὁ Βασιλεὺς ἐν χερσὶ τὴν Θεανδρικὴν μορφὴν, ἣν χεῖρες οὐκ ἔγραψαν, ἀλλ' οἷον ἐν εἰκόνι ὁ πάντα μορφῶν καὶ διαπλάττων Λόγος, ἄνευ γραφῆς μόρφωσιν ὡς ἄνευ σπορᾶς κύησιν ἤνεγκεν. Καὶ τούτῳ πεποιθὼς τῷ θεογράφῳ τύπῳ, ἀπήρξατο τῶν ἀγώνων, πιστὰ δοὺς τῷ λαῷ, ὡς σὺν αὐτοῖς μέχρι θανάτου ἀγωνήσηται, καὶ ὡς τέκνοις οἰκείοις τούτοις συναρμόσηται. *Acceptâ Imperator in manus effigie, quæ Christum*

Lib. 2. c. 3.

Deum

Deum & hominem referebat, nullis effićta manibus, ſed quam illud quod omnia format & effingit Verbũ, velut in imagine, ſine pićturâ figuram, tamquam ſine ſatu & ſemine partum edidit. Fretus hac diuinitus effigiatâ formâ, certamen aggreſſus, fidem militibus populoq́; ſuam aſtrinxit, ſe viuum mortuumq́; cum illis veluti ſuis germaniſq́; liberis deuinćtum, in bello & acie perſeueraturum. De hac Perſicâ expeditione idem cum Theophane narrat Cedrenus, nempe Imaginem Chriſti ab Heraclio in acie manu geſtatam: & prætereà addit, eamdem ab ipſo contra Phocam profecto, ex Africâ Conſtantinopolim cum claſſe deportatã; cùm ait: Ὁ δὲ Ἡράκλειος πλοῖα πολλὰ ἐξ Ἀφρικῆς ἐξοπλίσας, καὶ στρατὸν κατὰ Κωνσταντινούπολιν κατέλαβεν, ἐπιφερόμενος καὶ τὴν ἀχειροποίητον εἰκόνα τοῦ Κυρίου καὶ Θεοῦ ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ: *Interim Heraclius cum magnâ & armatâ claſſe Conſtantinopolim appellit, ſecum ferens etiam Seruatoris noſtri imaginem, nullo manus miniſterio factam.*

Ex his habes, Mauritio & Heraclio imperantibus, imaginem ἀχειροποίητον ſeruatam fuiſſe Conſtantinopoli, & inde per exercitus Duces in caſtra non ſemel deportatam. Verùm æuo Tiberij Secundi, qui Mauritio genero Imperium tradidit, in eadem vrbe iam religioſiſſimè cuſtoditã conſtat ex Græcorum Menologio, vndecimâ Augu-

ſti, vbi hæc leguntur: Διήγησις περὶ τῆς ἀχειροποιήτου εἰκόνος, τοῦ Κυρίου καὶ Θεοῦ καὶ Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ. *Narratio de non manu factâ imagine Domini & Dei & Saluatoris noſtri Ieſu Chriſti*. Et verò coniicere auſim, iam tunc in acie prælatam (anno Chriſti D.LXXXI.) cùm Tiberius Regem Perſarum Choſdroëm, poſt obitum Iuſtini, Romanum Imperium inuadentem, per ſtrenuiſſimos Duces Iuſtinianum Iuſtini nepotem & Mauritium variis præliis fudit; ipſamque Perſidem penitùs deuaſtauit. Nummi Tiberij & Iuſtiniani nomine cuſi id videntur innuere, in quibus auerſis effigies Chriſti vſurpata primùm conſpicitur, à diuinâ illâ Imagine forſitan mutuata: aureum vnum ſic deſcribit Nummographus:

D. N. IVSTINIANVS ET TIBERIVS PP. A. *duæ facies.*

D.N. IHS. CHRIST. REX REGNANTIVM. *imago Chriſti cum cruce.* alterum Iuſtiniani ſolius, etiam ex auro, vidi aliàs hac formâ:

Admiranda porrò primis illis ſæculis patrata Conſtantinopoli, virtute ſacræ Imaginis, narrantur in Græcorum Menæis, quæ non abs re viſum eſt hîc adnectere: Ἐν ταῖς ἡμέραις Τιβερίου τοῦ βασιλέως, θαῦμα μέγα καὶ παράδοξον γέγονε. Γυνὴ γάρ τις τοὔνομα Μαρία, συγκλητικὴ Φιλόχριστος, τὴν ἀξίαν Πατρικία, χήρα οὖσα, περιέπεσε πάθει χαλεπῷ καὶ ἀνιάτῳ· καὶ ἀποκαμοῦσα ἀπὸ πάσης ἀνθρωπίνης βοηθείας, ἀνέθετο ἑαυτὴν τῷ Θεῷ καὶ Κυρίῳ ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστῷ. Ἔννοιαν τοίνυν ἀγαθὴν ὑποθεμένη ἑαυτῇ, ἀποστέλλει πρὸς τοὺς λειτουργοὺς τῆς ἁγίας δεσποτικῆς καὶ ἀχειροποιήτου εἰκόνος, ἀφικέσθαι πρὸς ἑαυτὴν ἀξιοῦσα. Τῶν δὲ παραγενομένων, προσέπεσε τοῖς ποσὶν αὐτῶν, λέγουσα· Δέομαι ὑμῶν κύριοί μου, ἐπειδὴ ὁ Θεὸς διὰ τὰς ἁμαρτίας μου συνεχώρησέ με μαστίζεσθαι ὑπὸ χαλεπῆς νόσου καὶ ὀλεθρίας, βούλομαι ἡ ταλαίπωρος καὶ ἀναξία, δι᾽ εὐχῶν τῶν ἁγίων ὑμῶν, δέξασθαι τὸν δεσποτικὸν καὶ ἅγιον χαρακτῆρα εἰς τὸν πανευτελῆ μου οἶκον ἐπὶ ἡμέρας τεσσαράκοντα, καὶ ἴσως δι᾽ αὐτοῦ ποιήσει ἔλεος μετ᾽ ἐμοῦ. Οἱ δὲ, τήνδε τὴν διαγωγὴν καὶ τὴν πνευματικὴν αὐτῆς κατάστασιν ἐπιστάμενοι, ἤγαγον τὸν ἅγιον χαρακτῆρα. Καὶ τῆς ἁγίας ἀνοιχθείσης θήκης, προσεκύνησεν ἡ γυνὴ καὶ ἠσπάσατο· καὶ λαβοῦσα βαβίκινον μεῖζον ἰσόμετρον τῆς ἁγίας εἰκόνος, τέθεικεν ἐπάνω αὐτῆς· εἶτα βαλοῦσα αὐτὴν εἰς καθαρὸν σκρίνιον, ἠσφαλίσατο δι᾽ αὐτῆς· καὶ ἀποθεῖσα ἐν τῷ εὐκτηρίῳ αὐτῆς, ἐφωταγώγει λαμπρῶς ἐπὶ ἡμέρας τεσσαράκοντα, λειτουργοῦσα. Πληρω-

θεισῶν δὲ τῶν τεσσαράκοντα ἡμερῶν, ἤρξαντο αἱ ὀδύναι τῆς γυναικὸς γίνεσθαι σφοδραὶ καὶ ἀφόρητοι, ὥστε μὴ δύνασθαι αὐτὴν μηδὲ τῆς κλίνης ἀναστῆναι. Προσκαλεσαμένη δὲ μίαν τῶν παιδισκῶν ἣν οἶδε καθαρωτέραν, φησὶ πρὸς αὐτήν· Δέξαι τὴν θήκην τῆς ἁγίας εἰκόνος, ὅπως προσκυνήσω, καὶ εὕρω μικρὰν ἀνάπαυσιν τῆς συνεχούσης με σφοδρᾶς ὀδύνης. Ἡ δὲ πορευθεῖσα εἰς τὸ εὐκτήριον, εἶδε θαῦμα μέγα καὶ φοβερὸν καὶ παράδοξον· φλὸξ γὰρ πυρὸς εἰς πλησμονὴν γεννηθεῖσα ἐκ τῆς ἁγίας θήκης ἐκείνης, ἀνέρχετο μέχρι τοῦ στέγους, καὶ καθάπτουσα τὸ ὅλον θυσιαστήριον, κατήρχετο μέχρι δαπέδου, μηδὲν τὸ σύνολον τὸ θυσιαστήριον βλάπτουσα. Καὶ ἐκπλαγεῖσα ἡ παῖς ἔπεσε χαμαί. δραμοῦσα δὲ ἑτέρα, ἀπήγγειλε τῇ κυρίᾳ αὐτῆς. Ἡ δὲ κατάφοβος γενομένη, κατῆλθε τοῦ κλινιδίου, καὶ βίᾳ πρὸς τὸ εὐκτήριον ἀπελθοῦσα, καὶ τὴν φλόγα ἰδοῦσα, τὸ Κύριε ἐλέησον ἀνεβόησεν· εἶτα μετεκαλέσατο τοὺς λειτουργοὺς μετὰ σπουδῆς. Συνηκολούθησεν δὲ αὐτοῖς καὶ ὄχλος πολύς, καὶ πάντες ἰδόντες τὸ παράδοξον, κατεπλάγησαν. Ἀνερχομένης δὲ τῆς φλογὸς καὶ κατερχομένης ὥσπερ ὀθόνης πλοίου ὑπὸ ἀνέμου σφοδροῦ ῥιπιζομένου, ἔκραζον πάντες τὸ Κύριε ἐλέησον ἐπὶ ὥρας πολλάς. Γενομένης δὲ ἱερατικῆς εὐχῆς, κατέπεσεν ἡ φλόξ, καὶ ἀνοίξαντες τὴν θήκην, εὗρον τὴν ἁγίαν δεσποτικὴν καὶ ἀχειροποίητον εἰκόνα ἀσινῆ καὶ ἀλώβητον. Λαβόντες δὲ καὶ τὸ βαβίκινον τμῆμα, ὃ ἐπέθηκεν ἡ Πατρικία, εὗρον ἐν αὐτῷ ἕτερον χαρακτῆρα δεσποτικὸν ἀχειροποίητον, ὦ τοῦ θαύματος, ὅμοιον τῷ πρωτοτύπῳ. Δοξάσαντες δὲ τὸν Θεὸν ἐπὶ

τοῦτο

τοῦτο πάντες, καὶ ἀσπασάμενοι αὐτὸν, ἔθηκαν ἐπὶ τὸ ἄλγος τῆς γυναικὸς, καὶ εὐθέως αἱ ὀδύναι ἀπηλάθησαν, ἡ δὲ νόσος ἐδραπέτευσε, καὶ ἡ γυνὴ ἰάθη, καὶ τελείως εἰς ἑαυτὴν ἐλθοῦσα, ἀνέστη δοξάζουσα τὸν Θεὸν σὺν πᾶσι τοῖς ἐλθοῦσι μετὰ τῶν πρεσβυτέρων. *Tiberio, qui Mauritium præceſſit, imperante, ingens planéque inſolens miraculum accidit. Matrona quædam, cui Mariæ nomen fuit, è Senatorio ordine, Patriciâ ſtirpe nata, religioſa admodum, orbata viro, in grauem & mortiferum inciderat morbum, cui nullâ ope humanâ ſuccurri poterat. Commendanti ſuam ſalutem D. N. Ieſu Chriſto, res bona in mentem venit, Presbyteros ſacroſanctæ illius à Domino ſine manus operâ factæ Imaginis cuſtodes, per certos homines accerſit. Præſentibus ſupplex aduoluta, Obſecro, inquit, Domini mei, quandoquidem ob culparum mearum noxas, à Deo, graui periculoſoq́; morbo caſtigor, cupio infelix ego & indigna, per veſtras preces, ſanctam Domini effigiem ad dies quadraginta in viliſſimas ædes meas transferri; fortè per illam à Domino miſericordiam impetrabo. Sacerdotes animaduerſâ cognitaq́; illius pietate & religione, ſacram Domini Imaginem attulerunt. Recluſâ ergo hierothecâ, mulier venerata Imaginem & exoſculata, accepit telam bombycinam, eiuſdem cum ſacrâ effigie magnitudinis, illamq́; imagini Domini impoſuit. Deinde imaginem Domini ita tectam,*

tectam, mundiſsimo ſcriniolo incluſam cuſtodiuit, firmataq́; per eam, in ſacrario ſuo collocauit, & luminibus magnificè illuſtratum, dies totos quadraginta aſsiduè coluit. Die iam quadrageſimo elapſo, feminæ cruciatus rediere grauiſsimi, adeoq́; intolerandi, vti ne de lectulo quidem ſe leuare poſſet. Vocatæ ergo ex ancillis alteri, quam caſtiorem nouerat, Vade, inquit, adfer ſacræ imaginis arculam, vt adoratâ illâ, aliquod inde dolorum meorum leuamen recipiam. quæ ingreſſa ſacellum, vidit prodigium formidabile inexpectatum. Flamma (ad aſſerendam ſacræ imaginis fidem) ex hierothecâ illâ ad laquearia vſque erupit, arámque totam complexa, ad pauimentum vſque deſcendit, nec labem interim vllam altari intulit. Attonita puella concidit, alteráque curriculo Dominæ rem denuntiat: quæ territa de lectulo deſcendit, & totis connixa viribus, ad ædiculam adrepſit, conſpectáque flammâ exclamauit, Kyrie eleiſon: móxque accerſiuit Sacerdotes, quos magna hominum comitata copia; qui omnes viſo inuſitato miraculo perculſi ſunt. Flammâ autem adſcendente ac deſcendente, non ſecùs ac velum in nauigio à tempeſtate vehementer iactatum, omnes ad multas horas Kyrie eleiſon ingeminarunt. Fuſis autem precibus flamma euanuit, apertáque capſulâ, ſanctam Domini effigiem ſine manu expreſſam, illæſam intactámque reperêre: quin & telam illam ſericam à Patriciâ

im-

impoſitam alteri imagini tollentes, eamdem prorſus, ac genuinâ illi archetypæ (ô ſtupendum miraculum!) Domini formâ, ſine vllius ope inſignitam, inuenerunt; laudatóque ſuper hoc beneficio Numine, exoſculantes imaginem, feminæ laboranti impoſuerunt, ſubitóque morbi dolores omnes abſterſi, muliérque ſibi penitùs reſtituta ſurrexit, Deóque debitas laudes, cum toto Sacerdotum & populi cœtu perſoluit. Hæc Menæa: in quibus deinde traditur, venerandam illam matronam, ſub vitæ finem, effigiem miraculo expreſſam in Cœnobio Melitinenſi S. Aſſumptionis reponi curaſſe; vnde ablata per Sergium Patriarcham, nouo miraculo, Deo ſic volente, eſt reſtituta. Hucvſque de Imaginibus Chriſti Seruatoris ἀχειροποιήτοις: de quibus ſi quæratur, quî factæ illæ fuerint; & quidem hæ poſtremæ per velaminum ad primigenias applicationem; in mantili verò Abagari, & Veronicæ peplo, per contactum vultus Chriſti, aut ſudi, aut ſudore diffluentis: dicam ego omnes eas (non ſecùs ac ſepulchrales) miraculo factas fuiſſe; vt eſſent perennes & egregij typi amoris Chriſti Domini erga miſeros mortales; *vt per eas* (verba ſunt Sextæ Can 83.
Synodi Conſtantinopolitanæ) *manu duceremur in memoriam ſuæ in carne conuerſationis, paßionis, ſalutiferæ mortis, & prætereà mundo factæ redem-*

Ee ptio-

An. 392. num. 59. *ptionis.* Affirmabo præterea illas, *digito Dei*, (vt loquitur Baronius) ſiue diuinæ virtutis potentiâ depictas; vti velum illud ſacris Imaginibus diuinitus pictum, & appenſum in Eccleſiâ S. Stephani Protomartyris, in Vzalenſi Africanæ prouinciæ ciuitate, de quo multa Euodius, eius loci Epiſcopus, æternæ memoriæ ſcriptis prodidit. De quibus omnibus ſi aliquis adhuc dubitet, *cogitet ille facientem* (inquit Hugo de S. Victore) *& deſinet eſſe mirabile quidquid erit; & ſi mirabile eſſe non deſierit; tamen impoßibile non erit: nam ſi factor omnipotens cogitatur, non erit impoßibile quidquid erit.*

Lib. 2. de Sacram. p. 4. c. 11.

CAPVT XXXVI.

Quis cultus exhibendus Linteis ſepulchralibus Chriſti Domini?

EXCELLENTISSIMVS planè, ſi quis alius rebus ſacris exhiberi ſoleat: hactenus enim ſatis, opinor, docuimus, Lintea iſta ſanctiſſima, Chriſti Seruatoris eſſe imagines non arte humanâ, ſed diuinâ expreſſas manu; & inter præcipua Religionis noſtræ pignora iure quàm optimo cenſeri. Neque enim alio ducta ſunt colore harum imaginum præcipua lineamenta, quàm Chriſti ſanie pre-

pretioſâ, vnguentis, & cruore purpureo, quem in eiuſmodi notis & veſtigiis liceat obſeruare. Aliquid certè ſanguinis in terris etiamnum ſupereſſe concedit Caietanus, vbi diſtinguit inter ſanguinem vitalem & nutrimentalem. Vitalem ſiue pulſatilem ait Galenus à ſiniſtro cordis ventriculo per aortam ferri in totum corpus; cuius è ſinu cordis excluſionem, inferre tradunt Medici viuifici nectaris paupertatem. Nutrimentalem verò vult fortè Caietanus eſſe illum ſanguinem, qui ſucceſſiuè ad continuam nutritionem in hepate Chriſti mortalis gignebatur, eumque non fuiſſe totum à Chriſto reſurgente denuò collectum: quod etiam concedit Suarez, cùm corpus humanum tantæ copiæ capax non ſit. Pius II. in Bullâ ad Abbatem S. Mariæ, Xantonenſis Diœceſis, hanc opinionem non eſſe fidei contrariam definiuit: *Nos* (inquit) *qui de prædictis certam notitiam habemus, attendentes, quòd veritati fidei nullatenus repugnat, affirmare Redemptorem noſtrum de ſanguine præfato, ob ipſius paſſionis memoriam, aliquam partem in terris reliquiſſe*, &c. Gloriatur Mantuana Eccleſia, habere ſe de ſanguine qui fluxit de latere Chriſti Saluatoris, (non de latere imaginis ipſius crucifixæ in Syriâ, in Beryto ciuitate) eumque verum eſſe Domini ſanguinem, declarauit

3. p. q. 54. art. 2.

Lib. de Anat. viuor.

Tom. 2. 3. p. d. 47. ſ. 2.

DeScript. Eccleſ. in S. Athanaſio. An. 804. uit Leo III. Pontifex ante annos octingentos, vt notat Bellarminus: & Baronius aſſerit, extare Romæ Diplomata Pontificis, in quibus ſanguinis illius veritas confirmatur. Scribit etiam Mattheus Pariſienſis, miſſum fuiſſe ab Ieroſolymitano Patriarchâ vaſculum cum vero Chriſti ſanguine, ad Henricum III. Angliæ Regem, ſuſceptumque cum incredibili celebritate, prædicantibus Epiſcopis, & rationem reddentibus de veritate illius ſanguinis. In Galliæ Narbonenſis vrbe S. Maximini, ſeruatur verus ſanguis Chriſti Domini, phialâ vitreâ concluſus; qui quotannis die Veneris ſancto, dum paſſionis Dominicæ Officium recitatur, maximo miraculo cernitur per ſe attolli & ebullire. Sixtus IV. in Opuſculo de Sanguine Chriſti, affirmat, verum eius ſanguinem & imaginem conſpici in Sindone Camberienſi: quod laudat & amplectitur Iulius II. in Bullâ, quâ anno M.D.VI. Sindoni illi Feſtum diem, ac proprium Officium conſtituit, vt alibi retulimus. Quare iniuriâ cenſuit Turrecremata, erroneum ac temerarium eſſe, verum eiuſmodi ſanguinem in terris agnoſcere. Ipſe denique Vaſquez aliquam particulam effuſi à Chriſto ſanguinis, fatetur ſupereſſe in *ſpinis, in clauis, ligno crucis, ſudario, & aliis*; non in propriâ

In Henrico III.

In Can. Inuitat. d. 2.

3. p. d. 36. c. 8. n. 42.

tamen

tamen formâ ſanguinis, ſed coloris cuiuſdam purpurei.

Verùm quidquid de hac controuerſiâ ſtatuatur, facile fuerit noſtram aſſertionem de cultu Sudariis debito comprobare, ſi obſeruaris, aliud longè eſſe, imaginem *per ſe* adorari, & aliud, *propter ſe*: ſicut etiam plurimùm differunt, exemplar adorari in imagine, & imaginem adorari propter exemplar. Fatentur ſiquidem omnes Catholici, numquam imaginem propter ſe adorari, cùm non ſit propriè capax excellentiæ, cui nos ſubmittamus; (eſt enim res inanima:) multi tamen contendunt adorari in ſe, hoc eſt, non in alio, aut cum alio, quod ſimul adoretur. Cùm igitur imago adoratur propter exemplar, in ſe tamen adoratur, & proximè actum illum terminat; licet tota ratio eiuſmodi cultus & obſeruantiæ, ſit ipſum exemplar quod in imagine exprimitur; non ſecùs ac dum obſeruatur Legatus propter Regem, illa dubio procul obſeruantia Legato, non tamen propter ſe, ſed Regis causâ exhibetur: & tota ratio volendi medium quod per ſe concupiſcitur, eſt finis. Quando verò aſſerimus, exemplar adorari in imagine in quâ refulget, ſiue imaginem non adorari per ſe, ſed aut per aliud, aut in alio, volumus ipſum prototypum non modò eſſe moti-

uum adorationis, ſed ipſam etiam materiam & terminum proximum: primariò enim adoratur, & imago non niſi cum illo; ita vt ne mente quidem & intellectu ſeiungi queat imago à prototypo. ex quibus efficitur, vt vnicus ſit imaginis & exemplaris cultus. Quare cùm veriſſima ſit illa antiquorum tum Patrum tum Theologorum ſententia, quæ imaginem ab exemplari ſecerni vetat, & vnicum vtriuſque cultum agnoſcit, quo ſcilicet prototypon in ſuo typo obſeruetur; apparet quàm ſancto cultu colendæ ſint hæ diuinæ Chriſti effigies. Debet igitur ſemel ſtatui noſtra hæc de Imaginum veneratione ſententia: quod ſanè pridem accuratè pręſtitit Vaſquez, tertiâ parte, diſputatione centeſimâ octauâ; vbi omnium veterum paſſim fuiſſe confirmat, capite ſecundo. Apertus eſt omnino S. Thomæ ſenſus, ibidem, quæſtione XXV. articulo III. docet enim eamdem imagini Chriſti, quæ ipſi Chriſto, tribuendam adorationem, latriæ ſcilicet; quod ibidem Articulo IV. de Cruce iterùm inculcat; licet ille loquendi modus commodâ egeat, vti dicemus, expoſitione.

Lib. I. pro Can. Ap. cap. 25. Franciſcus quoque Turrianus, hæreſeôn impugnator acerrimus, idem probat ex Nicephoro Patriarchâ Conſtantinopolitano, qui Dialogo

Or-

Orthodoxus, quærenti hæretico, quibus ſacris paginis conſtet adorandam Chriſti imaginem, reſpondet, *ibi ſcriptum eſſe, vbi ſcriptum eſt adorandum eſſe Chriſtum, ſiquidem inſeparabilis eſt à prototypo effigies.* Et paulò pòſt pergit oſtendere, vnum eſſe, imaginem & exemplar, non naturâ, ſed σχέσει, habitudine. *Deus & homo dicitur Chriſtus ſignificatione nominis, & naturâ diuinitatis & humanitatis: imago verò eius, ſignificatione nominis dicitur Chriſtus, non autem naturâ diuinitatis & humanitatis, habétque communionem nominis & honoris, atque adorationis cum prototypo.* Reliquos Patres dabit Vaſquez: omnium inſtar ſit Baſilius, qui libro de Spiritu ſancto ad Amphilochium, Cap. 18. (quod etiam vſurpatur à Damaſceno, & in Septimâ Synodo, actione quartâ à Ioanne Presbytero) Orat 1. & 3. de Imag. ſic ait: Ὅτι βασιλεὺς λέγεται καὶ ἡ τοῦ βασιλέως εἰκών, καὶ οὐ δύο βασιλεῖς· οὔτε γὰρ τὸ κράτος σχίζεται, οὔτε ἡ δόξα διαμερίζεται. Ὡς γὰρ ἡ κρατοῦσα ἡμῶν ἀρχὴ καὶ ἐξουσία μία, οὕτω καὶ ἡ παρ' ἡμῶν δοξολογία μία, καὶ οὐ πολλαί, διότι ἡ τῆς εἰκόνος τιμὴ ἐπὶ τὸ πρωτότυπον διαβαίνει. *Quia Rex etiã dicitur Regis imago, & non duo Reges; neque enim Imperium ſcinditur, neque gloria diuiditur. Quemadmodum ergo principatus & poteſtas vna eſt, quæ nobis dominatur; ſic etiam & glorificatio à nobis vna eſt, & non multæ, propterea quòd imaginis*

nis honor ad exemplar tranſit. Quibus verbis optimam cauſam reddit Baſilius, cur vna ſit Regis & imaginis Regię glorificatio, quia vnum eſt vtriuſque imperium & dignitas: nulla ſiquidem alia dignitas & excellentia cui nos ſubmittamus, eſt in imagine inanimâ, quàm ipſiuſmet exemplaris quod in ipsâ refulget; ac proinde incapax prorſus eſt imago affectus illius interni, quo alteri propter ſummam eius præſtantiā nos ipſos ſubmittimus, eiuſque ſigna prodimus exteriùs. In illo autem interno affectu conſiſtit adoratio, non autem aut in oſculis, aut in genuflexionibus, quæ proximè ipſa afficiunt ſimulacra. Quod magis illuſtratur à contrario: quis etenim dicat, imaginem iniuriæ cuiuſpiam capacem, ſi vel leuiter ſeiungatur à prototypo?

Seſſ. 25. Denique fauet prorſus Tridentinum, quod decreto de Imaginibus ſtatuit, Imagines venerandas; *non quòd credatur ineſſe in iis aliqua diuinitas, vel virtus propter quam ſint colendæ, vel quòd ab ijs aliquid ſit petendum, vel quòd fiducia ſit in Imaginibus figenda, veluti olim fiebat à Gentibus, quæ in idolis ſpem ſuam collocabant; ſed quoniam honor, qui exhibetur, refertur ad prototypa, quæ illæ repræſentant, vt per Imagines quas oſculamur, & coram quibus caput aperimus, & procumbimus, Chriſtum adoremus, & ſan-*

Sanctos quorum illæ ſimilitudinem gerunt, veneremur. Quæ omnia planè euincunt, quaſi participato quodam cultu, ipſi Chriſto aut patienti aut demortuo debito, obſeruanda eſſe ſacra Sudaria, quæ imagines Chriſti miraculoſas eſſe toties inculcamus: quamuis hoc loquendi modo, vt latriâ dicantur colenda, meritò abſtinere nos velint[a] Vaſquez & [b] Bellarminus, conſentaneè dictis Septimę Synodi. Latria enim ſignificat affectum interioris ſeruitutis, quę fit in ſpiritu & veritate, & ſoli Deo exhibetur: qui affectus non fertur in imaginem ſine exemplari; quod tamen illis verbis exprimi videtur, *imago adoratur latriâ*. Si verò ſignificetur, opus illud externum, quo honoramus imaginem, naſci ab interno affectu qui latria ſit; vera in quodam analogico ſenſu eſt propoſitio; quia eiuſmodi oſculum, genuflexio, aut ſignum aliud, quod proximè attingit imaginem Chriſti, ex latriâ procedit, qui cultus externus aliquando *adoratio* dicitur.

[a] Diſ. 110.
[b] Lib. 2. de Sanctis cap. 22.

Denique idem de ſanctis Sudariis, quod de S. Cruce (quam ſuprà S. Thomas latriâ adorari dicebat) ſentiendum, cùm pares vbique ſint rationes; ipſique aduerſarij, qui volunt imaginem diſtincto cultu ab exemplari eoq; inferiori obſeruari, concedunt tamen analogicè ad cultum proto-

typi referri; atque ita Sanctorum effigies coli *duliâ ſecundùm quid*; B. Virginis *hyperduliâ ſecundùm quid*; & Chriſti proinde *latriâ ſecundùm quid.* Sic

Cap. 24. 25. Bellarminus libro ſecundo de Sanctis: & omnes prætereà peculiarem ſuperioremque Cruci Dominicæ cultum aſſignant, ob ſacratiſſimi Sanguinis aſperſionem, Chriſti contactum, & noſtræ redemptionis inſtrumentum: quæ rationes prorſus in ſanctis Sudariis militant, aliiſque paſſionis Dominicæ inſtrumentis, de quibus ſic Damaſce-

Orat. 3. de Imag. nus: Προσκυνοῦμεν τοῦ Σταυροῦ τὸ ξύλον, τοὺς ἥλους, τὸν σπόγγον, τὸν κάλαμον, τὴν λόγχην, τὴν ἱερὰν καὶ σωτήριον τὴν ἐσθῆτα, τὸν χιτῶνα, τὰς ΣΙΝΔΟΝΑΣ, τὰ σπάργανα. *Nos veneramur & adoramus ſanctæ Crucis lignum, clauos, ſpongiam, arundinem, lanceam, ſacramq́; illam & ſalutarem veſtem, tunicam,* SINDONES, *faſcias.*

Rectè igitur omnino Leontius Dialogo quinto contra Iudæos, vt refert etiam Septima Synodus Articulo quarto: *Quemadmodum Iacob accipiens à filiis ſuis veſtem ſanguine conſperſam Joſeph, cum lacrymis oſculatus eſt, ſuiſq́; oculis circumpoſuit, non ipſam veſtem diligendo aut honorando hoc fecit; ſed per eam arbitratus eſt ſe Joſeph oſculari, & in manibus habere: ſic etiam Chriſtiani omnes, Jmagines Chriſti tenentes, noſtráque carne oſculantes,*

tes, animo videmur nobis ipſum Chriſtum amplecti.

In his igitur ſanguinolentis Ioſeph noſtri veſtibus, Ioſephum ipſum, cuius vetus ille vmbra fuit, toto pectore debemus venerari. Quod ad me attinet, ego diuinam imaginem, quæ refulget in Sudario noſtro Biſontino, multoties ſum veneratus, tamquam auguſtiſſimum noſtræ ſalutis monumentum; & hîc ad extremum, eadem oratione compello eam, quâ olim Sudario Edeſſeno impreſſam Conſtantinus Imperator Porphyrogenitus filius:

*O diuina ſimilitudo eius, quæ mutari non poteſt, Patris ſimilitudinis! O character characteris diuinæ ſubſtantiæ! O venerandum & omni honore dignum ſignaculum primariæ pulchritudinis Chriſti Dei noſtri (tecum enim loquor, tamquam cum re animatâ,) conſerua & cuſtodi ſemper eum, qui piè & moderatè nobis imperat, & aduentus tui memoriam luculenter celebrat, quem cum tuâ benignitate ad auitam & paternam ſedem extuliſti; conſerua eius germen, & generis ſucceſſionem, & ſceptrorum perpetuitatem: ſtatum pacificum præbe Reipublicæ: concede vt hæc Regina * ciuitatum maneat inexpugnabilis: & nos vt placentes Archetypò tuo, Chriſto Deo noſtro, admittamur in eius regnum cæleſte, eum glorificantes & celebran-*

* Conſtantinopolis

lebrantes, quoniam eum decet gloria, & adoratio, in ſæcula ſæculorum. Amen.

Ego ne litterulam quidem immutarim in piiſſimi Cæſaris precatione; æqualis enim in omnibus mens mihi: orare pro inuictiſſimo Imperatore noſtro Ferdinando: pro omnibus Chriſtianis atque Catholicis Principibus, à quibus pendet beata tranquillitas Reipublicæ Chriſtianæ: pro Veſontione noſtrâ, quæ vel ſolo diuinæ Imaginis theſauro quem poſſidet, Ciuitatum cis Alpes iure dici poſſit Regina: denique pro ſalute noſtrâ, quam concedat nobis fons & origo bonorum omnium Deus, in quo deſino: vtinam ſic in extremo illo exitu, certo & incerto fine. Amen.

SYLLABVS AVCTORVM QVOS LAVDAMVS, ILLVSTRAMVS, AVT EMENDAMVS.

A.

ABVLENSIS.
Acta Capituli Biſontini.
Adornus.
Adrichomius.
Agellius.
Alcuinus.
D. Ambroſius.
Ammianus Marcellinus.
Angradus Monachus.
Annales Societatis IESV.
Apuleius.
Arias Montanus.
Ariſtophanes.
D. Athanaſius.
Athenæus.
Attilius Serranus.
D. Auguſtinus.

B.

Baronius.
D. Baſilius.
Bayſius.
Beda.
Bellarminus.
Bellonius.
D. Bernardus.
D. Bonauentura.
Boterus.
D. Brigitta.
Bzouius.

C.

Caietanus.
Calderinus.
Camuzatius.
Caſſianus.
Catullus.
Cedrenus.
D. Chryſoſtomus.
Codex Rituum Biſont.
Codex Rhemenſis vetus.
Concilium Tridentinum.
Conſtantinus Porphyrogenitus.
Cornelius Fronto.
Curopalates.
Curtius.

D.

Diuus Damaſcenus.
Dio Caſſius.
Dio Chryſoſtomus.
Diodorus Siculus.
Dionyſius Alexandrinus.

Dioſcorides.
Donatus.
Durandus.

E.

ETymologici Auctor.
Euagrius.
Euchologium.
Euripides.
Euſebius.
Euſebius.
Euthymius.
Eutropius.

F.

Froiſſartes.

G.

GAlenus.
Gautherius.
Gemma animæ.
Gennadius Scholaris.
D.Germanus.
Nicol. Gillius.
Girardus Hallianus.
Glaber.
Gloſſæ veteres.
Gordonus.
Goropius Becanus.
D.Gregorius Magnus.
Gregorius Nazianzenus.
Gregorius Nyſſenus.
Gretſerus.
Guichardus.
Gutherius.

H.

HAllenſis.
Herodotus.
Heſychius.
D.Hieronymus.
Hippocrates.
Hiſtoria Lauſiaca.
Hiſtoria Rhemenſis.
Homerus.
Hugo de S.Victore.

I.

IAnſenius.
Innocentius III. PP.
Ioachimus Abbas.
Ioannes Conſtantinopolitanus.
Iſidorus.
Iuſtinus.
Iuuenalis.
Iuuencus.

L.

LAmpridius.
Leontius Epiſcopus Cyprius.
Leo Oſtienſis.
Lexici Auctor.
Libri veteres MSS.
Lipomanus.
Lorinus.
Lucianus.
Lucretius.
Lutatius Placidius.

M.

MAcarius.
Macrobius.
Maiolus.
Mantuanus.
Martialis.

Mar-

Martianus Capella.
Martinus Cruſius.
Martyrologium Romanum.
Menæa Græcorum.
Menologium Græcorum.
Metaphraſtes.
Molanus.
Monachus Engoliſmenſis.
Monodus.

N.

NIcephorus.
Nonius Marcellus.
Nonnus Poëta.
Nummographus.

O.

ONomaſtici Auctor.
Ouidius.

P.

PAcatus.
Pacuuius.
Paleotus.
Palladius.
Panegyricus Conſtantini.
Papirius Maſſonus.
Paulinus.
Pauſanias.
Petronius.
Petrus à Beek.
Philippus de Bergamo.
Philo Iudæus.
Philoſtratus.
Phocyllides.
Pingonius.
Plato.
Plautus.
Plinius.
Plutarchus.
Pollux.
Polybius.
Pomponius Mela.
Pontifices varij.
Proſper Bonafamilia.
Prudentius.

Q.

QVadrigarius.
Quintilianus.

R.

RAbbi Iacob.
Rabbi Moyſes.
Radziuilus Princeps.
Remigius.
Ribera.
Robertus Sunella.
Rolliardus.
Ruffus Epheſius.

S.

SAlmeron.
Saluianus.
Seneca.
Serarius.
Sextus Empiricus.
Sextus Philoſophus.
Sidonius Apollinaris.
Sigonius.
Silius Italicus.
Simocatta.
Sixtus IV. PP.
Sophocles.
Stapletonus.
Strabo.

Suarez.
Suetonius.
Suidas.
Surius.
Syneſius.
Synodi diuerſæ.

T.

TAcitus.
Terentius.
Tertullianus.
Teſtamentum vetus.
Teſtamentum nouum.
Theatrum Antiquitatum Pariſienſium.
Themiſtius.
Theophanes.
Theuetus.
D.Thomas.
Tonſus.
Tullius.
Turrecremata.
Turrianus.
Tyrius.

V.

VAlla.
Varro.
Vaſconcellius.
Vaſquez.
Vincentius Brunus.
D.Vincentius Ferrerius.
Virgilius.

Z.

Zonaras.

INDEX RERVM ET VOCVM MEMORABILIVM.

A

ADAMVS *primus parens quo ritu ſepultus.* Pag. 2
Ægyptij corpora terra mandabant. 3
condiebant triplici modo. 7, 18
linteis inuoluebant. 6, 7
domi ſeruabant. 8, 9
Ægyptiacæ cōditure triplex cauſa. 10
Ægyptij Sacerdotes linigeri. 178, 179
Alba, Sacerdotum tunica. 181
Alberti & Iſabellæ Archiducum liberalitas. 75
Altare S. Sudarij Biſontini priuilegio munitum. 83
Amedeus Dux Sabaudiæ Sacellum S. Sindoni ædificat Camberij. 120
Amictus ex lino Ægyptiaco, Sindon. 23.
Amorgis, lini ſpecies. 177
Anaboladium, Sindon. 23
S. Antonius ritus Ægyptiorum deteſtatus eſt. 9
Antonius de Vergeyo Archiepiſcopus curatus. 73
Area, ſubterranea crypta. 4
S. Athanaſius Reliquias Sanctorum humo condendas quare cenſuit. 9, 10
Auguſtæ velatæ in nummis. 43
Aymericus proditor quatuor in partes diſtractus. 143

B

Balteum Dominicum. 57, 58
Brachium S. Lucæ. 60
Brachium S. Stephani. 56, 82
Brandeum. 166

C

Cadauera in elementis ſepulta. 1
Cæci recipiunt viſum. 75. 76
Caluinus refutatus. 33, 34, 35, 140
S. Cappella S. Sindonis in arce Camberienſi. 120
Capilli B. Virginis. 56, 99, 104
Capilli mortuis incidebantur. 17
Capſa argentea S. Sindonis Camberienſis. 121, 122
Captiui diuinâ virtute ſoluti ergaſtulis. 99
Caput in duas partes diuiſum. 43
Caput pro toto homine. 43
Caput S. Ioannis Calybitæ ſeruatur Chryſopoli ſeu Veſontione. 63
Carbaſa unde dicta. 181
S. Caroli Borromæi peregrinatio. 134. & ſeqq.
Caroli Magni facies ſudario operta. 48
Carolus Caluus ab Aquiſgrano Sindonem Compendium tranſtulit. 150
Caſia ad condituram adhibita. 7
S. Caſſius Narnienſis Epiſcopus. 49
Catacumbæ Chriſtianorum. 4
Cedrinum vnguentum. 8
Charta Græcorum Antiſtitum. 63

Chriſtianorum fides de reſurrectione. 4

Chriſtiani corpora loculis condidere. 3, 4

Chriſtus frequenter pictus in Sindonibus. 163

Chriſtus intonſo capite cur ſepultus. 18

Cingulum non eſt Sudariū. 55, 56, 57

Claui Martyrum, claui Chriſti exiſtimati. 167

Clauorum Chriſti numerus an ex ſacris linteis colligi poſſit. 191

Cœmeteria Chriſtianorum. 4

Conſtantini Porphyrogeniti oratio ad Sudarij Edeſſeni imaginem. 227

Cornelia gens quo ritu ſepulta. 2

Corpora integra condita ſarcophagis. 2

Corpus Chriſti quomodo inuolutum. 47, 48

Crucis Dominicæ portio inuenta. 59

Crucis Dominicæ imputribilis qualitas. 28

D

Dentes ſunt ſemina corporis ſurrecturi. 5

Diadema quid. 169

Dido Pallanti veſtes texuit. 33

Dola vrbs, Sodalitati S. Sudarij Biſontini nomen dedit. 82

Dormitoria Chriſtianorum. 4

E

Eccleſia de Lireyo extruitur. 98, 99

SS. Epiphanij & Iſidori corpora Veſontione. 56

Exemplaria mortuorum materialia. 12

F

Facies pars capitis potior. 44

Facies pro totius corporis habitu. 45

Faſcia quid. 169

Faſcia barbata, ὀθόνη. 14

Faſciæ crurales & pedules. 170

Faſciæ defunctorum. 21, 22, 172

Faſciæ infantiæ Chriſti. 171

Faſciæ ſepulchrales Chriſti. 21, 22, 174, 175

Faſciæ ſepulchrales totum corpus excepto capite complectebantur. 35, 36, 37

Feminæ apud Iudæos feminarum curabant cadauera. 17

Feſtus dies S. Sindonis Camberienſis. 121

Fimbriæ veſtimentorum Chriſti, Veſontione. 60

Franciſcus I. Rex Francorum peregrinationem inſtituit ad S. Sindonem Camberienſem. 122

Idem optat aperiri capſam Sindonis Compendienſis. 151

Funerum celebritas apud Ethnicos vnde. 4

Fuſum B. Virginis. 32

G

Gabbara. 11, 13, 14, 15

Gallicæ Eccleſiæ Reliquiis ditiſſimæ. 60

Gamalielis præceptum pro ſepulturâ cadauerum. 16

Gaufridus de Charny Sindonem collocauit in Eccleſiâ de Lireyo. 99

geſtauit Auriflammam. 143

Glomus B. Virginis. 32

Græci faciem mortuorum Sacerdotum aëre velabant. 48

H

Hæreticus ardente febre abſumptus. 71

Henricus Comes, parens Regum Luſitaniæ. 60

Hieroſtrata Biſontinus S. Sudarium defert

deſert Veſontionem. 52

Humbertus Comes à Rupe Sindonem Lirenſem accepit in cuſtodiam. 103,104

I

IAcob quomodo cruentam veſtem Ioſeph oſculatus ſit. 226

Idola in mumiis reperta. 11

Idola mortuorum in vicis collocata. 15,16

Ignis, animata bellua creditus Ægyptiis. 10

Imagines ἀχειροποίητοι quomodo facta. 217

Imaginum Chriſti in Sudariis color, materia, pictura. 198

Imaginum cultus qualis eſſe debeat. 221

Imago Chriſti non manu facta. 209

defertur in aciem 210,211

mira patrat Conſtantinopoli. 213

Infantes quare minimè cremarentur 5

Inſtita quid. 170

Inſtitæ ſepulchrales quomodo circumuolutæ. 48

Inſtitæ non debuerunt notari in Sudario Biſontino. 34,42

Ioachimi Abbatis de Sudario capitis Chriſti vaticinium. 55

Iudææ feminæ velatæ. 44

Iudæi Ægyptum habitarunt. 7

duplici modo cadauera curabãt. 16

Iudæi corpora terræ mandabant. 3

vngebant. 18

linteis inuoluebant. 6,16,19,20,21,22

Iudæi Sudarij Dominici primi poſſeſſores fuerunt. 30

L

LAnæ in ſacris non vſurpatæ. 178

Lancea lateris Chriſti. 59

Larua mortuis adhibita in Ægypto. 14

Lauabantur cadauera ante pollincturam. 18

Lazari ſuſcitati imago. 39,172

Lazarus cur in ſtaturâ pueri depictus. 173

Leonardus de Grueriis miraculosè ſanatus. 70

Lintea alba, candida, inſcripta. 181,182,183

Lintea ſepulchralia Chriſti ſunt ex lino terreno. 179

Linteorum pluralitas in ſepulturâ Chriſti. 22,48,164

Linteamina ſub inſtitis in ſepulturâ Iudaicâ. 41

Linteum ante faciem morientium. 49

Linteum quo Chriſtus pedes diſcipulorum terſit incombuſtibile. 28,29

Linum aſbeſtinum, ſiue viuum. 176

Linum byſſinum. 177

Linum catagraphum. 182

Linum Cyprium non exuritur. 126

Linum vulgare terrenum. 178,179

Linum xylinum. 177

Ludouici Ducis Sabaudiæ charta pro Sindone Camberienſi. 111

M

MAntile Abagari quare dictum Sudarium. 44

Manus & pedes, artus integros ſignificant. 38

Mappula, Sudarium Sacerdotis. 26

Margarita Carna. 91

fuit Burgunda. 94

Sindonem Ducibus Sabaudiæ reliquit. 109

Maria mater Domini diu vixit in Ægypto. 32

Mathildis Angliæ Regina capſam au-

aureã pro Sindone Compendienſi miſit. 152
Matronæ vela funebria texebant propinquis & amicis. 32,33
Miniſtri Laborantes mortuos ſepeliebant. 168
Miracula bina in ſuſcitatione Lazari. 37,38
Mitra quid. 169
Mors, albus noctis puer. 46
Mortuus ſuſcitatus virtute S. Sudarij Veſontini. 69
Mumia ſunt condita cadauera. 11
Myrrha ad conditurã adhibita. 7

N

Nili inundatio cauſa Ægyptiacæ conditura. 10
Nitrum in conditurâ Ægyptiacâ vſurpatum. 8
Numa Rex quomodo ſepultus. 2
Nummi Sindonem Camberienſem præferentes. 119,120

O

Oculi claudebantur defunctis. 17
Oleum B. Mariæ de Sardonnay. 105
Orarium, Sudarium. 26
Oſſa ſunt ſemina reſurrectionis. 5
Ὀθόνη, *ſiue barbata faſcia.* 14,17
Ὀθόνιον *quid.* 160

P

Pectẽn B. Virginis. 56
Pedes & manus, artus integros ſignificant. 38
Penelope texuit funebre linteum Laerti. 33
Perſona ſeu larua mortuis in Ægypto adhibita. 14
Peſtis ſedata Veſontione, virtute S. Sudarij. 80
Philippi Regis Francorum charta pro Sindone Compendienſi. 152
Philippus II. Rex Catholicus exemplar S. Sudarij Veſontini poſtulat. 79
Præputij Dominici portio Veſontione. 60
Poderis, tunica Sacerdotis. 181
Poppæa Auguſta corpus conditum. 3,7
Poppæa incedebat velata. 43
Pueri faſciis, ſeu vinculis ligati. 37, 170

R

Reliquiarum veritatem quæ arguant. 51
Reliquiarum falſarum exhibitores coërciti. 138
Reſurrectionis ſenſus in animis Ethnicorum. 4,5
Richardus Pica Rhemenſis Archipræſul, patriâ Biſontinus. 69

S

Sacellum S. Sudarij Veſontini, anteà fuit S. Maimbodo ſacrum. 71
Sacerdotes velati. 44
Salinarum vrbs Sodalitati S. Sudarij Veſontini nomen dedit. 82
Sanctuaria pro Sudariis. 164,167
Sanguis alius vitalis, alius nutrimentalis. 219
Sanguinis aliquid in terris Chriſtus reliquit. ibidem
Sanguis lateris Chriſti ſeruatur Mantuæ. ibid.
Sanguis verus Chriſti habetur in vrbe S. Maximini. 220
Sapphirus, liber vetuſtus. 61
Scriniolum argenteum S. Sudarij Veſontini. 71,86
Semicymbium, ſeu ſemiſepulchrale. 42
Sepulturæ ritus varij. 1
antiquior in terrâ. 2

Sepulchra variè nominata. 5
Sepulchri Dominici longitudo. 29
Serapio Sindonites. 24
Sindon quid. 23,24
Sindon munda in Euangelio quid ſignificet. 20,22,41
Sindone amictus ſuper nudo in Marci Euangelio. 24
Sindon Compendienſis. 150,162
imagine Chriſti ſignata non eſt. 160
Sindon Taurinenſis, quæ Lirenſis primùm, deinde Camberienſis & Allobrogica dicta, vnde in Franciam aduecta. 144
à Gaufrido de Charny bello parta. 106,144
eius longitudo & latitudo. 29,187
eius deſcriptio. 184. *& ſeq.* 194, 195.
non eſt Sudarium capitis Chriſti. 30,150.
non obtexit Chriſtum in ſepulchro. 21, 34
notata fuit ſanguine Chriſti ante pollincturam. 145,186,194
ſeruata eſt primùm in Campaniâ. 95,99
à Trecenſibus malè habita. 100
cultus eius malè prohibitus à Clemente VII. Antipapâ. 102
veritas eius defenſa. 137
venit deinde in Humberti Comitis à Rupe poteſtatem. 103,104
ſeruatur in Burgundiâ, in fano S. Hippolyti. 104,107
Margarita Humberti vidua donat illam Ducibus Sabaudiæ. 107. *& ſeqq.*
miracula eius patrata Camberij. 92,123. *& ſeqq.*
flammas euadit. 124
tranſlata Taurinum. 134
Sodalitas S. Sudarij Veſontini. 81
Sodalitium S. Sindonis Camberienſis. 121
Sordes pretioſæ ex abluto Chriſti corpore, vbi. 18
de Spinâ corona Domini aliquid Veſontione. 60
Statura Chriſti in Sudariis qualis. 187
Subucula linea Chriſti Domini vbi. 32
Sudaria lino texta. 26,179
Sudaria Martyrum & Sanctorum. 163,167
Sudaria pleraque ectypa. 162
Sudaria Setaba. 26
Sudariis qualis cultus exhiberi debeat. 225
Sudarium vox Syriaca & Latina. 25,58
faciei proprium. 44
vſurpatum in re funebri. 27
Sudarium capitis Domini longum pedes octo. 28,29
totum corpus anterius obtegebat. 42,45,49.
virtus eius incombuſtibilis. 28
cultum in ciuitate Saracenorum. 50
Sudarium Chriſti, quo ſudorem ſanguineũ deterſit in monte Oliueti. 27
Sudarium Chriſti & Apoſtolorum imagines continens. 32
Sudarium Edeſſenum. 200
tranſlatum Conſtantinopolim. 201
vbi nunc ſeruetur. 204
Sudarium Moguntinum. 49,161
Sudarium S. Pauli Apoſtoli. 44,166
Sudarium Petrocorienſe. 161
Sudarium Veronicæ. 204
Romam quando tranſlatum. 205
celebres eius Imagines Cadurci & Monaſterioli. 206

Sudarium Vlyſſiponenſe, ectypon. 163
Sudarium Veſontinum, ſiue Biſontinum, eſt Sudarium capitis Chriſti, de quo S. Ioannes & Beda. 29, 40
per B. Virginem Ioſepho conceſſum. 31
videri & per ipſam textum. 32
non eſt cingulum Domini. 55
in Paleſtinâ pecuniâ redemptũ. 52
Veſontionem perlatum. 50, 52
oſtenſionis eius ritus antiquus. 54
eius deſcriptio. 185
longitudo, latitudo. 186
amiſſum, & recuperatum. 67, 68
deferebatur olim ad ægrotos. 70
eius miracula. 66. & ſeq.
Magnatum donaria. 73
oculis laborantes ſanat. 76
dubios in fide hebetat. 76, 77
à peſte Veſontionem liberat. 80
dæmones vim eius non ferunt. 86
imagines eius valent contra veneficia. 84
admiranda quædam de illo. 86, 87
quando publicè oſtendatur. 70, 87
quando per ciuitatem deferatur. 88
Superficies vnde dicta. 45

T

Taciti textus correctus. 7
Tania quid. 169
Taniarum vſus in ſepeliendo. 48, 172
Texta, ſeu crinalis vitta. 170
Theatrum Veſontione excitatum pro Sudario oſtendendo. 70
S. Theodoli Reliquiæ. 82
Thus in conditurâ non vſurpabant Ægyptij. 7
Tornodori in Galliâ viget cultus S. Sudarij Biſontini. 82
Trecenſium Theologorum ineptia refutata. 140
Tumba Chriſtianorum. 4
Tunica inconſutilis Chriſti. 32

V

Vela defunctorũ punicea, alba. 6
Vela funebria, ſymbola noctis & mortis. 46
Velum, capillatæ capitis partis proprium. 44
Velum coxarum Chriſti crucifixi. 195, 196
ſeruatur Aquiſgrani. 148
Velum Plautillæ, & Veronicæ cur dictum Sudarium. 44
Veſtales velatæ. 43
Vinum Phœniceum in conditurâ vſurpatum. 7
Virgines ſacratæ Deo, velatæ. 44
Viri, virorum curabant cadauera apud Ægyptios. 17
Vnctio cadauerum apud Iudæos vulgò recepta. 19
differt à conditurâ. 18
Vulnera Chriſti quinque grandiora tantùm apparent in Sudario Biſontino. 148
Vulnus lateris Chriſti. 193
Vulnera manuum Chriſti. 190
Vulnera pedum Chriſti. 191

FINIS.

APPROBATIO.

IOANNIS IACOBI CHIFFLETII, Gubernatoris Veſontini, & Ciuis Romani, Commentarius de Sudario Veſontino, Sindone Taurinenſi, & aliis Linteis ſepulchralibus CHRISTI SALVATORIS, dignus eſt qui omnium manibus teratur; quòd varias Antiquitates, cùm ſacras tum profanas, hactenus non intellectas, accuratè explicet. Datum Bruxellis poſtridie Kal. Aprileis, M. DC. XXIV.

Aubertus Miræus Decanus Antuerp.
& Cenſor Regius.

CVM Criſis hæc Hiſtorica de Linteis ſepulchralibus CHRISTI DOMINI doctrinæ Catholicæ conformis ſit, atque in ea ſingularia ex Antiquitate proferantur monumenta, quæ non tantùm ad inſtructionem Lectorum, verùm etiam ad pietatem excitandam & fouendam valdè opportuna ſunt, magno fructu eam typis euulgandam cenſeo. Antuerpiæ, Kal. Auguſti, M. DC. XXIV.

P. Coens S.T.L. Canonicus
& Lib. Cenſor Antuerp.

SVMMA PRIVILEGII.

PHILIPPI IV. Hiſpaniarum Regis Catholici, & Potentiſſimi Belgarum Principis Priuilegio cautum eſt, nequis IO. IAC. CHIFFLETII *de Linteis ſepulchralibus* CHRISTI SERVATORIS *Criſin Hiſtoricam* præter Balthaſaris Moreti voluntatem vllo modo intra ſexennium imprimat, aut alibi terrarum impreſſam in Inferioris Germaniæ ditiones importet, venalémve habeat. Qui ſecùs faxit, confiſcatione Librorum, & aliâ graui pœnâ mulctabitur, vti latiùs patet in litteris datis Bruxellæ, xxx. Maij, M. DC. XXIV.

Signat.

De VVitte.

ANTVERPIÆ,
EX OFFICINA PLANTINIANA
BALTHASARIS MORETI.
M. DC. XXIV.

LABORE ET CONSTANTIA